

กลยุทธ์สำหรับครอบครัว ในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์

2 พรรณี บุญประกอบ

กลยุทธ์สำหรับครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรม

2547 ไม่พบในฐาน

123

สิ่งแวดล้อมในเด็กไทย

ดร.พรรณี บุญประกอบ
ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี
ดร.มนัส บุญประกอบ

ภายใต้โครงการแม่บท : ชุดโครงการครอบครัว

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ISBN 974-9849-21-3

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจรูปแบบการจัดกิจกรรมในครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพัฒนาคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก

การวิจัยนี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคมและด้านการพัฒนาพฤติกรรมในครอบครัวกับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียน 3 แห่ง ได้แก่ แห่งที่ 1 แห่งที่ 2 และแห่งที่ 3 กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ระยะที่ 2 ได้ทำการวิจัยเชิงพัฒนาและทดลอง โดยนำผลจากการศึกษาระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียน 3 แห่ง เช่นเดียวกัน ใช้เวลาประมาณ 7 สัปดาห์

ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านชีวสังคมและตัวแปรด้านจิตสังคมบางตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และสังกัดของโรงเรียน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก

การอธิบายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรทางด้านจิตสังคม พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และระดับการศึกษามีอำนาจในการอธิบายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้สูงที่สุด โดยมีคะแนนสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = .19 และสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 8

ผลการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรม พบว่า พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรในเรื่องการอนุรักษ์ พบว่าไม่แตกต่างกันทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์สำหรับครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กไทย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กไทย โดยผ่านสถาบันครอบครัว งานวิจัยนี้เป็นเรื่องหนึ่งใน 3 เรื่องของโครงการวิจัยแม่บท : ชุดโครงการครอบครัว ซึ่งเป็นงานวิจัยของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณนักเรียน ผู้ปกครอง คณาจารย์ ของโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) โรงเรียนสาธิตบางนา โรงเรียนสวัสดิศึกษา โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ และโรงเรียนปัญจทรัพย์ ที่ได้ให้ความร่วมมืออันดียิ่งในการตอบแบบสอบถามและร่วมทดลองใช้คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ ขอขอบคุณ นายนพรัตน์ ศรีแปดริ้ว นางสาวธิดาพร สุภสิริวุฒิ และนางสาวสุจินดา มุลผล นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในการเป็นผู้ช่วยนักวิจัยที่เข้มแข็งตั้งแต่การช่วยค้นหาเอกสาร การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจน การพิมพ์รายงานการวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยหวังว่าผลงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่เป็นพ่อแม่ ตลอดจนผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่บุตรหลาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการปลูกฝังวินัยในตนเองสำหรับเยาวชน และเพื่อประโยชน์แก่สังคม โดยส่วนรวมสืบไป

คณะผู้วิจัย

ดร.พรรณี บุญประกอบ

ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี

ดร.มนัส บุญประกอบ

สารบัญ

หน้า

คำนำ	
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	5
พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	5
ลักษณะทางจิตสังคม	8
การอบรมเลี้ยงดู	8
เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	9
บทบาทของครอบครัว	10
การพัฒนาพฤติกรรม	12
ลักษณะทางชีวสังคม	19
กรอบแนวคิดในการวิจัย	21
สมมติฐานในการวิจัย	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	23
ประชากร	23
กลุ่มตัวอย่าง	23
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
การสร้างเครื่องมือวัด	34
การรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1	37
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 2	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	45
สรุปผลการวิจัย	47
การอภิปรายผล	48
ข้อเสนอแนะ	49
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	แสดงจำนวนนักเรียนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนและสังกัด ในการวิจัยครั้งที่ 1 ระยะที่ 1	23
2	แสดงจำนวนนักเรียนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนและสังกัด ในการวิจัยระยะที่ 2	24
3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ปกครอง	38
4	ค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คะแนนสูงสุด (MAX) และคะแนนต่ำสุด (MIN) ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม	39
5	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ, การอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุน, การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล, เจตคติของพ่อแม่ต่อพฤติกรรม อนุรักษ์และความคิดเห็นต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์	40
6	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามสังกัด โรงเรียน	40
7	ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างสังกัด โรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	41
8	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ	41
9	ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ	42
10	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	42
11	แสดงค่าอิทธิพลที่มีต่อการทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจาก ตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาศึกษา	43
12	ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรตาม ก่อนและหลังทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	44
13	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของคะแนนพฤติกรรมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมของเด็ก และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรของ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำตามคู่มือการจัดกิจกรรม (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้ทำกิจกรรม (กลุ่มควบคุม)	45
14	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของคะแนนพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการ ทดลองของกลุ่มทดลองที่ได้รับคู่มือการจัดกิจกรรม	45

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมกำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ และเป็นปัญหาที่มากระทบถึงตัวอยู่เป็นประจำทุกวัน ทั้งปัญหาทางด้านน้ำเสีย ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางเสียง เป็นต้น ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพของบุคคลในสังคมเป็นอย่างยิ่ง ทุกคนจึงควรตระหนักถึงความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ทั้งทางด้านการแก้ไข ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นและด้านพัฒนาบุคคลให้มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม โดยในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาวนั้นทุกฝ่าย ควรจะปลูกฝังพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่ควรจะต้องเร่งพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้

ในการพัฒนาบุคคลนั้น สถาบันครอบครัวนับว่ามีบทบาทที่สำคัญในการวางรากฐานความรู้สึกรู้จักคิด ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลได้แสดงออกมา โดยเฉพาะการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ในวัยเด็กซึ่งพ่อแม่สามารถสร้างลักษณะนิสัยและคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพทั้งปวงของเด็กได้ ซึ่งในการพัฒนาเด็กในระดับครอบครัวนั้นมีความหลากหลายอยู่มาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความตั้งใจ ความสนใจ ความรู้ความสามารถของพ่อแม่ที่จะให้การอบรมสั่งสอนเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงการใช้กระบวนการต่างๆ ในการพัฒนาพื้นฐานทางบุคลิกภาพของเด็ก ดังนั้นถ้าเราสามารถพัฒนาคู่มือหรือแนวทางของกระบวนการในการสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้พ่อแม่สามารถจัดกิจกรรมและจัดประสบการณ์ต่างๆ แก่ลูก เพื่อปลูกฝังความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกแบบมีส่วนร่วม ความเป็นเจ้าของสิ่งแวดล้อมรอบตัว การมีจิตสาธารณะที่เน้นในแง่ของประโยชน์ส่วนรวม และการมีจิตใจมุ่งที่จะอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็จะสามารถทำให้เด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งนับเป็นวิถีทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนวิธีหนึ่ง นอกจากนี้การส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนโดยให้ครอบครัวเป็นผู้ถ่ายทอดนั้นยังจะเป็นการช่วยสร้างระบบครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง สามารถให้ความร่วมมือและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันจะทำให้สังคมไทยน่าอยู่มากขึ้น

การพัฒนาคู่มือพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในครั้งนี้ได้ระดมความคิดจากครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในการสร้างเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก นักการศึกษา นักพัฒนา และผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่างๆ เพื่อให้ได้คู่มือที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัว

แปรด้านชีวสังคม ตัวแปรด้านจิตสังคมและตัวแปรด้านการพัฒนาที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคู่มือดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาส่งเสริมให้เยาวชนได้มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นและเพื่อการขยายผลไปสู่ครอบครัวอื่น ๆ ในสังคมโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. สำรวจรูปแบบและการจัดกิจกรรมในครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก
2. ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคมและด้านการพัฒนาพฤติกรรมในครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก
3. พัฒนาคู่มือสำหรับครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบและการจัดกิจกรรมในครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก
2. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก
3. ได้เครื่องมือวัดพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก
4. ได้คู่มือสำหรับครอบครัวในการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงสำรวจ

เป็นการศึกษาตัวแปรอิสระที่สำคัญทั้งทางด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาพฤติกรรมในครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก เพื่อใช้เป็นข้อมูลและองค์ความรู้ในการสร้างคู่มือสำหรับครอบครัวในการนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กได้ โดยมีตัวแปรที่ศึกษา ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย
 - 1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

ตัวแปรด้านชีวิตสังคม ประกอบด้วย เพศ สถานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา
ของพ่อแม่ / ผู้ปกครองและ อาชีพของพ่อแม่ / ผู้ปกครอง

ตัวแปรด้านจิตสังคม ได้แก่ เจตคติของพ่อแม่ / ผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ
สิ่งแวดล้อม และ วิธีการอบรมเลี้ยงดู

ตัวแปรด้านการพัฒนาในครอบครัว ได้แก่ การเป็นตัวแบบ การเสริมแรง
กระบวนการพัฒนา

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนใน
กรุงเทพมหานครที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน พ่อแม่ / ผู้ปกครองและครูประจำชั้นของนักเรียนปีการศึกษา 2544

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียน ใน
กรุงเทพมหานคร ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน สังกัดละ 1 โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน รวมจำนวน 157 คน

ระยะที่ 2

เป็นการศึกษาผลจากการพัฒนาคู่มือสำหรับครอบครัว(พ่อแม่/ผู้ปกครอง) ที่ได้นำไปปฏิบัติ
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็ก โดยมีตัวแปรที่ศึกษา ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่
ศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมสำหรับ
ครอบครัว

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กและความคิดเห็น
ของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษสิ่งแวดล้อม

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนใน
กรุงเทพมหานครที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน พ่อแม่/ผู้ปกครองของนักเรียนปีการศึกษา 2546

3. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ที่
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดละ 1
โรงเรียนละ 2 ห้องเรียน เป็นห้องทดลอง 1 ห้องเรียนและห้องควบคุม 1 ห้องเรียน รวมนักเรียน
ทั้งหมดจำนวน 230 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของเด็กที่มีต่อสิ่งแวดล้อมภายในบ้านในลักษณะที่เป็นการดูแลรักษา การประหยัดและการใช้ประโยชน์ใน 5 เรื่องคือ ไฟฟ้า น้ำ กระดาษ ขยะ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป
2. เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่พ่อแม่/ผู้ปกครองมีความรู้เชิงประเมินค่า สามารถมองเห็นคุณประโยชน์หรือโทษของพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งเมื่อมีโอกาส
3. เจตคติของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง ความคิดเห็นเชิงประเมินค่า ความรู้สึก และความพร้อมที่จะปฏิบัติของผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นผู้ที่รู้จักดูแลรักษา การประหยัดและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน 5 เรื่องคือ ไฟฟ้า น้ำ กระดาษ ขยะ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป
4. วิธีการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ของพ่อแม่/ผู้ปกครองไปสู่เด็ก
5. การเป็นตัวแบบ หมายถึง การปฏิบัติตนของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ในลักษณะที่แสดงพฤติกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เด็กได้เห็น เป็นการถ่ายทอดแบบแผนของพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเด็ก โดยการทำพฤติกรรมนั้นๆ บ่อยๆ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลของการกระทำเพื่อให้เด็กได้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติตาม
6. วิธีการให้การเสริมแรง หมายถึง การให้การสนับสนุนในส่วนของรางวัล คำชมเชย แก่เด็กที่มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
7. กระบวนการพัฒนา หมายถึง กระบวนการในการถ่ายทอด ปลูกฝัง และส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม
8. คู่มือการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับครอบครัวหรือคู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ หมายถึง โปรแกรมการจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์ ให้เด็กสามารถรับรู้ เข้าใจ และแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การนำเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จะประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานวิจัยนี้ ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ พฤติกรรมการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลักษณะทางจิตสังคม บทบาทของครอบครัว และลักษณะทางชีวสังคม

พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในความหมายของคำว่าพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำว่า "การอนุรักษ์" และคำว่า "สิ่งแวดล้อม" โดยคำว่า การอนุรักษ์ (Conservation) นั้น มีนักวิชาการหลายสาขาวิชาได้พยายามให้ความหมายของการอนุรักษ์ทั้งในด้านของสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เป็นต้น เช่น ทวีวงศ์ ศรีบุรี (2539 : 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การตามระวังรักษา ป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีที่ฉลาด เหมาะสม และยาวนานที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ เกษม จันทร์แก้ว (2530) ที่ให้ความหมายของการอนุรักษ์ คือ การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูง ในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป ในขณะที่สุรพล สุตารา (2535) กล่าวว่า การอนุรักษ์เป็นการใช้และบำรุงทรัพยากรนั้นอย่างมีหลักการ และมีประสิทธิภาพ รู้จักใช้เมื่อควรใช้ เก็บไว้เมื่อควรเก็บ ฟื้นฟูบูรณะเพื่อให้คงทนถาวร ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าการอนุรักษ์ (Conservation) นั้นเป็นการรู้จักป้องกัน ดูแล รักษา ปรับปรุง และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีที่ฉลาดเหมาะสม ถูกต้องตามกาลเทศะ (Space and time) เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่มากที่สุด

สำหรับคำว่า สิ่งแวดล้อม (Environment) มีนิยามตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 4(255) ว่าสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540) และเกษม จันทร์แก้ว (2530) ขยายนิยามดังกล่าวว่า สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต หรือสิ่งที่เห็นได้ด้วยตา และสิ่งที่ไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา หรือเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ส่วนทวิ และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523: 2) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า เป็นสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ช่วยอำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางตรงหรือทางอ้อม หรือเป็นอุปสรรคในเมื่อสิ่งแวดล้อมนั้น

เป็นพิษ เช่น น้ำไว้ใช้อุปโภคและบริโภค เมื่อมนุษย์ปล่อยของเสียหรือพิษลงไปจะทำให้น้ำเสียเป็นที่เกิดของจุลินทรีย์นานาชนิด ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรม โดยสามารถแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างๆ ได้ 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

ดังนั้นพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงอาจสรุปได้ว่าเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวเราไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ในลักษณะที่เป็นการดูแลรักษาให้ประโยชน์อย่างประหยัด คุ่มค่า และยาวนาน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธศาสนาและแนวคิดทางตะวันตก(ดุษฎี โยเฮลา และประทีป จินฉี. 2539 : 8-9) ที่จะสนใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแง่ของการระวังป้องกัน การปรับปรุง บำรุงรักษา ดูแล รวมทั้งจัดการกับสิ่งต่างๆ เพื่อให้ทรัพยากรไม่มีมลภาวะและมีเหลือเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ใช้ตลอดไป

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่บุคคลกลุ่มต่างๆ ให้ความสนใจ และพยายามที่จะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในบุคคลทุกระดับ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ในด้านการศึกษา มีการจัดหลักสูตรทั้งในและนอกระบบการศึกษาผ่านรายวิชาและกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การสร้างเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น 2) ในด้านบทบาทขององค์กรเอกชน องค์กร ของรัฐและชุมชน ต่างก็ให้ความร่วมมือและจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งคุณลักษณะทางจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าว เช่น การจัดประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การรณรงค์ในเรื่องปัญหามลพิษต่างๆ เช่น การไม่ทิ้งขยะบนทางสาธารณะ การห้ามรถควันดำเด็ดขาดในถนนบางสาย การรณรงค์ไม่ใช้โฟม พลังไฟฟ้าหาร 2 เป็นต้น 3) ในด้านวิชาการก็ได้มีการศึกษาค้นคว้า วิจัย ทั้งในและต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก ทั้งในด้านของ 3.1) ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุพื้นฐานทั้งทางจิตและชีวสังคม ของพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบุคคลว่ามีที่มา สาเหตุจากสิ่งใดเป็นสำคัญ เช่น งานวิจัยของปรีชา มาเจริญ (2540.บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษ พฤติกรรมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองโดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 300 คน พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเน่าเสีย การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำแม่กลอง ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ เจตคติต่อการอนุรักษ์แม่น้ำแตกต่างกัน ทำให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยก่อนหน้านั้น พันพร ชาติพฤกษ์ชูกุล (2539) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดภายในครัวเรือนของแม่บ้าน เขตเทศบาลเมืองลำปาง ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และเจตคติต่อการประหยัดน้ำ

เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำประหยัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดุซฎึ โยเหลาและประทีป จินี (2539) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำของครู ประถมศึกษา ในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่าโมเดลที่อธิบายพฤติกรรมประหยัดน้ำ ประกอบด้วยความตั้งใจที่จะประหยัดน้ำ เจตคติต่อการประหยัดน้ำและการรับรู้ความสามารถของตนเองในการประหยัดน้ำ เป็นต้น 3.2) ด้านการฝึกอบรม การหาเทคนิคต่างๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันการเสริมสร้างให้บุคคลมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันจะส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่นงานวิจัยของ เชปป์อาร์ด และสปีลแมน (Shepard and Speelman, 1985/86 : 20-23) ที่ได้ศึกษาผลของการศึกษานอกห้องเรียนต่อเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สัมพันธ์กับระยะเวลาของโครงการ และมีประสบการณ์ในทางบวก ส่วนกฤษฎา บุญคุ้ม (2534) ได้ศึกษาผลของการสอนโดยวิธีสำรวจ สิ่งแวดล้อมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยสำรวจสิ่งแวดล้อมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เจตคติต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเรียน และพรพรรณ กลิ่นเกษร (2538) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองหลวงอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีขึ้นหลังจากที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ก็ยังมีการเขียนบทความเพื่อสะท้อนปัญหา และแนวคิดวิธีการแก้ไขปัญหาสีสิ่งแวดล้อม (ทวีศักดิ์ อุซูดานนท์, 2541 ; มุลนิธิโลกสีเขียว, 2540 ; สุวัจน์ สงวนวงศ์, 2541) ลงในสิ่งตีพิมพ์มากมายเป็นการสะท้อนให้เห็นความสำคัญของพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมที่ผ่านมามีทั้ง 3 ด้านข้างต้น ยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้เกิดพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนเป็นที่น่าพึงพอใจได้ โดยเฉพาะในด้านวิชาการนั้น แม้ว่าจะมีงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Behaviors) ปากฎมานานมากกว่า 25 ปี และแม้ว่าจะมีผู้สนใจและนักวิชาการจะได้ทำการรวบรวม สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม จากงานวิจัยเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม รวมทั้งยังมีการจัดแบ่งกลุ่มตัวแปรที่สำคัญที่น่าจะส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยฮอร์นิก และคณะ (Hornik, J and Others) ได้ทำการแบ่งตัวแปรที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวเสริม (Incentive) 2) กลุ่มตัวสนับสนุน (Facilitors) 3) กลุ่มตัวแปรชีวสังคมและฮายเนส และคณะ (Hines, J.M. and Others) ได้ทำการแบ่งกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มการรู้คิด (Cognitive Variable) 2) กลุ่มจิตสังคม (Psycho-Social Variable) 3) กลุ่มตัวแปรชีวสังคม

(Demographic Variable)(ดุขฎฐฎ โยเหลาและปะระทีปะ จินฎฎ.2539 : 11) ซึ่งการที่พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดลอมของบุคคลยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ อาจจะเป็นเนื่องมาจากยังไม่มีกรร่วมมือกันอยางแท้จริงจากสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว รวมทั้งองคกรตาง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ดังนั้นงานวิจัยชั้นนี้จึงได้กำหนดให้พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดลอม เป็นตัวแปรตามที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวแปรอิสระที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดลอม รวมทั้งสามารถอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดลอมนี้ได้โดยมีรายละเอียดของตัวแปร ดังต่อไปนี้

ลักษณะทางจิตสังคม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจะศึกษาถึงตัวแปรลักษณะทางจิตสังคมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดลอม โดยตัวแปรที่จะใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดลอม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู เป็นบทบาทของพ่อแม่และผู้ใกล้ชิดกับตัวเด็กที่จะมีการปะทะสัมพันธ์กันมีการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมตาง ๆ ไปสู่เด็ก เป็นกระบวนการที่มีผลต่อลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและเป็นศักยภาพของการพัฒนาบุคคลในอนาคตอีกด้วย (งามตา วณิชทานนท์,2535 : 122)

การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งนักวิจัยได้ให้ความสนใจศึกษากันอยางกว้างขวางมีอยู่ 5 แบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบให้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย แบบควบคุม และแบบให้พึ่งตนเอง โดยจากการประมวลเอกสาร งานวิจัย ด้านการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมของเยาวชน จำนวนหลายเรื่อง มีงานวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรนี้ ได้แก่ งานวิจัยของอำพรณ ยินดี (2537 : บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ และความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการปกครองแบบประชาธิปไตยมีพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ และความตระหนักดีกว่าแบบอัตตาธิปไตยและมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันมลพิษทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าแบบอัตตาธิปไตยและแบบตามสบาย และมีความแตกต่างกันที่ระดับ.01 โดยก่อนหน้านั้นยุวดี อิ่มใจ (2529) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจ ในการรักษาความสะอาดของบ้านเมืองของเยาวชนระดับมัธยมปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปี

การศึกษา 2528 จำนวน 300 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการรักษาความสะอาดของบ้านเมืองของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจินตนา เสถียรวิริยคุณ(2536) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 397 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการประมวลผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศของงามตา วนิทนานนท์(2535 : 123 -127) ในเรื่องผลของการอบรมเลี้ยงดูนั้น ได้ข้อสรุปว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ รักสนับสนุนมักจะเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง มีสุขภาพจิตดี มุ่งอนาคตสูง มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นและไม่ทำผิดระเบียบหรือกฎหมาย บ้านเมือง ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากจึงเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับเยาวชนทุกเพศทุกวัย

เจตคติต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เจตคติ คือ จิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคล เกิดจากการรู้คิดเชิงประมาณค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่ง สิ่งใดในทำนองประโยชน์หรือโทษ ความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างเช่น ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ หรือขัดขวาง เป็นต้น (งามตา วนิทนานนท์.2534 : 215) เจตคติมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นว่า ดี มีประโยชน์ หรือเลว มากน้อยเพียงใด 2) ความรู้สึก (Affective component) หมายถึงความรู้สึกของบุคคลว่าชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ สิ่งนั้น ซึ่งจะเกิดโยธัตโนมิติและสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งนั้น 3) ความพร้อมกระทำ (Active tendency component) หมายถึง ความพร้อมที่จะช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม สิ่งที่คุณคนพอใจ และพร้อมที่จะทำลายหรือเพิกเฉยต่อสิ่งที่เขาไม่ชอบหรือไม่พอใจ ความพร้อมกระทำจะปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับลักษณะอื่นๆ ของบุคคลและสถานการณ์แวดล้อม ประกอบด้วย (ดวงเดือน พันธุ์นาวัน.2527 : 125-127)

เจตคติต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงหมายถึง การมีความรู้เชิงประเมินค่ามองเห็นคุณประโยชน์หรือโทษของการมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมื่อโอกาสอำนวย

ในเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมต่างๆ นั้น มีผู้ทำการศึกษาเป็นจำนวนมาก และผลการวิจัยส่วนใหญ่ก็จะพบความสัมพันธ์แต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเข้มไม่มากนัก แนวทางการศึกษาเพื่อทำให้เจตคติสามารถทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำขึ้น พิซไบน์

(Fishbein.1967) ได้เสนอแนะให้มีการวัดเจตคติต่อพฤติกรรมที่กระทำแทนการวัดเจตคติต่อวัตถุ โดยข้อเสนอนี้ได้มาจากการประมวลผลงานวิจัยของไอเซนและฟิชไบน์ (Ajzen & Fishbein) ซึ่งทำการประมวลงานวิจัยจำนวน 109 เรื่องพบว่า งานวิจัยที่การวัดตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมมีความสอดคล้องกันสูงกับพฤติกรรมที่วัด มักจะพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองสูงด้วย

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆ ได้แก่งานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา และประทีป จินี่ (2539) ซึ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำของครู ประถมศึกษาในเขตกรุงเทพฯ พบว่า โมเดลที่อธิบาย พฤติกรรมประหยัดน้ำประกอบด้วย ตัวแปรที่สำคัญ คือ ความตั้งใจจะประหยัดน้ำ เจตคติต่อการประหยัดน้ำ โดยเจตคติต่อการประหยัดน้ำ (วัดทางอ้อม) ส่งผลทางตรงต่อความตั้งใจ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น .465 ซึ่งความตั้งใจจะประหยัดน้ำนี้จะส่งผลทางตรงต่อพฤติกรรม และงานวิจัยของพันพร โชติพิภพชุกกุล (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดในครัวเรือนของแม่น้ำเขตเทศบาลเมืองลำปาง พบว่า เจตคติต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้น้ำอย่างประหยัดของแม่บ้าน ส่วน พรพรรณ กลิ่นเกษร ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองหลวง อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ส่วนพรเทพ เสถียรนพแก้ว (2543) ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำ มีเจตคติและพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำสูงกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งเมื่อสิ้นสุดการอบรมและหรือสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และกัลยา สุขประทีพ (2538) และบัณฑิต ดุลยรักษ์ (2538) ที่ได้ศึกษาเจตคติและพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่าเจตคติและพฤติกรรมอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

บทบาทของครอบครัว

การพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่ออนาคตข้างหน้า นั้น ต้องให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว เป็นอันดับแรก ครอบครัวที่มีคุณภาพเป็นดัชนีสำคัญที่จะสร้างเยาวชนที่ดีให้แก่สังคม (จรรยา สุวรรณทัต และศรีสว่าง พิววงศ์แพทย์.2538 : 56)

ศาสตราจารย์ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2540 : 54) ได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัวที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรมแก่เยาวชน ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัวเพื่อการซึมซับลักษณะนิสัยและวิถีดำเนินชีวิต
 2. บทบาทการสั่งสอนฝึกรอบรมให้เด็กเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์
 3. การเป็นแบบอย่างที่ได้คอยเลียนแบบจนเกิดความเคยชินและปฏิบัติเป็นนิสัย
 4. การชี้แนะ จูงใจ ให้กำลังใจ ให้โอกาสเด็กได้พัฒนาตนเองทั้งทางด้านจิตใจและสุนทรียภาพ
 5. การว่ากล่าวตักเตือนและห้ามปราม เมื่อเด็กมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์โดยชี้แจงแสดงเหตุผล
 6. การแก้ไขปัญหาทางคุณธรรมและวัฒนธรรม เมื่อเด็กทำผิดด้วยวิธีที่เหมาะสมกับวัยและมีหลักการ
- นอกจากบทบาทที่สำคัญดังกล่าวแล้ว วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคล

การอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางครอบครัว

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่พ.ศ.2519 จนถึงปัจจุบัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน.2538 : 36) พบว่ามีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนจากน้อยถึงมาก
2. วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์จากน้อยถึงมาก
3. วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบฝึกให้พึ่งตนเองเร็วถึงช้า

โดยพบในการวิจัยต่างๆ ว่าวิธีอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบให้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์มากนั้น สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาจิตใจหลายด้านของเยาวชนไทย เช่น เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคต ควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน และสุขภาพจิต ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองเร็วเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานจนสำเร็จ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็ก

งานวิจัยนี้จึงมุ่งค้นหาวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่จะส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาในด้านจิตใจควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้เด็กและเยาวชนที่มีภูมิหลังทางครอบครัวแตกต่างกัน ย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน จากการประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย (จรรยา สุวรรณทัต และลัดดาวัลย์ เกษมเนตร.2533) มีงานวิจัยหลายเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางด้านอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของครอบครัวที่มีผลต่อความเชื่อหรือการปฏิบัติของบิดามารดาต่อเด็ก ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความรู้สึกรักใคร่และพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็ก ตัวแปรทางด้านชีวสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับ

การศึกษาของพ่อแม่ และอาชีพของพ่อแม่ จึงเป็นตัวแปรอิสระกลุ่มหนึ่งที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้ง เจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อการอนุรักษสิ่งแวดล้อมซึ่งน่าจะมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของลูก เนื่องจากเจตคตินั้นเป็นสภาพความพร้อมทางด้านจิตใจที่ได้รับจากประสบการณ์ ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งของและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (Gagne.1985 : 219 ; citing Allport.1935 : 810) ฟิชไบน์ และไอเซน (Fishbein and Ajzen.1980) นักจิตวิทยาสังคมเป็นผู้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการวัดเจตคติที่มีต่อพฤติกรรม เพื่อให้เจตคติมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมมากขึ้น ดังนั้นการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ต้องการให้แก่บุคคลกลุ่มใด เช่น พฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น จึงควรพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมเหล่านั้นด้วย

การพัฒนาพฤติกรรม

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1969 : 24-29) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาของบุคคลหนึ่งๆนั้น พฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลเป็นการเรียนรู้จากการสังเกตโดยผ่านตัวแบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการใส่ใจ (Attention Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญของตัวแบบอย่างละเอียดที่สุดโดยการสังเกตและรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนรู้มาเป็นขั้นตอน บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลยถ้าขาดการใส่ใจพฤติกรรมที่แม่แบบแสดงออก สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการนี้มี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะของแม่แบบ แม่แบบที่มีความเด่นชัด จดจำง่าย มีความดึงดูดใจ ไม่ซับซ้อน จะมีโอกาสทำให้ผู้สังเกตสนใจได้มาก นอกจากนี้ถ้าพฤติกรรม กิจกรรม และลักษณะของแม่แบบมีความสำคัญ ใกล้เคียงต่อผู้สังเกตจะโน้มน้าวจิตใจให้ผู้สังเกตให้ความสนใจได้มาก 2) ลักษณะของผู้สังเกต กระบวนการนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในด้านการสังเกต การรับรู้ การรวบรวมและตีความ จากพฤติกรรมของแม่แบบ รวมทั้งความสนใจต่อพฤติกรรมของแม่แบบนั้น

2. กระบวนการจำ (Retention Process) ในการเรียนรู้โดยการสังเกต บุคคลไม่สามารถจะเรียนรู้ได้มากถ้าปราศจากการเก็บจำ กระบวนการนี้เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่ได้สังเกตทุกครั้ง แล้วนำมาวางรูปแบบของพฤติกรรมที่เด่นชัดในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Coding) ที่จะช่วยให้จำพฤติกรรมของตัวแบบได้แม้จะเห็นตัวแบบในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ก็ตาม การเก็บจำในรูปสัญลักษณ์กระทำได้ 2 ลักษณะคือ จินตนาการของตน และภาษา การเก็บจำในรูปจินตนาการจะง่ายเมื่อมีการเสนอแม่แบบให้เห็นบ่อยๆ ส่วนการเก็บจำในรูปภาษาพัฒนาดีกว่า และช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะสัญลักษณ์ในรูปภาษาสามารถให้ข้อมูลที่มากพอและง่ายต่อการสะสมความรู้ที่ได้มา นอกจากนี้การฝึกคิดหรือกระทำตามแม่แบบยังช่วยให้การ

เรียนรู้จากการสังเกตได้ผลดียิ่งขึ้น การเลียนแบบจึงอาจเกิดขึ้นตามการกระทำของแม่แบบโดยตรงทันที หรืออาจเกิดขึ้นหลังจากการสังเกตแม่แบบมาแล้วระยะหนึ่ง

3. กระบวนการแสดงออกทางพฤติกรรม (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตดัดแปลงสัญลักษณ์จากการเก็บจำมาเป็นการกระทำที่เหมาะสม กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นการตอบสนองอย่างดีที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแบบ ซึ่งจะช่วยให้อาจเข้าใจบ่อเกิด และข้อบกพร่องของพฤติกรรมได้ ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมได้ครบถ้วนตามที่เขาสังเกตได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับความคิด และความซับซ้อนของพฤติกรรม ในระยะแรกการดัดแปลงสัญลักษณ์ให้เป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยาก แต่เมื่อทราบข้อบกพร่องระหว่างสัญลักษณ์กับการดัดแปลงให้เป็นพฤติกรรมก็จะช่วยให้การกระทำตามตัวแบบในคราวต่อไปถูกต้องมากยิ่งขึ้น การแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเป็นการปรับปรุงทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ด้วยการให้ตัวแบบและการฝึกฝน

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้มา กับการแสดงออกเพราะในชีวิตจริงบุคคลไม่สามารถจะกระทำตามแม่แบบได้ทั้งหมด บุคคลจึงเลือกที่จะกระทำตามแม่แบบ เมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย การประเมินคุณค่าของพฤติกรรมของแม่แบบโดยผู้สังเกตเป็นไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ตนพอใจและไม่ยอมรับสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย การเห็นตัวแบบมีพฤติกรรมเหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้น จะก่อให้เกิดการเลียนแบบ รวมทั้งพฤติกรรมที่ทำซ้ำแล้วซ้ำอีกและพยายามปรับปรุงข้อบกพร่องจนได้รับรางวัลเป็นการตอบแทนก็ช่วยให้เกิดการเลียนแบบได้เช่นเดียวกัน

การให้บุคคลได้เห็นแบบอย่างหรือตัวแบบทั้งที่เป็นไปในทางบวกและทางลบ จะทำให้บุคคลมีความเข้าใจ และสามารถตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควรถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม สิ่งใดควรงดเว้น แบบอย่างเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่บุคคลสามารถเรียนรู้ที่เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญคือครอบครัว ความเชื่อและแนวการปฏิบัติของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ ปู่ย่าตายาย บิดามารดา ญาติพี่น้อง ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้แก่บุคคลได้เป็นอย่างดี การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมของบุคคลในครอบครัวจะสามารถชักนำให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง (ป.มหาพันธ์.2544)

สำหรับงานวิจัยนี้จะศึกษาในเรื่องการเป็นตัวแบบของพ่อแม่/ผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กว่าช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด

การให้การเสริมแรง (reinforcement) เป็นปัจจัยหนึ่งในการปรับพฤติกรรม การให้แรงเสริมต่อพฤติกรรมที่ต้องการนั้น จะช่วยให้พฤติกรรมนั้นเกิดบ่อยครั้งขึ้น และการเรียนรู้ในพฤติกรรมต่างๆ นั้น ที่ขึ้นอยู่กับวิธีการให้การเสริมแรงในรูปแบบต่างๆ กันด้วย (Bootzin, R.R. and others. 1986:213)

ตัวเสริมแรง (Reinforcer) คือ สิ่งใดก็ตามที่ให้ภายหลังการแสดงพฤติกรรมแล้ว มีผลทำให้ความถี่ของพฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น (Kalish. 1981:122) สิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงได้นั้น ริมและมาสเตอร์ (Rimm & Masters. 1979) ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. **ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforcers)** เป็นตัวเสริมแรงประเภทอาหารและสิ่งเสฟได้และสิ่งของต่างๆ เช่น ขนม ของเล่น เสื้อผ้า เครื่องใช้ เป็นต้น
2. **ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcers)** แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นคำพูด และเป็นการแสดงออกทางท่าทาง ได้แก่ การชมเชย การยกย่อง การยิ้ม การเข้าใกล้ การสัมผัสหรือการแตะต้องตัว เป็นต้น
3. **ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม (Activity Reinforcers)** หรือพฤติกรรมที่บุคคลชอบกระทำบ่อยครั้ง คือ การนำกิจกรรมที่บุคคลชอบหรือพฤติกรรมที่บุคคลกระทำบ่อยครั้งมาใช้เสริมแรงพฤติกรรมที่บุคคลกระทำน้อย โดยบุคคลจะต้องกระทำพฤติกรรมเป้าหมายก่อน จึงมีโอกาสได้เลือกกิจกรรมที่ตนชอบหรือต้องการกระทำภายหลัง
4. **ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี้ยอรรถกร (Token Reinforcers)** เบี้ยอรรถกรมักจะอยู่ในรูปของเงิน เบี้ย แด้ม ดาว แสตมป์ หรือคุปอง เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถนำไปแลกตัวเสริมแรงชนิดอื่นๆ ได้ เช่น ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ ตัวเสริมแรงทางสังคม ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม เป็นต้น
5. **ตัวเสริมแรงภายใน (Covert Reinforcers)** ตัวเสริมแรงภายในนี้ครอบคลุมถึงความคิด ความรู้สึกต่างๆ เช่น ความพึงพอใจ ความสุข หรือความภาคภูมิใจ เป็นต้น ซึ่งตัวเสริมแรงภายในนี้จะอธิบายได้ว่าทำไมบุคคลหลายคนจึงแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่เมื่อแสดงแล้วไม่เห็นจะได้รับผลตอบแทนที่เห็นอย่างเด่นชัด เช่น การทำบุญ หรือการให้เงินแก่ขอทาน เป็นต้น

กระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคล

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กโดยครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุด ที่สมาชิกภายในครอบครัวมีการผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น ดังนั้นการให้การฝึกฝนอบรมแก่สมาชิกในครอบครัวจึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชนโดยการที่บุคคลในครอบครัว อาทิ ปู่ย่าตายาย บิดามารดา ที่เป็นผู้ถ่ายทอดแนวคิด และมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างให้แก่เด็กและเยาวชน จะทำให้เด็กและเยาวชนในครอบครัวได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี

โดยเฉพาะในการที่ครอบครัวจะสอนในเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่เด็กและเยาวชนดังที่ ป.มหาพันธ์ (2544 : 144-146) ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนในครอบครัว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เพราะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ทั้งในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการป้องกันตนเอง ให้ปลอดภัยจากมลพิษในสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กและเยาวชนกระทำดังต่อไปนี้

- 1) จัดหาหนังสือหรือเอกสาร ตลอดจนแหล่งข้อมูลต่างๆ ให้ศึกษาค้นคว้า
- 2) ให้ข้อมูลข่าวสารด้วยการบอกเล่า การอธิบายให้เข้าใจ
- 3) พาเด็กและเยาวชนไปศึกษาค้นคว้าและทัศนศึกษาแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ห้าง-สรรพสินค้า อุทยานแห่งชาติ ตลอดจนแหล่งของสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย เป็นต้น
- 4) พาเด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น การชมนิทรรศการ การบรรยาย การฉายภาพยนตร์ การไต่สวน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
- 5) มีการอธิบายขยายความให้เด็กฟัง ถึงข้อมูลที่เด็กได้รับจากโทรทัศน์ จากภาพยนตร์ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีการอภิปราย การถกเถียงปัญหาเพิ่มเติมหลังจากที่ได้ชมรายการแล้ว
- 6) เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลังจากที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ หรือจากประสบการณ์ที่เด็กได้พบมาโดยตรงจากสิ่งแวดล้อม

2. ให้มีการปฏิบัติจริงในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือการป้องกันรักษาสุขภาพอนามัยจากมลพิษในสิ่งแวดล้อม ครอบครัวจะต้องมีการปฏิบัติจริง เริ่มต้นด้วยการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างประหยัด การจัดบ้านเรือนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สกปรก การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมด้วยการบุกรุกที่สาธารณะ การไม่ทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลหรือของเหลือใช้ลงในสิ่งแวดล้อม เช่น ในแม่น้ำลำคลอง ทะเล ถนนหนทาง หรือในสถานที่สาธารณะ เป็นต้น การปฏิบัติตนเช่นที่กล่าวมานี้ ครอบครัวจะต้องเข้มงวดกวดขันให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และให้เด็กและเยาวชนในครอบครัวมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วย เพราะการปฏิบัติอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จะกลายเป็นนิสัยทางสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่ติดตัวต่อไปภายหน้า เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

3. การทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ใหญ่ในครอบครัว อันได้แก่ ปู่ย่าตายาย บิดามารดา รวมทั้งญาติพี่น้องจะต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในครอบครัว ซึ่งพร้อมที่จะยึดถือการกระทำของผู้ใหญ่เป็นต้นแบบ สิ่งผู้ใหญ่จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ได้แก่ การเคารพกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไม่ละเมิด

กฎหมาย โดยที่เห็นว่าไม่มีผู้รักษากฎหมายรู้เห็นแต่เด็กเป็นผู้เห็น และขาดความเชื่อถือ การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถช่วยให้เด็กและเยาวชนยึดถือเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตาม

4. การให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือสังคมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัว ควรมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนหรือสังคมอันเป็นการฝึกกำลังกันพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ให้ความมั่งคั่งมั่นคง ทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในครอบครัว ให้มีการสืบทอดแนวความคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่สมาชิกในครอบครัวอีกต่อไปอีกด้วย

5. การเป็นผู้เฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคมทุกคนในครอบครัวจะต้องเป็นผู้เฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม หรือมีบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งทำลายสิ่งแวดล้อม จะโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือโดยจงใจก็ตามที เป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคมจะต้องแจ้งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อดำเนินการป้องกันแก้ไข หรือขอความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนให้ร่วมมือกันแก้ไข หรือว่ากล่าวตักเตือน ให้คำแนะนำ การกระทำดังกล่าวเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม

6. การสร้างแรงเสริม การสร้างแรงจูงใจหรือสร้างแรงเสริมให้แก่เด็กและเยาวชนในครอบครัว ให้มีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนมีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ก็ต้องการจะเห็นผลแห่งการกระทำนั้นๆ อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงควรให้การเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย ให้รางวัลด้วยการแสดงการยอมรับการกระทำดังกล่าว ดีกว่าการยับยั้งพฤติกรรมเมื่อเด็กปฏิบัติไม่ถูกต้อง ด้วยการดุด่า ว่ากล่าว หรือการลงโทษ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่สร้างสรรค์ ไม่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง และยิ่งถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมที่เด่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ก็ควรที่ผู้ใหญ่จะมีการประกาศเกียรติคุณ อันเป็นการเสริมแรงให้เด็กและเยาวชนกระทำความดีต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการช่วงเด็กแรกเกิดจนถึงอายุก่อน 10 ขวบนั้น จะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการรับการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กยังเป็น "ไม้อ่อนที่ดัดง่าย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2538 : หน้า 77) ดังนั้นจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมควรจะวางแผนและเตรียมการสำหรับการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่สำคัญให้แก่ลูก

เด็กในวัยเด็กเล็กมักยังไม่ทราบว่าสิ่งใดที่ควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ เด็กมักจะได้การเรียนรู้จากคำสั่งสอนของพ่อแม่ โดยที่พ่อแม่บางครั้งอาจจะตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจที่จะสั่งสอน และถ้ายังมาจากครอบครัวที่ไม่มีเวลาให้กับลูกโดยเฉพาะครอบครัวที่มีการศึกษาน้อย หรือมีฐานะยากจนก็อาจจะยังไม่มีเวลาปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าว

ในการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่สำคัญให้แก่ลูกนั้น ควรจะเริ่มต้นจากการพัฒนาเจตคติต่อคุณธรรมและค่านิยมนั้นๆ ซึ่งมีวิธีการ 2 วิธี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน.2538: 79) คือ

1) การบอกกล่าวให้เด็กได้รับรู้รับทราบเรื่องราวของผู้อื่นที่ได้กระทำพฤติกรรมนั้น และบอกเด็กว่าผู้กระทำได้รับประโยชน์หรือเกิดความพอใจอย่างไร

2) การจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ได้แสดงคุณลักษณะนั้น แล้วให้เด็กได้รับรางวัลหรือเกิดความพอใจ ซึ่งจะสามารถผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเจตคตินั้นได้มากกว่าเจตคติที่เกี่ยวกับคำบอกเล่า หรือการรับรู้เรื่องราวจากผู้อื่นอีกต่อหนึ่ง

ดังนั้นการปลูกฝังพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กโดยครอบครัวนั้น จึงเป็นเรื่องที่สามารถใช้การพัฒนาจากหลักการข้างต้นมาเป็นพื้นฐานหรือกรอบแนวคิดในการสร้างกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวได้ต่อไป

สำหรับในเรื่องของการจัดกิจกรรมในกระบวนการพัฒนา เฟรนเกล (Fraenkel,1973) ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อไว้ใช้ฝึกเด็กในการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ไว้ 2 ชนิดใหญ่ๆ คือ กิจกรรมการรับรู้ และกิจกรรมการแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติ ซึ่งพ่อแม่สามารถดัดแปลงมาใช้กับลูกได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. **กิจกรรมการรับรู้** เป็นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยการรวบรวม ข้อเสนอเทศอันเป็นสาระความรู้ด้วยประสาทสัมผัสได้แก่ การอ่าน การสังเกต การฟัง การสัมผัสโดยตรง และการสัมภาษณ์

1.1 **การอ่าน** พ่อแม่จัดเลือกหาหนังสือที่ดีควรแก่การอ่านด้วยตนเองตามวัยของลูก หนังสือเหล่านี้ควรเน้นการปลูกฝังให้ลูกได้รู้จักชีวิตสัตว์ สิ่งของ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ในสภาพปัจจุบันเด็กจะได้รับอิทธิพลจากหนังสือการ์ตูนมาก เด็กจะไม่ค่อยสนใจหนังสือประเภทอื่นนอกจากหนังสือการ์ตูน พ่อแม่อาจจำเป็นต้องใช้เทคนิคจูงใจให้ลูกหันมาสนใจอ่านหนังสือที่จัดหาไว้ให้ หรือให้ลูกได้เลือกซื้อเอง หรือเลือกยืมจากห้องสมุด

1.2 **การสังเกต** พ่อแม่ควรพาลูกๆ ไปชื่นชมกับธรรมชาติ สวนสัตว์ สวนดอกไม้ สวนสาธารณะ เพื่อสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะพฤติกรรมของสัตว์โลกนานาชนิด ให้รู้จักได้ชมความงามของดอกไม้ นานาพันธุ์ตามธรรมชาติ ความเกี่ยวข้องระหว่างดอกไม้กับแมลง นอกจากนี้ยังอาจพาไปสังเกตสิ่งตรงกันข้าม คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความสกปรก ความไม่มีระเบียบของสังคม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

1.3 **การฟัง** ลูกๆ ที่ยังเล็กมักชอบฟังการเล่าเรื่อง การเล่านิทานที่สนุกสนาน พ่อแม่อาจเลือกหาหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของลูกที่ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หรือคิดขึ้นเอง เพื่อนำมาอ่านเตรียมไว้ให้เล่าให้ลูกๆ ฟังก่อนนอนหรือในยามว่าง นอกจากนิทานแล้วพ่อแม่อาจเล่าเรื่องประสบการณ์ต่างๆ ใน

ด้านสิ่งแวดล้อมให้ลูกฟัง เพื่อค่อยๆปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลห่วงแหนรักษาและพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัวให้เกิดขึ้นในตัวลูก

1.4 การสัมผัสโดยตรง เป็นกิจกรรมที่พ่อแม่ควรจัดให้ลูกได้มีโอกาสหยิบจับหรือสัมผัส สิ่งของรอบๆตัวในบริเวณนั้นด้วยตนเอง เช่น การช่วยหยิบจับดินปลูกต้นไม้ การล้างพืชผักและผลไม้ ด้วยน้ำที่ใสสะอาด การจัดโต๊ะทำงานของตนเอง การแยกขยะ การทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นต้น

1.5 การพูดคุยหรือสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กิจกรรมนี้เป็นการส่งเสริมให้ลูกได้ แสดงออกทางวาจา เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิด แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ พ่อแม่อาจจัดเวลา ให้ลูกได้พูดคุยกับพ่อแม่เป็นประจำทุกวัน ในช่วงเวลาที่กำหนดประมาณ 5-10 นาที โดยให้ลูกเล่า เรื่องความสำเร็จของลูก หรือความรู้สึกดีๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน พ่อแม่อาจตั้งคำถามช่วยให้ลูกได้มี เรื่องคุย สถานที่ที่ใช้อาจเป็นในรถระหว่างเดินทาง ที่โต๊ะอาหาร หรือในช่วงพักผ่อน พ่อแม่อาจช่วย กำหนดหัวข้อในการสนทนา โดยเน้นในเรื่องของการทำประโยชน์เพื่อสังคมการรักษาสภาพ สิ่งแวดล้อมหรือการช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำในคลองเน่าเสียเพราะสาเหตุใด จะมีวิธีแก้ไข อย่างไร เป็นต้น

2. กิจกรรมการแสดงออกหรือลงมือปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่ควรเน้นให้ลูกๆได้ลงมือ กระทำหรือปฏิบัติตนเองเป็นสำคัญ ได้แก่ การจัดทำ การสาธิต และการแสดงความคิดสร้างสรรค์

2.1 การจัดทำ กิจกรรมนี้ให้ลูกเป็นผู้วางแผนจัดทำกิจกรรมภายในบ้าน เพื่อเป็นการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจจะเป็นในด้านของการประหยัดพลังงาน เช่น ให้วางแผนการประหยัดค่า ไฟฟ้า และน้ำปะปาประจำเดือนนี้ว่าจะมีวิธีการทำอย่างไรบ้าง เป็นต้น และให้ดำเนินการตามแผน นั้น พ่อแม่อาจกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในบ้านและให้ลูกวางแผนในการดำเนินการให้สำเร็จ เช่น ให้ ลูกรับผิดชอบดูแลความสะอาดและสวยงามในมุมใดมุมหนึ่งของบ้าน การดูแลชั้นหนังสือ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องพิจารณากิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และทำให้ลูกรู้สึกว่าเป็นงานที่น่าสนุก และน่าภูมิใจ

2.2 การสาธิต กิจกรรมนี้เน้นการแสดงออกของขั้นตอนต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความ เข้าใจอย่างซาบซึ้งในเรื่องดังกล่าว เพราะได้ผ่านกระบวนการคิดทบทวนมาแล้วและสามารถนำมา แสดงออกให้เห็นได้ พ่อแม่อาจส่งเสริมให้ลูกได้ทำกิจกรรมตามความถนัด เช่น ในด้านศิลปะอาจจูง ใจให้ลูกได้วาดภาพเกี่ยวกับบ้านเมืองที่ร่มรื่นสวยงาม ในด้านภาษาอาจให้ลูกเขียนกลอน เล่านิทาน แต่งคำขวัญ เพื่อส่งเสริมสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.3 การแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจในเรื่อง นั้นๆ เป็นอย่างดี และสามารถขยายแนวความคิดออกไปได้ พ่อแม่ควรสนับสนุนให้เด็กโต เช่น วัยรุ่น ได้มีกิจกรรมที่แสดงออกในลักษณะนี้ เช่น การเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบ ต่างๆในชุมชน หมู่บ้านที่เราอาศัยอยู่ สำหรับเด็กเล็กอาจเป็นพฤติกรรมที่เด็กชอบ เช่น การเขียนเรื่อง

การแต่งเรื่อง จากภาพที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (เช่นภาพสัตว์ แมลง ทิวทัศน์) การเขียนภาพเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การเล่นต่อไม้บล็อกตามจินตนาการ การเล่นอย่างอิสระโดยใช้วัสดุธรรมชาติ (เช่น ก้อนดิน ใบไม้) การออกแบบตกแต่งสวนในบ้าน (เช่นสวนภาค สวนขวด) เป็นต้น

นอกจากนี้พ่อแม่อาจเน้นกิจกรรมเกี่ยวกับบทบาทของการเป็นผู้ให้ในสังคม มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวมในบางโอกาส เช่น การรู้จักแบ่งปันอาหารแก่เพื่อนๆ หรือผู้อื่น การทำความสะอาดพื้นถนนบริเวณที่สาธารณชนหน้าบ้าน เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ได้สร้างคู่มือหุ่นน้อยนักอนุรักษ์ ที่เป็นคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก โดยอาศัยหลักการและกระบวนการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติภายในครอบครัวได้ง่าย และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กได้ต่อไป

ลักษณะทางชีวสังคม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาลักษณะทางชีวสังคมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย เพศ สังเกตของโรงเรียน อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา การศึกษาบิดา การศึกษามารดา รายได้ของครอบครัว ผู้ที่นักเรียนใกล้ชิดมากที่สุด โดยจะได้ทำการศึกษาถึงงานวิจัยต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดต่อไปนี้

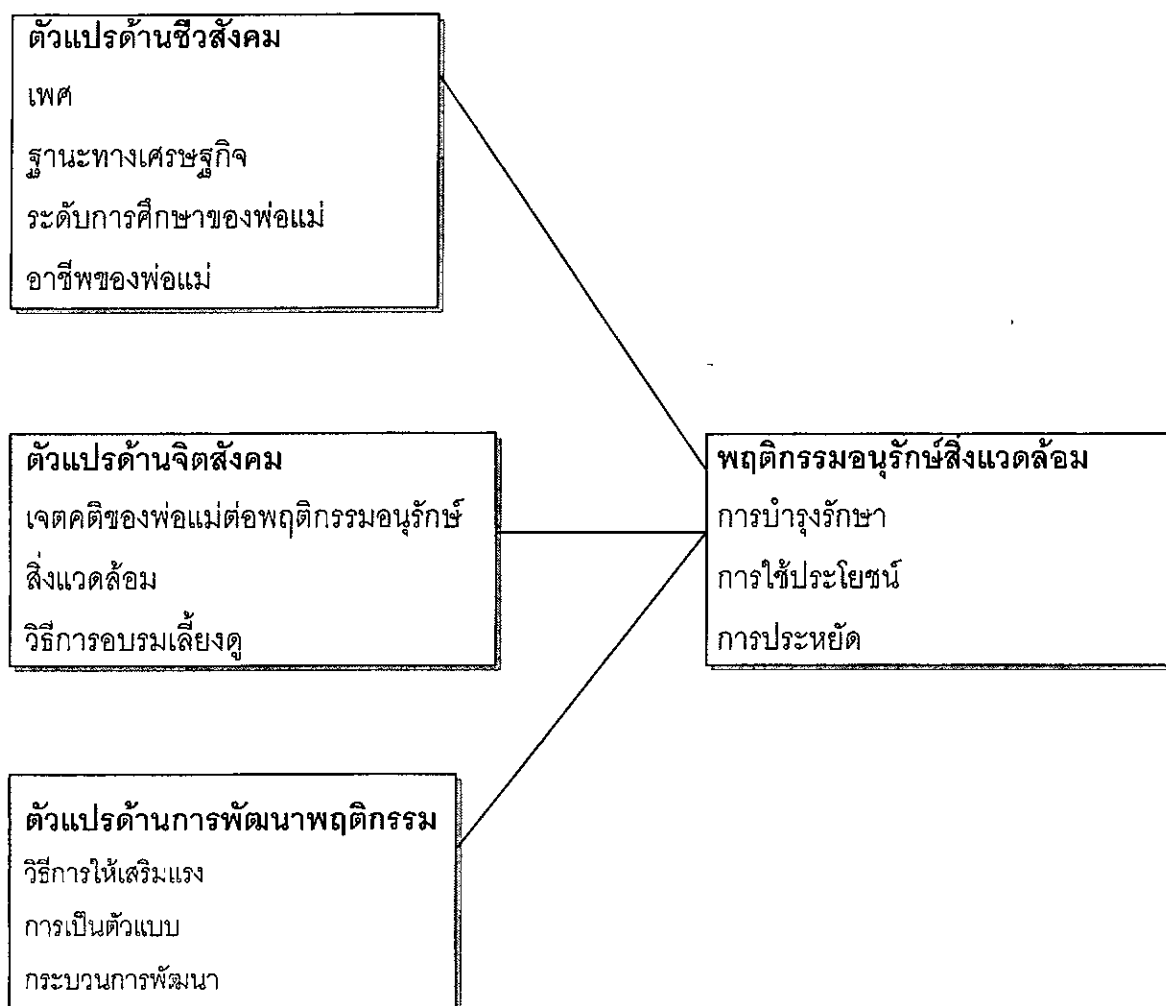
มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ได้ศึกษาความสำคัญของลักษณะทางชีวสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ โดยอานวย ประสิทธิ์พรม (2540: 26-35) ศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในโครงการโลกสดใสในบ้านเกิด จังหวัดสงขลา พบว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ พรเทพ เสถียรนพแก้ว (2543) ได้ศึกษาผลการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า นักเรียนที่เป็นเพศหญิง นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำมีเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างจากกลุ่มที่มีลักษณะตรงข้าม และพันพร โชติพฤษ์ชูกุล (2539) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดภายในครัวเรือนของแม่บ้านเขตเทศบาลเมืองลำปาง พบว่า อายุ ระดับการศึกษา เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำอย่างประหยัด และจินตนา ศรีนุกุล(2535) พบว่า เพศ อายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทิ้งขยะ สอดคล้องกับ พร้อมเพลา จิตเป็นชม(2533) พบว่า นักเรียนชั้นป.6 ที่มีเพศต่างกันมีเจตคติเกี่ยวกับภาวะมลพิษในสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน และอำพรณ

ยินดี (2537: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษา จ.นนทบุรี พบว่า นักเรียนหญิงมีความรู้ เจตคติ และความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษทางสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอมรรตน์ ริกจิตริกรกุล (2530: ก) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับ ม.ต้น เขตกทม.พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่บิดามีอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมไม่ต่างกัน นักเรียนที่มารดามีอาชีพต่างกันจะมีพฤติกรรมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และ วิชาญ มณีโชติ (2535: ก-ข) ศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน ม. 3 ในจังหวัดสงขลา พบว่านักเรียนที่มีเพศ อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดาที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งพฤติกรรมจริงและพฤติกรรมคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากการประมวลงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตัวแปรด้านชีวิตสังคม ได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ และอาชีพของพ่อแม่ ตัวแปรทางจิตสังคม ซึ่งได้แก่ เจตคติของพ่อแม่ต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ รวมทั้งบทบาทของครอบครัวในตัวแปรด้านการพัฒนา พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

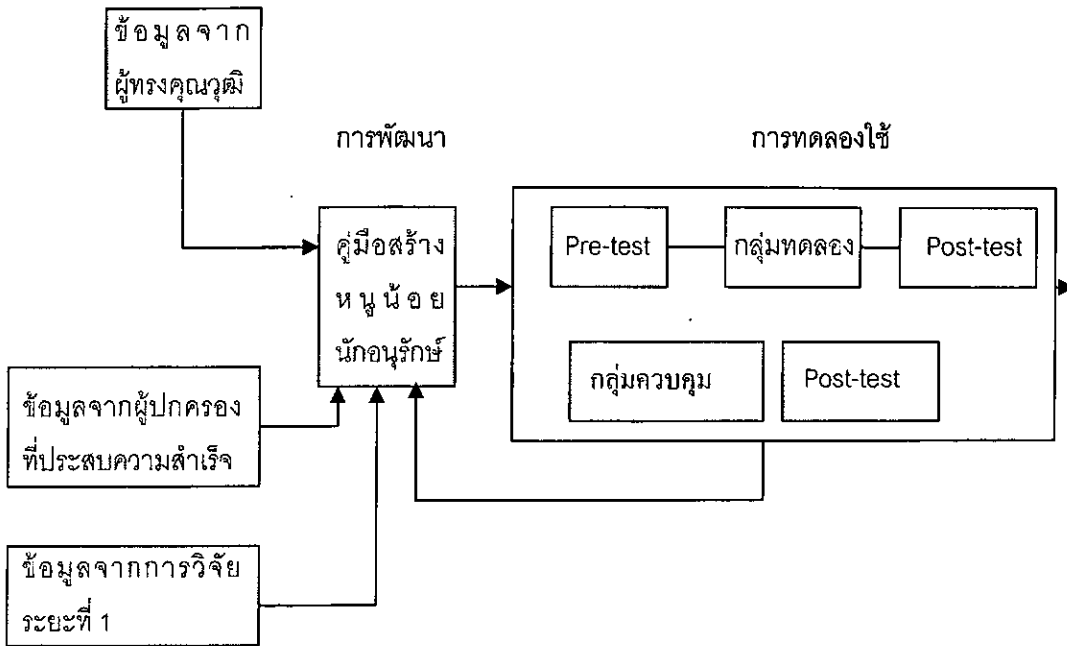
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาพฤติกรรมโดยครอบครัว พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 1

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาและเชิงทดลองเพื่อการสร้างสื่อที่เป็นคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็ก (คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์) และทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของคู่มือดังกล่าว ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 2

สมมติฐานในการวิจัย

ระยะที่ 1 สมมติฐานในการวิจัยระยะที่ 1 มีดังนี้

1. นักเรียนที่มีตัวแปรชีวสังคมต่างกัน มีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมต่างกัน
2. พ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีลักษณะทางจิตต่างกัน มีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมต่างกัน
3. พ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีการพัฒนาในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมต่างกัน

ระยะที่ 2 สมมติฐานในการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

4. นักเรียนมีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษตามคู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสำรวจรูปแบบและการจัดกิจกรรมในครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก รวมทั้งยังทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาระยะที่ 1 ได้แก่

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พ่อแม่/ผู้ปกครอง และครูประจำชั้นของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนปัญจทรัพย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวนทั้งสิ้น 157 คน โดยมีรายละเอียดแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนนักเรียนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนและสังกัด ในการวิจัยครั้งที่ 1 ระยะที่ 1

สังกัด	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
ทบวงมหาวิทยาลัย	สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	53	33.76
	ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)		
กรุงเทพมหานคร	ศรีเอี่ยมอนุสรณ์	50	31.85
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	ปัญจทรัพย์	54	34.39
	รวม	157	100.00

ตาราง 2 แสดงจำนวนนักเรียนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนและสังกัดในการวิจัยระยะที่ 2

สังกัด	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
ทบวงมหาวิทยาลัย	สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)	92	35.4
กรุงเทพมหานคร	สวัสดีวิทยา	46	17.7
สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน	สาธิตบางนา	122	46.9
	รวม	260	100.00

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 นี้ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับพ่อแม่ / ผู้ปกครอง

ชุดที่ 1 แบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นแบบสอบถามสำหรับเด็ก ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

1.1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ โรงเรียน

1.2 พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก ซึ่งจะถามการกระทำหรือการปฏิบัติของเด็กที่เกี่ยวกับเรื่องของการดูแลรักษา การใช้ประโยชน์ และการประหยัด ในเรื่องไฟฟ้า น้ำ ขยะ สิ่งแวดล้อม-ต่างๆไป โดยนักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ คือ ทำเป็นประจำ ทำบ่อยๆ ทำบางครั้ง และไม่เคยทำ

มีค่าความเชื่อมั่น (α) = .8873 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2312 - .6455

ตัวอย่างคำถาม

00 ทุกครั้งที่รินน้ำเพื่อดื่ม ฉันจะต้องดื่มจนหมดแก้ว

ทำเป็นประจำ
 ทำบ่อยๆ
 ทำบางครั้ง
 ไม่เคยทำ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นพ่อแม่/ผู้ปกครอง ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

2.1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ ความสัมพันธ์กับนักเรียน รายได้ ระดับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่/ผู้ปกครอง

2.2 บทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เป็นการสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการที่พ่อแม่/ผู้ปกครอง ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีข้อคำถาม 2 ส่วนคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน จะมีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น (CC) = .8684 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .5018 - .6655 และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะมีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น (CC) = .7613 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2666 - .5738 โดยลักษณะของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูนี้จะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย

2.3 เจตคติของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้เชิงประเมินค่า ความรู้สึก และการแสดงออกของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม ลักษณะของข้อคำถามจะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย มีข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8182 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2657 - .6065

2.4 ความคิดเห็นของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมเป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กในเรื่องของวิธีการให้เสริมแรง การเป็นตัวแบบของพ่อแม่/ผู้ปกครอง และกระบวนการในการพัฒนา ลักษณะของข้อคำถามจะเป็นมาตราส่วนเชิงประเมินในการแสดงพฤติกรรมมี 6 ระดับคือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อย บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย มีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ และมีคำถามปลายเปิด มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8973 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .4394 - .6766

ตัวอย่างคำถาม

บทบาทของพ่อแม่/ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

00 ข้าพเจ้าแสดงให้เห็นว่าคุณรักลูกมาก

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

เจตคติของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

00 การช่วยกันประหยัดพลังงานควรเป็นหน้าที่ของทุกคน

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

ความคิดเห็นของพ่อแม่ผู้ปกครองต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อความ	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	ค่อนข้างบ่อย	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
1. เมื่อลูกของท่านแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด ทั้งขณะถูกที่ ดูแลสัตว์เลี้ยงและต้นไม้ ท่านแสดงความชื่นชมให้ลูกได้รับรู้บ่อยครั้งเพียงใด						

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 ประกอบด้วย แบบสอบถามและคู่มือในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. แบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กตามการรับรู้ของพ่อแม่/ผู้ปกครอง

1.1 แบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบุตร เป็นแบบสอบถามที่มีข้อความเกี่ยวกับการกระทำหรือการปฏิบัติของบุตรต่อสิ่งแวดล้อมภายในบ้านในลักษณะที่เป็นการดูแลรักษา การประหยัด และการใช้ประโยชน์ใน 5 เรื่อง คือ ไฟฟ้า น้ำ กระดาษ ขยะ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป โดยพ่อแม่/ผู้ปกครองเป็นผู้สังเกตตอบตามที่สังเกตเห็น มีข้อความจำนวน 20 ข้อโดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ คือ ทำเป็นประจำ ทำเป็น

บางครั้ง นานๆทำครั้ง และไม่ทำเลย มีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ .7431 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง.2265-.5134

ตัวอย่างคำถาม

00. ลูกของท่านปิดทีวี เมื่อเลิกดูแล้วทุกครั้ง

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

1.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นแบบสอบถามที่มีข้อความเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรของตนในเรื่องของการดูแลรักษา การประหยัด และการใช้ประโยชน์ใน 5 เรื่อง คือ ไฟฟ้า น้ำ กระดาษ ขยะ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป มีข้อความจำนวน 30 ข้อ โดยลักษณะของแบบสอบถามนี้จะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย มีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ .7121 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2213-.5652

ตัวอย่างคำถาม

00. การสอนให้ลูกรู้คุณค่าของน้ำเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. คู่มือพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก สำหรับครอบครัว

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็กสำหรับครอบครัว (คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์) ตามลำดับขั้นดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก การสร้างเสริมวินัยในตนเอง รูปแบบการพัฒนาในครอบครัว รวมทั้งศึกษาผลจากการศึกษาเชิงสำรวจในระยะที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา และแนวทางของการจัดโปรแกรมกิจกรรมต่างๆ สำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครองในการฝึกบุตร

2.2 ผลการศึกษาเชิงสำรวจในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงสุดจากแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ประจำชั้นร่วมด้วย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ปกครองทั้ง 15 ครอบครัว ในการ อบรมดูแลและปลูกฝังในเรื่องพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก

2.3 ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างคู่มือในการจัดกิจกรรมพัฒนาในครอบครัว โดยอาศัยแนวทางที่ได้คือจากข้อ 2.1 และ 2.2 และกำหนดเป็นกรอบเนื้อหาของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน เป็น 5 เรื่อง ได้แก่ การใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ การทิ้งขยะ การใช้กระดาษ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไป

2.4 เมื่อยกร่างขึ้นแล้วได้นำไปให้ครอบครัวที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ครอบครัว เพื่อตรวจสอบในด้านภาษา ความเป็นไปได้ของกิจกรรม ความต่อเนื่องของขั้นตอนการจัดกิจกรรม และทำการปรับปรุง

2.5 นำคู่มือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับครอบครัวที่มีบุตรอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ใน 3 สังกัด คือ ทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน สังกัดละ 5 ครอบครัว โดยทดลองใช้ครอบครัวละ 1 เรื่อง เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดลองคู่มือในครั้งนี้มาทำการปรับปรุงคู่มือดังกล่าวเป็นครั้งที่ 2

2.6 จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยนักวิชาการด้านการพัฒนาบุคคล นักการศึกษา นักจิตวิทยา ตัวแทนพ่อแม่/ผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบุตร นักเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 7 คน ได้แก่

- 1) ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันหจวี ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตบางนา เป็นนักการศึกษา นักพัฒนาหลักสูตร และนักพัฒนาบุคคล
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นนักการศึกษา นักวิจัยและนักพัฒนาบุคคล
- 3) ดร.นิยะดา จิตต์จรัส หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นักการศึกษา และนักจิตวิทยา
- 4) อาจารย์ธนวดี ธีรภัทรสกุล รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เป็นนักพัฒนาบุคคล และมีประสบการณ์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษามากกว่า 20 ปี
- 5) อาจารย์อัณชลี ไสยวรรณ สถาบันราชภัฏพระนคร เป็นนักการศึกษา นักพัฒนาบุคลากรทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) ดร.กุศล อิตดุลย์ รองผู้อำนวยการสำนักสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นนักเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 7) นางนาถยา เบ็ญจศิริวรรณ เป็นตัวแทนพ่อแม่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการจัดประชุมครั้งนี้ไปปรับแก้ไขคู่มืออีกครั้ง เป็นครั้งที่ 3 เพื่อนำไปทดลองใช้จริงในกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยครั้งนี้

2.7 คู่มือพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลองประมาณ 7 สัปดาห์ เริ่มตั้งแต่ 17 กรกฎาคม ถึงวันเสาร์ที่ 30 สิงหาคม 2546

2.8 กิจกรรมในคู่มือพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการใช้ไฟฟ้า กิจกรรมการใช้น้ำ กิจกรรมการทิ้งขยะ กิจกรรมใช้กระดาษ และ กิจกรรม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไป โดยในทุกๆ กิจกรรมจะมีช่วงเวลาในการพัฒนาแต่ละกิจกรรมอย่างน้อย 2 สัปดาห์และพัฒนาต่อเนื่องไปจนจบช่วงเวลาของการทดลองและจะมีการทดสอบก่อนและหลังทำกิจกรรมทุกครั้ง

รายละเอียดของคู่มือการจัดกิจกรรม (คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์) มีดังต่อไปนี้

ขอบเขตเนื้อหาของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

- 1) การใช้ไฟฟ้า
- 2) การใช้น้ำ
- 3) การทิ้งขยะ
- 4) การใช้กระดาษ
- 5) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไป

พฤติกรรมเป้าหมาย

- 1) การใช้ไฟฟ้า
 - ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดทีวี ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดทันที เมื่อเลิกใช้แล้ว หรือ เมื่อพบเห็นการเปิดทิ้งไว้โดยไม่มีผู้ใช้
 - ช่วยพ่อแม่ดูแลการใช้ไฟฟ้าให้เป็นไปอย่างประหยัดและ คุ่มค่า เช่น
 - ไม่เปิดไฟหลายดวงโดยไม่จำเป็น
 - ไม่เปิดไฟตอนกลางวันเมื่อมีแสงสว่างพอเพียง
 - ไม่เปิดตู้เย็นนานๆ
 - มีส่วนร่วมในการวางระเบียบการใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน เช่น
 - กำหนดเวลาในการเปิด-ปิด ทีวี เครื่องปรับอากาศ

2) การใช้น้ำ

- ปิดก๊อกน้ำทันทีและปิดให้สนิทเมื่อเลิกใช้แล้ว หรือ ช่วยปิดเมื่อพบเห็นการเปิดน้ำทิ้งไว้จนล้น
- ใช้น้ำอย่างประหยัด เช่น
 - แปร่งฟันโดยใช้น้ำจากแก้ว
 - ขณะถูสบู่ฟอกตัว หรือ ล้างมือ ควรปิดก๊อกน้ำก่อน
 - รินน้ำแต่พอดี
 - ใช้น้ำรดน้ำต้นไม้
- ใช้น้ำอย่างคุ้มค่า เช่น
 - นำน้ำล้างผักไปรดน้ำต้นไม้
 - ล้างชามในอ่างแทนการล้างที่ไหลไปจากก๊อกน้ำ
 - ไม่เทน้ำที่เหลือทิ้งโดยเปล่าประโยชน์
- ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน เช่น
 - ไม่เปิดน้ำแรง
 - ไม่เล่นน้ำ

3) การทิ้งขยะ

- ทิ้งขยะให้ถูกที่
- รู้จักแยกขยะในการทิ้ง
- ลดขยะโดยการนำขยะดีหรือขยะบางประเภทมาใช้ให้เกิดประโยชน์

4) การใช้กระดาษ

- ใช้กระดาษหน้าเดียวให้เกิดประโยชน์
- ใช้กระดาษอย่างคุ้มค่าและประหยัด
- ใช้ผ้าแทนกระดาษทิชชู
- รู้จักแยกกระดาษดีไว้ใช้งาน
- นำกระดาษเหลือใช้มาใช้ใหม่

5) สิ่งแวดล้อมทั่วไป

- ปลุกต้นไม้ ดูแลต้นไม้ และสัตว์เลี้ยง
- ดูแลความสะอาด ความเป็นระเบียบในห้องนอนของตน หรือ บริเวณที่ตนใช้อยู่

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม

เนื้อหาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมี 5 เรื่อง แต่ละเรื่องจะมีการดำเนินการเหมือนกัน ดังต่อไปนี้

1. มีการประเมินพฤติกรรมของลูกก่อนทำกิจกรรมทุกเรื่อง
2. เริ่มต้นเรื่องที่ 1 คือ การใช้ไฟฟ้าในวันเสาร์ที่ 19 กรกฎาคม 2546 และเริ่มเรื่องที่สองในสัปดาห์ต่อไป ต่อเนื่องกันไปทุกวันเสาร์ จนครบ 5 เรื่องในวันเสาร์ที่ 16 สิงหาคม
3. ช่วงเวลาในการทำแต่ละเรื่องใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ซึ่งอาจจะน้อยหรือมากกว่านั้นก็ได้แล้วแต่พฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือยัง เมื่อผู้ปกครองสังเกตพบว่า มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเป็นประจำแล้ว ก็อาจเริ่มเรื่องต่อไปได้เลย
4. ในขณะที่ทำเรื่องที่หนึ่งครบ 1 สัปดาห์ และเริ่มเรื่องที่สองนั้น ให้ผู้ปกครอง ทำควบคู่กันไปทั้งสองเรื่อง เมื่อครบสัปดาห์ที่สองแล้วจึงประเมินพฤติกรรมของลูกในเรื่องที่หนึ่งตามตารางที่ให้ไว้

เรื่อง ที่	เนื้อหา	ประเมินก่อนทำ กิจกรรม	ช่วงเวลาในการทำ กิจกรรมและการ สังเกตพฤติกรรม	ประเมินหลังทำ กิจกรรม
1	การใช้ไฟฟ้า	เสาร์ที่ 19 ก.ค.	19 ก.ค.-1 ส.ค.	เสาร์ที่ 2 ส.ค.
2	การใช้น้ำ	เสาร์ที่ 26 ก.ค.	26 ก.ค.-8 ส.ค.	เสาร์ที่ 9 ส.ค.
3	การทิ้งขยะ	เสาร์ที่ 2 ส.ค.	2 ส.ค.-15 ส.ค.	เสาร์ที่ 16 ส.ค.
4	การใช้กระดาษ	เสาร์ที่ 9 ส.ค.	9 ส.ค.-22 ส.ค.	เสาร์ที่ 23 ส.ค.
5	ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทั่วไป	เสาร์ที่ 16 ส.ค.	16 ส.ค.-30 ส.ค.	เสาร์ที่ 30 ส.ค.

บทบาทของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของลูก

1. สร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัว ที่ส่งเสริมการประหยัด และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อการมีชีวิตที่สุขสบายและวิถีการดำเนินชีวิต
2. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งลูกจะเลียนแบบจนเกิดความเคยชินและปฏิบัติเป็นนิสัย
3. ส่งสอนอบรมให้ลูกได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่ใช้ และความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ลูกได้เรียนรู้ และแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ลูกได้พัฒนาตนเอง
5. จัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเสริมประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
6. การหยุดหรือแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

ตัวอย่าง กิจกรรมที่ 1 การใช้ไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า

สำคัญอย่างไร

ไฟฟ้าเป็นพลังงานที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของทุกคน การรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านไฟฟ้าได้ และเป็นการช่วยประเทศชาติลดค่าใช้จ่ายด้วย จะเห็นได้จากประกาศของรัฐบาลเกี่ยวกับการเพิ่มปริมาณการผลิตไฟฟ้า ซึ่งต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิงมาก ประกอบกับค่าน้ำมันมักสูงขึ้น แต่ละปีรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการผลิตกระแสไฟฟ้า

สอนอะไรบ้าง

สอนให้ ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดทีวี ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดทันทีเมื่อเลิกใช้แล้ว หรือเมื่อพบเห็นการเปิดทิ้งไว้โดยไม่มีผู้ใช้

ตัวอย่างแบบสอบถาม
ก่อนและหลังทำกิจกรรมพัฒนา

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่อง
ที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการใช้ไฟฟ้า	ทุกครั้ง	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้า ทันทีเมื่อเลิกใช้				
2. ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้า เมื่อเห็นคนเปิดทิ้งไว้โดยไม่ได้ใช้				
3. ปฏิบัติตามระเบียบการใช้ไฟฟ้าที่ตกลง ร่วมกัน เช่น เปิด-ปิด ที่วี เครื่องปรับอากาศตามเวลาที่ตกลงกัน ไว้ เป็นต้น				

การสร้างเครื่องมือวัดและการตรวจสอบคุณภาพ

1. ศึกษาทฤษฎีเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามชุดต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยนี้ แบบสอบถามส่วนใหญ่ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเองจากนิยามที่ได้เขียนขึ้น ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กเป็นผู้ตอบ แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครองในส่วนที่เป็นเจตคติของพ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นสำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก สำหรับในส่วนที่เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524)

2. ข้อคำถามในแบบสอบถามทุกชุด ได้ผ่านการพิจารณาร่วมกันของคณะผู้วิจัย และได้มีการทดลองใช้เครื่องมือวัดกับนักเรียนและผู้ปกครองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในเนื้อหาและได้คำนวณค่าคุณภาพของเครื่องมือวัดทุกฉบับแบบ Cronbach's alpha

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 1 โดยเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนและพ่อแม่/ผู้ปกครอง ของเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 157 คน โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 4 เดือน ในระหว่างเดือน มกราคม – เมษายน 2545 ระยะเวลาที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาและทดลอง เพื่อพัฒนาคู่มือการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็กสำหรับครอบครัว และทำการทดลองใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 260 คน เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 121 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 139 คน

การวิจัยระยะที่ 2 มีแบบแผนการทดลองเป็นแบบ one group pretest posttest design มีการทดลองก่อนและหลังการทดลองและมีการเปรียบเทียบการสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ทดลอง	T ₁	X	T ₂
ควบคุม	-	-	T ₂

T₁ = การสอบก่อนทดลอง T₂ = การสอบหลังทดลอง
 X = กิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง/หรือขอความร่วมมือในการทดลองคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. ทำจดหมายชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเชิญชวนผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองดังนี้

2.1 นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	จำนวน 92 คน
2.2 นักเรียนโรงเรียนสาธิตบางนา	จำนวน 122 คน
2.3 นักเรียนโรงเรียนสวัสดิ์	จำนวน 46 คน
3. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้ง 2 ชุด ให้พ่อแม่/ผู้ปกครอง ตอบเพื่อเก็บข้อมูลในด้านพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบุตร และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อนการทดลอง (Pretest)
4. ผู้วิจัยแจกคู่มือพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครองทุกคน เพื่อให้ผู้ปกครองกลับไปดำเนินการตามคู่มือทุกขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้จัดประชุมพ่อแม่/ผู้ปกครองและอธิบายให้เข้าใจถึงวิธีดำเนินการตามคู่มือรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ซักถามข้อสงสัยในการใช้คู่มือ เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถนำคู่มือไปใช้ได้เป็นอย่างดี
5. ผู้วิจัยติดตามการปฏิบัติตามคู่มือของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างทุกคนโดยใช้วิธีการโทรศัพท์ถามความคืบหน้า ข้อสงสัยของผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้คู่มือ
6. เมื่อครบเวลา 7 สัปดาห์ ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกครั้ง (Posttest) และรับคู่มือพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคืนจากผู้ปกครองทุกคน
7. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผู้ปกครองตอบทั้งในส่วนของ pretest posttest คะแนนก่อนทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรมในแต่ละครั้งมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในระยะที่ 1 ที่ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงสำรวจ และทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีสถิติที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. t-test
3. One way ANOVA
4. Multiple Correlation
5. Multiple Regression

ในระยะที่ 2 ผู้วิจัย จะนำข้อมูลทั้งหมดในการวิจัยในระยะที่ 2 มาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ของแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีสถิติที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ \bar{X} , SD
2. t-test แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent Sample)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์สำหรับครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็กไทย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ จึงขอนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 การศึกษาอิทธิพลของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาพฤติกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็กไทย

ตอนที่ 2 การศึกษาผลของการใช้คู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็กไทย (คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์)

ตอนที่ 1 การศึกษาอิทธิพลของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคมและด้านการพัฒนาพฤติกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็กไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเป็น 6 หัวข้อดังนี้

- 1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้านชีวสังคม แสดงในตารางที่ 3
- 1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม แสดงในบทที่ 4
- 1.3 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมจำแนกตามตัวแปรเพศ วิธีการอบรมเลี้ยงดู เจตคติของพ่อแม่ และความคิดเห็นด้านการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม แสดงในบทที่ 5
- 1.4 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมจำแนกตามสังกัดของโรงเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพของผู้ปกครองแสดงในตาราง 6, 7 และ 8
- 1.5 แสดงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการสอนพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็ก แสดงในตาราง 9 และ 10

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ รายได้ ระดับการศึกษา และ อาชีพของผู้ปกครอง

	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	75	47.77
หญิง	82	52.33
รายได้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	23	14.65
10,000 – 30,000 บาท	51	32.48
30,001 – 50,000 บาท	33	21.02
มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	50	31.85
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	17	10.83
มัธยมศึกษา	22	14.01
ต่ำกว่าปริญญาตรี	27	17.20
ปริญญาตรี	65	41.40
สูงกว่าปริญญาตรี	36	16.56
อาชีพของแม่		
รับราชการ	26	16.56
ธุรกิจส่วนตัว	46	29.30
รับจ้าง	54	34.39
แม่บ้าน	31	19.75

จากตาราง 3 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงและชายพอๆกัน โดยมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชายเล็กน้อย รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 10,000 บาทขึ้นไป และมีจำนวนครอบครัวมากกว่าร้อยละ 50 ที่มีรายได้มากกว่า 30,000 บาท ระดับการศึกษาสูงสุดของพ่อแม่ ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี (ร้อยละ 41.40) อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่รับจ้าง (ร้อยละ 34.39) รองลงมาคือธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 29.3)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คะแนนสูงสุด (MAX) และคะแนนต่ำสุด (MIN) ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	M	SD.	MAX	MIN
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	49.88	5.39	60.00	31.00
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	47.49	5.41	60.00	31.00
เจตคติของพ่อแม่/ผู้ปกครอง	54.36	3.84	60.00	46.00
ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม				
กระบวนการในการพัฒนา	80.22	13.71	114.00	44.00
พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ภาพรวม)				
- การให้เสริมแรง	13.33	2.28	18.00	5.00
- การเป็นตัวแบบ	13.48	2.65	18.00	6.00
- การให้ความรู้	39.54	8.61	60.00	20.00
- การใช้กฎระเบียบ	13.86	2.99	18.00	6.00
พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	78.22	12.74	104.00	48.00

จากตาราง 4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน, แบบใช้เหตุผล อยู่ในระดับค่อนข้างมาก (49.88,47.49) มีเจตคติของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์มีกระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ในภาพรวม) อยู่ในระดับกลาง (80.22) โดยมีการให้เสริมแรง การเป็นตัวแบบ การให้ความรู้ และการใช้กฎระเบียบ อยู่ในระดับปานกลาง (13.33,13.48,39.54,13.86) และกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมอนุรักษ์อยู่ในระดับมาก (78.81)

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ, การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน, การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล, เจตคติของพ่อแม่ต่อพฤติกรรมอนุรักษ์และความคิดเห็นต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์

	เพศ		การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน		การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล		เจตคติของพ่อแม่		ความคิดเห็น	
	ชาย (n=75)	หญิง (n=82)	สูง (n=87)	ต่ำ (n=70)	สูง (n=78)	ต่ำ (n=79)	สูง (n=72)	ต่ำ (n=85)	สูง (n=78)	ต่ำ (n=79)
พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	78.52 (13.22)	81.55 (11.69)	80.98 (12.16)	76.16 (13.01)	81.39 (12.19)	76.27 (12.82)	80.84 (11.69)	77.10 (13.38)	81.18 (12.65)	76.47 (12.45)
	(t= 2.88 ^{**})		(t= 2.380 [*])		(t= 2.56 [*])		(t= 1.86)		(t= 2.34 [*])	

** ระดับสถิติที่ .01

* ระดับสถิติที่ .05

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ, การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน, การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และความคิดเห็นต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์ที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (เพศ) และระดับ .05 ตามลำดับ

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามสังกัดโรงเรียน

ตัวแปรตาม	สังกัด	N	M	SD	F	p
พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	เอกชน	54	82.64	12.00		
	ทบวง	53	74.02	11.63		
	กทม.	50	79.76	13.22	6.814 ^{**}	.001
	รวม	157	78.81	12.73		

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสังกัดโรงเรียนแตกต่างกันมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 ดังนั้นผู้วิจัยจะทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการของ scheff ต่อไป

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างสังกัดโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สังกัดโรงเรียน	M	เอกชน	ทบวง มหาวิทยาลัย	กทม.
		82.64	74.02	79.76
เอกชน	82.64	-	8.6281	2.8805
ทบวงมหาวิทยาลัย	74.02		-	- 5.7476
กทม.	79.76			-

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสังกัดโรงเรียนเอกชน และทบวงมหาวิทยาลัย มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวแปรตาม	ฐานะทางเศรษฐกิจ	N	M	SD	F	p
พฤติกรรมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	ต่ำกว่า 10,000 บาท	23	82.14	13.48		
	10,000-30,000 บาท	51	77.86	11.71		
	30,000-50,000 บาท	33	80.37	13.69	1.059	.368
	มากกว่า 50,000 บาท	50	77.12	12.71		
	รวม	157	78.81	12.73		

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ

ตัวแปรตาม	อาชีพ	N	M	SD	F	P
พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	รับราชการ	26	78.39	11.84		
	ธุรกิจส่วนตัว	46	78.16	14.67		
	รับจ้าง	54	79.13	12.56	.097	.962
	แม่บ้าน	31	79.58	11.10		
	รวม	157	78.81	12.73		

จากตาราง 9 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวแปร (N=157)	1	2	3	4	5	6	7
1.พฤติกรรมอนุรักษ์		-.09	-.20**	.20**	.22**	-.14*	.18
2.รายได้			.60**	.03	-.10	.08	-.03
3.ระดับการศึกษา				-.00	-.14*	.15	-.00
4.อบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน					.56**	.38**	-.42**
5.อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล						-.37**	.37**
6.เจตคติของพ่อแม่ต่อพฤติกรรมอนุรักษ์							-.42**
7.ความคิดเห็นของพ่อแม่ต่อการพัฒนาพฤติกรรม							

จากตาราง 10 พบว่า ตัวแปร ระดับการศึกษา, การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน, การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปร เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตัวแปรด้านรายได้และความคิดเห็นไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้พบว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันเองดังนี้ คือ รายได้ มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ($r=.60$) ตัวแปรระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($r=-.14$) ส่วนตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และเจตคติของพ่อแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ($r=.56, .38$ และ $.42$ ตามลำดับ) และตัวแปรการ อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์กับตัวแปรเจตคติของประเทศและความคิดเห็นด้านการพัฒนาพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ($r=.37, .37$) และตัวแปรเจตคติมีความสัมพันธ์กับตัวแปรความคิดเห็นด้านการพัฒนาพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.42$)

ตาราง 11 แสดงค่าอิทธิพลที่มีต่อการทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาศึกษา

ตัวแปรที่ทำนาย	b	B	SE	t	p	R	R ²	F	p
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล	.467	.199	.184	2.54	.01	.286	.082	6.86	.00
ระดับการศึกษา	-1.861	-.179	.809	-2.30	.02				

จากตาราง 11 พบว่าเมื่อใช้ตัวแปร รายได้,ระดับการศึกษา,การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน, การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล, เจตคติของพ่อแม่และความคิดเห็นต่อการพัฒนาพฤติกรรม ในการทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงสุดโดยมีคะแนนสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ .19 และการอบรมเลี้ยงดูร่วมกับระดับการศึกษสามารถทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 8

ตอนที่ 2 การศึกษาผลของการใช้คู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กไทย (คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

2.1 แสดงคะแนนพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงในตาราง 11

2.2 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงในตาราง 12 และ 13

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรตาม ก่อนและหลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่ม	Pretest	Posttest	N	M	SD.
พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก	ทดลอง	ก่อนทดลอง		121	2.46	.43
		หลังทดลอง		121	2.49	.44
	ควบคุม	ก่อนทดลอง		139	-	-
		หลังทดลอง		139	2.43	.40
ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ทดลอง	ก่อนทดลอง		121	3.16	.80
		หลังทดลอง		121	3.15	.84
	ควบคุม	ก่อนทดลอง		139	-	-
		หลังทดลอง		139	3.23	.87

จากตาราง 12 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มทดลองภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองเล็กน้อย (2.46,2.49) และ 3.16,3.15 ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนกลุ่มควบคุมจะมีคะแนนเฉลี่ยเฉพาะในส่วนของภายหลังการทดลองโดยค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่ากับ 2.43 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองเท่ากับ 3.23

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของคะแนนพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำตามคู่มือการจัดกิจกรรม (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้ทำกิจกรรม(กลุ่มควบคุม)

ตัวแปร	กลุ่ม	N	M	SD	t	p
พฤติกรรมอนุรักษ์	ควบคุม	139	2.3	.40	1.11	.26
	ทดลอง	121	2.49	.44		
ความคิดเห็นต่อการอบรมบุตร	ควบคุม	139	3.15	.84	.80	.43
	ทดลอง	121	3.23	.87		

จากตาราง 13 พบว่า เด็กในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันและผู้ปกครองในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความคิดเห็นต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลต่างของคะแนนพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความคิดเห็นต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ได้รับคู่มือการจัดกิจกรรม

ตัวแปร	การทดลอง	N	M	SD	t	p
พฤติกรรมอนุรักษ์	ก่อน	121	2.46	.43	-.81	.41
	หลัง	121	2.49	.44		
ความคิดเห็น	ก่อน	121	3.15	.84	.53	.59
	หลัง	121	3.16	.80		

จากตาราง 14 พบว่าภายหลังจากกลุ่มตัวอย่างได้รับคู่มือจัดกิจกรรมและดำเนินการทดลองใช้กิจกรรมกับบุตรแล้ว บุตรมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างจากก่อนได้รับการทดลอง สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรในเรื่องนี้ คะแนนหลังการทดลองก็ไม่แตกต่างจากก่อนได้รับการทดลองเช่นเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจรูปแบบการจัดกิจกรรมในการครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก และพัฒนาคู่มือสำหรับครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก

การวิจัยนี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาสัมพันธ์ของตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคมและด้านการพัฒนาพฤติกรรมในครอบครัว พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็กโดยผลการศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียน 3 สังกัด ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โรงเรียนศรีเชียงใหม่อนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนปัญญার্থย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน รวม 3 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 157 คน จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 ได้ทำการคัดเลือกครอบครัวที่มีนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงสุด โรงเรียนละ 5 คน โดยเน้นการพัฒนาจากครูประจำชั้นร่วมด้วย เพื่อขอสัมภาษณ์วิธีการอบรมเลี้ยงดูและกิจกรรมต่างๆที่ผู้ปกครองฝึกพัฒนาตัวเด็ก

ในระยะที่ 2 ได้ผลการวิจัยเชิงพัฒนาและเชิงทดลอง โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับพ่อแม่ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก โดยนำข้อมูลจากการศึกษาระยะที่ 1 ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดู และความคิดเห็นของพ่อแม่ต่อการพัฒนาพฤติกรรม เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก การพัฒนาคู่มือดังกล่าวได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่มีลูกได้คะแนน พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงสุด จำนวน 15 คน และความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่างๆ รวมทั้งการทดลองใช้เครื่องมือ การปรับปรุงเป็นคู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ ไปทดลองใช้จริงในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของทางโรงเรียน 3 สังกัด ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โรงเรียนสวัสดิศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และสาธิตบางนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยมีจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 121 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 139 คน ในการศึกษาในระยะที่ 2 นี้ได้ให้ผู้ปกครองทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นเวลาประมาณ 7 สัปดาห์ และได้เก็บข้อมูลในส่วนที่เป็น การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรในเชิงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สรุปผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านจิตสังคม และด้านการพัฒนาพฤติกรรม ในครอบครัว กับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็ก พบว่า ตัวแปรด้านชีวสังคมบางตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็ก อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ตัวแปรเพศ พบว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรสังกัดของโรงเรียน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสังกัดของโรงเรียนกับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็ก คือ นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จะมีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย นอกจากนี้แล้วไม่พบความแตกต่าง ส่วนตัวแปรรายได้ของครอบครัว และอาชีพของผู้ปกครอง พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม

ตัวแปรด้านจิตสังคม พบว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้งแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลต่างก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็ก ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษซึ่งประกอบด้วยการให้แรงเสริมการเป็นตัวแบบ การให้ความรู้ และกระบวนการในการพัฒนา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ

2. การอธิบายพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรทางด้านจิตสังคม พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และระดับการศึกษามีอำนาจในการอธิบายพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมได้สูงที่สุด โดยมีคะแนนสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = .19 และสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 8

3. ผลการทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรม (คู่มือที่สร้างหนูน้อยนักอนุรักษ) พบว่า กลุ่มทดลองใช้เครื่องมือและกลุ่มควบคุม มีพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรในเรื่องการอนุรักษ พบว่าไม่แตกต่างกันทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. ผลการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรม พบว่าหลังจากทดลองใช้แล้วคะแนนพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็ก ก่อนการทดลองและหลังการทดลองพบว่าไม่แตกต่างกัน และความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรในเรื่องการอนุรักษ พบว่า ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกัน

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งต้องการข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านชีวิตสังคม ด้านจิตสังคมและด้านการพัฒนาในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก เพื่อจะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาในระยะที่ 2 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรด้านชีวิตสังคม พบผลที่เป็นไปตามสมมติฐานในตัวแปรเพศ คือ เพศหญิง จะมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าเพศชายนั้นก็สอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการของเด็กหญิงในวัยประถมศึกษาตอนต้นจะมีวุฒิภาวะสูงกว่าเด็กชายในวัยเดียวกัน ซึ่งจุดนี้ครอบครัวกับโรงเรียนควรร่วมกันช่วยดูแลและส่งเสริมพฤติกรรมที่ศึกษา ส่วนเรื่องของสังกัดโรงเรียนที่เป็นบริบททางสังคมที่สำคัญนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย การที่มีความแตกต่างเกิดขึ้นนี้ อาจเนื่องมาจากสภาพครอบครัวที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันและบริบทของโรงเรียนที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะเห็นได้จากโรงเรียนปัญญার্থย์ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ได้มีโครงการรณรงค์ในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นอิทธิพลร่วมกันของครอบครัวและโรงเรียน ส่วนเรื่องรายได้ของครอบครัวและอาชีพของผู้ปกครองซึ่งไม่พบความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กนั้น ทำให้มีหลักฐานยืนยันว่าการที่เด็กจะมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หรืออาชีพของผู้ปกครองเป็นสำคัญ หากแต่จะมีปัจจัยตัวอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแปรด้านจิตสังคม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลรวมทั้งความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการพัฒนาพฤติกรรม ซึ่งต่างก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ข้อค้นพบอันนี้สามารถอธิบายได้ด้วยการศึกษาที่เด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นนั้นยังมีความใกล้ชิดกับครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง พ่อแม่เป็นผู้มีอิทธิพลโดยตรงต่อเด็ก เป็นแบบอย่างแก่เด็ก นอกจากนี้เด็กวัยนี้เป็นวัยของการเริ่มพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลที่เป็นรูปธรรมได้แล้ว จึงง่ายที่พ่อแม่จะสามารถใช้การเป็นแบบอย่างและปลูกฝังพฤติกรรมดังกล่าวแก่ลูกได้ นอกจากนี้พ่อแม่ที่มึความคิดเห็นที่ดีต่อวิธีการพัฒนาพฤติกรรมซึ่งได้แก่ การเสริมแรง การเป็นตัวอย่าง การให้ความรู้ และกระบวนการในการพัฒนา ก็จะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับการศึกษาในระยะที่ 2 นั้น การสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กนั้นช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกเป็นอย่างไร ได้กิจกรรมที่ใช้ในการปฏิบัติจริงและเห็นผลมาแล้วและเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งช่วยให้การยกวางกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกมีความน่าสนใจและมีประสิทธิผลมากขึ้นเมื่อนำไปใช้กับ

กลุ่มผู้ปกครองซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมในโครงการวิจัย และผู้ปกครองที่โรงเรียนร้องขอให้เข้าร่วมในโครงการเมื่อผู้วิจัยได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คู่มือดังกล่าว ก็มีผู้ปกครองเป็นบางส่วนเข้าร่วมประชุมซึ่งอาจเนื่องมาจากเหตุผลของความไม่สะดวกในเรื่องเวลาและสถานที่ ผู้วิจัยได้พยายามทำเอกสารรายละเอียดเพื่อชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจในวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผลการวิจัยไม่พบความแตกต่างในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และไม่พบความแตกต่างในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลอง เพียงแต่มีแนวโน้มของการมีคะแนนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ทั้งในตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กตามการรับรู้ของผู้ปกครองและตัวแปรที่เป็นความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการอบรมบุตรในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากการทดลองการใช้คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ ถึงแม้จะไม่มีมีความแตกต่างเป็นข้อมูลเชิงปริมาณแต่จากการพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองทั้งทางโทรศัพท์และสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลในช่วงของการประชุมก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าว และเห็นว่าคู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์นี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญให้ผู้ปกครองได้ใช้เป็นแนวทางในการฝึกบุตรให้เป็นผู้มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้นต่อไป นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ว่าจะต้องพัฒนาตัวเองในเรื่องนี้ตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียนก็จะช่วยให้เด็กกระตือรือร้นและมีการพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้นซึ่งนับเป็นแนวทางหนึ่งของการร่วมมือกันระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปฏิบัติ

1.1 ประโยชน์แก่ผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง หรือครอบครัวทั่วไปที่มีเด็ก ๆ ในปกครองระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้ปกครองสามารถนำคู่มืออันเป็นผลผลิตของการวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ได้ครอบครัวเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่เด็ก ๆ ของท่าน

1.2 ประโยชน์แก่ทางโรงเรียนประถมศึกษา ทางโรงเรียนอาจมีแผนนโยบายในการเชิญชวนให้คุณครูเสนอแนะหรือร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยการปฏิบัติในโรงเรียนหรือในชั้นเรียนนั้นอาจมีกิจกรรมส่งเสริมอย่างหลากหลายอยู่แล้ว แต่ขณะเดียวกันครูอาจแนะนำแก่ผู้ปกครองให้ลองนำคู่มือไปพิจารณาใช้ด้วยตนเองได้

1.3 ในกรณีที่จะมีการปรับปรุงหรือพัฒนาคู่มืออีกครั้งในระยะต่อไป น่าจะได้มีการเชิญนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มาร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลพร้อมกับผู้ปกครองก็จะเป็นประโยชน์อย่างครอบคลุมและดียิ่งขึ้นในการเสริมสร้างองค์ความรู้

1.4 ในอนาคตน่าจะมีการจัดพิมพ์คู่มือเล่มนี้เผยแพร่เพื่อประโยชน์แก่ผู้ปกครองทั่วไปที่สนใจหรือยังต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมให้แก่บุตรหลานของตนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 น่าจักได้มีการวิจัยและพัฒนารูปแบบและการจัดกิจกรรมครอบครัวที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อมในเด็กวัยอื่นๆ หรือระดับชั้นเรียนอื่นๆ ด้วย เช่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้น

2.2 น่าจักได้มีการศึกษาวิจัยรูปแบบ การจัดกิจกรรมครอบครัวด้านการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษสิ่งแวดล้อม สำหรับเด็กในเมืองและในชุมชนแออัด ซึ่งผู้ปกครองมีลักษณะแตกต่างกันหลายด้าน

บรรณานุกรม

- กฤษณา บุญคุ้ม. (2534). การศึกษาผลของการสอนโดยวิธีการสำรวจสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กัลยา สุขประทีพ. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำและพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำตามการรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
- เกษม จันทร์แก้ว. (2530). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. โครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- งามตา วณิชานนท์. (2534). จิตวิทยาสังคม. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วณิชานนท์. (2535). ประมวลบทความทางวิชาการ พ.ศ. 2524-2534. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .
- จรรยา สุวรรณทัต และลัดดาวัลย์ เกษมเนตร. (2533). ประมวลสังเคราะห์ผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย เล่ม 2 . กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา สุวรรณทัต และศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์. (2538). "การอภิปรายเรื่อง : การพัฒนาเด็กและเยาวชนในกระแสโลกาภิวัตน์" วารสารคหเศรษฐศาสตร์ (พฤษภาคม – สิงหาคม) 38(2);56.
- จินตนา ศรีบุญกุล. (2535). พฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) . กรุงเทพฯ : กองการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน . (2538). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. หน้า 77.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน . (2527). ชุดฝึกอบรมการสร้างเสริมคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ดุขฎิ โยเหลา และประทีป จินนี. (2539). ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำของครูประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2539). การจัดการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สิ่งแวดล้อม. 1 (3) : 15-22.

ทวีศักดิ์ อุซูดานนท์. (2541). จิตสำนึกใหม่ต่อสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ. เส้นทางสีเขียว. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 : 2-8.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2523). พฤติกรรมการสอนวิชาภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

บัณฑิต ดุลยรักษ์. (2538). ครูกับการสร้างความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม. ศึกษาศาสตร์มอ. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 หน้า 48-54.

ป. มหาจันทร์. (2544). สอนเด็กให้รักสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

พรเทพ เสถียรนพแก้ว. (2543). ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการอนุรักษ์น้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วท.ม. กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรพรรณ กลิ่นเกษร. (2538). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติกับการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดหนองหลวง อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. กศม. กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรรณิ บุญประกอบ (2539) "แนวคิดและกิจกรรมในการพัฒนาเด็กด้านสิ่งแวดล้อมในครอบครัว"วารสารพฤติกรรมศาสตร์ . 3(1): 61-67.

พริ้มเพลา จิตเป็นชม. (2533). ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับภาวะมลพิษในสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

พันพร โชติพฤษ์ชุกุล. (2539). ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้น้ำอย่างประหยัดภายในครัวเรือนของแม่บ้านในเขตเทศบาลเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล

มูลนิธิโลกสีเขียว. (2540). สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรินทร์ปรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

ยุวดี อิมใจ. (2529). ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่สัมพันธ์ต่อความตั้งใจในการรักษาความสะอาดของบ้านเมืองของเยาวชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุมน อมรวิวัฒน์ (2540) "บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม" ในการพัฒนาครอบครัว กรุงเทพฯ คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 51-61.

- สุรพล สุदारา. (2535). คนกับสิ่งแวดล้อม. จันทรเกษม. 219 (ต.ค34-ม.ค.35)
- อมรรัตน์ ธีรกิจศิริกุล. (2530). พฤติกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อำนาจ ประสิทธิ์พรหม. (2540). งานวิจัยเรื่องจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในโครงการโลกสดใสในบ้านเกิดจังหวัดสงขลา. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ : กรุงเทพฯ.
- อำพรณ ยินดี. (2537). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. กศม. กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Ajzen, I and Fishbein, M (1980). Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall
- Bandura, A. (1969). Principles of behavior modification. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Bootzin, R.R. (1986). Psychology today ; an introduction. Random House : 213.
- Fishbein, M. (1967). Readings in attitude theory and measurement. New York : Wiley.
- Gagne. (1985). The conditions of learning and theory of instruction. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Hornik, J, and others. (1995). Determinants of Recycling Behavior : A Synthesis of Research Result. Journal of Socio-economics. 24 (1) : 105-127
- Kalish, H. (1981). Learning: Principles and applications. New York: McGraw-Hill.
- Rimm, D.C., & Masters, J. (1979). Behavior Therapy 2nd ed.). New York : Academic Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

โครงการวิจัยเรื่อง

กลยุทธ์สำหรับครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กไทย

1. ท่านคิดว่าลูกของท่านได้แสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ดูในนิยามศัพท์หน้าแรก) อย่างไรบ้าง

- 1) เด็กเก็บขยะหรือสิ่งของไปทิ้งที่ถังขยะ, รู้จักใช้เวลาว่างรดน้ำต้นไม้
- 2) เขาจะช่วยปิดไฟที่เปิดทิ้งไว้ ชวงแปรงฟันจะไม่เปิดน้ำทิ้งไว้ กระดาษที่ใช้ไปหน้าเดียวถ้าไม่ใช่แล้วก็จะเก็บไว้ใช้หน้าสอง เช่น คัดเลข
- 3) ใช้กระดาษสองหน้า, แยกกระดาษ, ปิดพัดลม ทีวี เมื่อไม่ได้นั่งดูอยู่, ปิดแอร์ทันทีที่ตื่นนอน, ผึ่งชุดนอนที่ยังไม่สกปรกไว้ใช้วันต่อไป
- 4) ปิดไฟฟ้าหลังเลิกใช้งาน
- 5) โดยปกติทางบ้านจะสอนให้รู้จักทิ้งขยะให้เป็นที่ อย่างเช่น พบเห็นเศษกระดาษที่ไหนเขาจะหยิบไปทิ้งที่ถังขยะทุกครั้ง
- 6) ชักถุงมือ-ถุงทำให้เขาทำเอง เวลาเขาใช้น้ำประหยัด เช่น ไม่ปล่อยให้ น้ำล้น เวลาเสร็จก็จะปิด ขยะทิ้งอย่างเป็นที่ เต็มก็จะนำไปใส่ในถัง
- 7) ชีวิตประจำวัน การใช้น้ำอย่างประหยัดทุกคนในบ้านมี 4 คน พ่อ แม่ ลูก พี่เลี้ยง คุณทวด (คุณแม่) สอนใช้น้ำ ไฟ กระดาษ ขยะ ไม่ใช้พลาสติกเปลือง ไม่ใช้โฟมที่จะทำลายสิ่งแวดล้อม อีกอย่างหนึ่งตัวแม่เป็นคนอีสานจะเป็นคนที่ติดดิน ได้สัมผัสกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้อยู่ตั้งแต่เล็ก คุณพ่อเป็นคนอะเชิงเทรา คุณพ่อและทุกคนมีส่วนร่วมและมีการแสดงตัวแบบให้ดู จะมีคำพูดว่า “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” บางทีมีความคิดว่าตัวเองทำตัวแบบที่ไม่ดีบ้างในบางครั้งเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ลูกอยู่กับแม่เพราะแม่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน
- 8) ในบ้านไม่ได้แสดงโดยตรง เด็กอาจจะเห็นจากที่ทำ เช่น น้ำไปรดน้ำต้นไม้ พ่อทำงานต้นไม้อาจมีส่วนสอน ไฟฟ้าผู้ปกครองสอนว่าไม่ใช่ไฟให้ปิด
- 9) -
- 10) ใช้กระดาษหน้าเดียว แปรงฟันให้ปิดน้ำทิ้งใส่แก้ว คุณพ่อจะแยกขยะ ให้เขาดูว่าทิ้งตรงไหน

2. ท่านพึงพอใจกับพฤติกรรมดังกล่าวมาน้อยเพียงไร

- 1) รู้สึกพึงพอใจมาก เพราะเด็กจะได้รู้จักความเป็นระเบียบ, กฎเกณฑ์ของสังคมและช่วยดูแลไม่ก่อให้เกิดขยะที่จะทำลายสภาวะแวดล้อมในทุกที่
- 2) พอใจมากเพราะสิ่งเหล่านี้จะติดตัวเขาตลอดไป ทำให้เป็นคนรับผิดชอบในด้านอื่นๆต่อไป

- 3) ปานกลาง เพราะว่ายังไม่สม่ำเสมอ
- 4) มาก
- 5) รู้สึกพึงพอใจมากที่ลูกเป็นคนมีระเบียบ
- 6) พอใจ
- 7) พอใจต่อการทำพฤติกรรมมาก
- 8) พอใจพฤติกรรมมาก
- 9) มีความรู้สึกปลื้มใจที่ลูกปฏิบัติตาม
- 10) คุณแม่ไม่ได้คาดหวังมาก ไม่หวังขนาดนั้นแต่ก็พอใจ ไม่ได้เปรียบเทียบกับใคร

3. ท่านคิดว่าใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเหล่านี้ ทำไมจึงคิดเช่นนั้น

- 1) ทุกฝ่าย เพราะไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน, โรงเรียน หรือสังคม ต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็ก รักสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ทำลาย
 - 2) คนใกล้ชิด เช่น คุณพ่อและคุณแม่ คุณตา คุณยาย ฯลฯ เพราะสิ่งต่างๆที่เราทำบ่อยๆเด็กก็จะค่อยๆซึมซับสิ่งเหล่านี้ได้
 - 3) พ่อ,แม่,โรงเรียน,สื่อทีวี สังเกตว่าเด็กมีความสนใจซักถามเมื่อได้รับข้อมูลมา และเชื่อฟังที่จะปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างอย่างเคร่งครัด
 - 4) คุณพ่อกับคุณแม่ เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดที่สุด
 - 5) พ่อ, แม่ เพราะผู้ปกครองจะฝึกฝนลูกมาตั้งแต่เล็ก
 - 6) คุณพ่อ-แม่ ทั้งพ่อแม่ถ้าเป็นถ้าเห็นไม่ดีก็จะสอน จะลงโทษก็เมื่อทำผิด
 - 7) ครอบครัวทั้งหมด เพราะทุกคนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เราต้องเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวก่อนจะขยายให้กว้างออกไป
 - 8) คุณป้าจะสอนเพราะใกล้ชิดมากกว่า
 - 9) -
 - 10) คุณพ่อ-คุณแม่ ควรสนับสนุนด้วยกัน ควรจะเสริมกัน โดยต้องแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างด้วย จะชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ท่านได้ใช้วิธีอบรมและพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวโดยวิธีใดบ้าง

- 1) เมื่อพบสิ่งไม่ถูกต้องจะอธิบายให้เด็กทราบถึงผลที่เกิดขึ้น, สอนให้เด็กมีสามัญสำนึกในการดูแลสภาพแวดล้อมใกล้ๆตัวก่อน
- 2) จะอบรมหรือบอกเขาทันทีที่เจอปัญหา หรือบางครั้งถ้ามีเวลาว่างก็ควรนำพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาสอนเขาบ้าง เช่น ความรับผิดชอบว่าเขาควรทำอย่างไร
- 3) บอกกล่าวให้ปฏิบัติ พร้อมทั้งอธิบายให้เห็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
- 4) สอนให้กระทำและทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

5) พ่อ, แม่ จะอบรมสั่งสอนปลูกฝังลูกมาตั้งแต่เด็ก และผู้ปกครองจะทำเป็นตัวอย่างให้ลูกๆดู

6) -

7) ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นคำที่เอามาจากหลักธรรม เพราะแม่เป็นคนปฏิบัติธรรม สายพระป่า เราทำอะไรไม่เบียดเบียนธรรมชาติ มันจะเชื่อมโยง ลูกก็ไปปฏิบัติธรรมในป่าด้วย แต่จะไปเข้าวัดเป็นประจำเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

8) อบรมโดยสอน/บอกกล่าว/จากสื่อที่บ้าน ที่วัดด้วยกันก็จะบอก...

9) ปลูกจิตสำนึก ให้ลูกรู้จักว่าอะไรคือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เริ่มให้ลูกรู้จักสิ่งแวดล้อม โดยให้ไปยืนมองสิ่งรอบตัว อธิบายคำว่า อนุรักษ์ ให้ฟังสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งพลังงานไฟฟ้าที่แจ้งให้เห็นว่าเล่นน้ำสิ้นเปลืองค่าน้ำ ถ้าเล่น 10 บ้าน สักวันจะไม่มีน้ำใช้

ฝึกปิดไฟ ฝึกหน้าที่ให้รับผิดชอบ ปิดไฟห้องตัวเอง

วางเงื่อนไข (กติกากา)

- ว่าถ้าไม่จำเป็นจะไม่เปิดแอร์ตอนกลางวัน จะต้องขออนุญาตคุณแม่ก่อน ทั้งคุณพ่อและคุณแม่จะเป็นแบบอย่างโดยธรรมชาติ

- ห้ามทิ้งกระดาษลงชักโครก ให้ทิ้งกระดาษลงถัง

- การคายเศษอาหารจะสอนให้ทิ้งขยะ

- ฝึกขยริไซเคิล กระดาษ กระป๋องโค้ก เพื่อให้มีค่าขนม

- ฝึกการบริจาคสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วให้กับคนอื่น

- ปลูกสวนครัวในบ้าน

กิจกรรม ทั้งหมดที่กล่าวมาเพื่อฝึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เริ่มตั้งแต่อายุ 2 ปี ปิดไฟ ปิดน้ำ ถ้าปิดไม่สนิทจะพามาดูแล้วสอน

ข้อเสนอแนะ ควรจะสอน (ฝึก) ตั้งแต่ลูกรู้ความ รับการเชื่อฟัง เมื่อฝึกแล้วเขาจะ

เกิดความเคยชิน การท่องเที่ยวธรรมชาติ จะไม่ให้เด็ดดอกไม้หรือเก็บก้อนหินมาฝาก

10) จะอธิบายเมื่อมีคำถาม หรือเมื่อเขาทำไม่ถูกจะซักจูงเขา และอธิบายให้เขาฟังจากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

5. ท่านคิดว่าหลักในการให้การเสริมแรงหรือการลงโทษที่เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ควรเป็นอย่างไร

1) ควรใช้การอธิบายให้เด็กทราบ พร้อมทั้งตั้งคำถามให้เด็กตอบในสิ่งที่ถูกที่ควรทำอย่างไรดี ทำอย่างไรไม่ดี

2) ไม่สมควรเพราะเด็กสมัยนี้จะเป็นเด็กที่มีเหตุผลของเขา ฉะนั้นในวัยนี้การลงโทษควรอธิบายให้ทราบก่อน

3) กล่าวชมเชยและให้รางวัลตามสมควร ควรบอกกล่าวอย่างอ่อนโยน ชื่อนามากกว่า การลงโทษ ที่สำคัญคือ พ่อแม่ต้องปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างเคร่งครัด

4) ตักเตือน

5) ถ้าลูกทำผิดครั้งแรกจะให้ภัยและจะบอกลูกว่าถ้าคราวหน้าลูกทำผิดอีกจะตัดเงิน ค่าขนมให้ลดลงน้อยกว่าเดิม

6) -

7) จะใช้เสริมแรงมากกว่าลงโทษ

8) ถ้าทำดีจะชม ตำหนักไม่บ่อยมาก

9) -

10) ปลูกฝังนิสัย ให้รางวัล เช่น สิ่งของจะให้บ้าง จะกอดให้ความรัก พาไปเที่ยวบ้าง ให้เขาเห็นว่าเขามีประโยชน์กับผู้อื่น เป็นพฤติกรรมเลียนแบบ เริ่มปิดไฟให้เฉพาะในห้องของเขา จะเตือนให้ทำถ้าไม่ทำก็จะบอกว่าแม่ต้องทำแล้วจะเหนื่อย

◆ ท่านชมเชยลูกเมื่อใดบ้าง

1) เมื่อทำในสิ่งที่ถูกต้อง และจะอธิบายให้ทราบ

2) เมื่อเห็นเขาปิดไฟ, เก็บขยะที่ทิ้งเรี่ยราด เก็บลงถังขยะแม้กระทั่งถ้าเห็นเขาใช้กระดาษเก่าที่เหลืออีกหน้ามาเขียนหรือใช้ทำอื่นๆ

3) ช่วยเหลืองานบ้าน, แบ่งปันสิ่งของให้น้อง-เพื่อน, ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เมื่อถึงเวลาโดยไม่ต้องให้เตือน

4) ช่วยดูแลการใช้ไฟฟ้าในบ้าน

5) เมื่อลูกทำถูก ทำอยู่ในระเบียบวินัย ก็จะได้รับคำชมเชย และให้กำลังใจที่ลูกได้ทำความดี

6) เมื่อช่วยเหลือพ่อแม่ จะชมเชย พาไปเที่ยว

7) การชมเชย ให้รางวัลบ้าง จะเป็นหนังสือ ไปเที่ยวตามที่ลูกต้องการบ้าง และที่ไปต้องเหมาะสม ให้การเสริมแรงทุกครั้งที่ทำพฤติกรรมที่ดี

8) ถ้าทำดีจะชม

9) จะชมลูกเมื่อทำประโยชน์ เช่น การรดน้ำต้นไม้ แต่จะชมเพียงเล็กน้อย เพราะอยากให้ลูกทำเป็นธรรมชาติ เคยชิน ไม่ใช่เพราะได้รับคำชมเชย

10) จะชมเชยถ้าเขาทำ เห็นปั๊บก็จะชมเชย

◆ ทำตำหนักลูกเมื่อใดบ้าง

1) เมื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และจะอธิบายให้ทราบ

2) เมื่อเขาทำผิด หรือประพฤตินั้นไม่เหมาะสมแต่เราก็ต้องอธิบายให้เขาทราบว่าที่เขาถูกตำหนิเพราะเหตุไร

3) ไม่เคย เพราะเกรงว่าจะทำให้น้อยใจ พาลจะทำให้ใจจ้านอง แต่จะเป็นลักษณะการตักเตือนมากกว่าตำหนิ เพราะคิดว่าเด็กวัยนี้ยังต้องเรียนรู้อะไรอีกมาก

4) เปิดไฟฟ้าทิ้งไว้หรือเกินจำเป็น

5) เมื่อลูกทำผิด

6) เมื่อสอนไม่เชื่อ จะทำโทษโดยตัดค่าขนม ตีบ้าง ดู

7) ไม่ตำหนิลูก แต่จะชี้แจงเหตุผลเมื่อเขาทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยดูสถานการณ์ เช่น ขณะที่โกรธมาก ๆ จะไม่พูด เนื่องจากกลัวใช้คำพูดรุนแรงไม่เหมาะสมแต่จะไม่นั่งนอนใจ เมื่อสถานการณ์ดีขึ้นจะกลับมาพูดคุยกัน ทั้งครอบครัวถ้าโกรธจะไม่พูดกันทันที แต่จะหาโอกาสมาพูดคุยปรับความเข้าใจกันอีกครั้งด้วยเหตุผล

8) ตำหนิไม่บ่อย ถ้าไม่เชื่อฟังก็ลงโทษ แต่จะอธิบาย บางครั้งก็ดี

9) ตำหนิ เมื่อไม่เชื่อฟัง แต่จะสอน เช่น การดูทีวีในห้องเดียวกันเพื่อประหยัดไฟฟ้า มีการเสียสละ น้องสละให้พี่ พี่สละให้น้อง เป็นผลมาจากการอบรม (ฝึก)

10) -

6. ท่านได้เคยให้ลูกของท่านร่วมคิดแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน (การสิ้นเปลือง, ความไม่เป็นระเบียบ ฯลฯ) หรือไม่ อย่างไร

1) เคย เช่น การอาบน้ำและฟอกสบู่ ไม่ควรเปิดน้ำขณะที่ฟอกสบู่ เพราะจะทำให้สิ้นเปลือง

2) เคย เช่น การจัดห้องให้เป็นระเบียบว่าควรจัดอย่างไร และโต๊ะหนังสือให้เขาได้แสดงความคิดของเขาเอง

3) ไม่ได้ให้ร่วมคิดแต่จะเป็นลักษณะบอกกล่าวเล่าให้ฟังไปเลย นอกจากเรื่องการใช้จ่ายเงินทอง จะให้คิดเองโดยบอกแนวทางให้เท่านั้น

4) ไม่เคย

5) ให้ร่วมแก้ปัญหา จะบอกลูกว่าทุกครั้งที่ใช้ไฟหรือน้ำเสร็จแล้วให้ปิดและดึงปลั๊กออกทุกครั้งหลังการปิดสวิตซ์

6) โทรศัพท์บ่อยๆ...

7) ทุกเรื่องจะให้ลูกมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหา ให้ดูจากบิลค่าไฟ ค่าน้ำ ฯลฯ เขาเรียนเรื่องเงินในชั้น ป.2 จากค่าใช้จ่ายมากขึ้นก็จะน้อยลง หรือไปซื้อของใส่ไฟมก็จะไม่ซื้อ พยายามหลีกเลี่ยง

8) ให้ช่วยรดน้ำต้นไม้ กระดาษเขียนเล่นให้ใช้กระดาษที่ใช้แล้วนำมาเขียนเล่น

9) -

10) การเปิดแอร์นอน ถ้าอากาศเย็นก็จะเปิดพัดลมแทน เขาจะปฏิบัติตามที่เราบอก ให้เขาเข้าใจโดยมีรูปแบบในเรื่องการปฏิบัติจะนำบิลให้เขาดู

7. การสร้างบรรยากาศในครอบครัวที่ส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ท่านได้วางแผนหรือทำอะไรเป็นพิเศษหรือไม่อย่างไร

1) เสริมให้ลูกดูแลต้นไม้ที่ปลูกในบริเวณบ้าน และสอนให้รู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากต้นไม้

2) เวลาไปเที่ยวที่ต่าง ๆ กับครอบครัวก็จะสอนเรื่องการทิ้งขยะ ไม่ควรทิ้งเรี่ยราดในที่ที่เราไปเที่ยว แม้กระทั่งเรื่องการเก็บหอยที่ชายทะเลก็ไม่ควรทำเพราะจะเป็นการทำลายธรรมชาติอย่างหนึ่ง

3) ไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษ แต่เป็นผลทางอ้อมมากกว่า โดยการพาไปเที่ยวชมความงามของธรรมชาติเป็นประจำ ขณะเดียวกันก็บอกถึงผลเสียของมลภาวะ

4) ไม่

5) ภายในครอบครัวยามว่างจะเปิดโทรทัศน์ที่มีสาระ ประโยชน์อย่างเช่น เปิดโทรทัศน์จะดูรายการเดียวกันเพื่อเป็นการประหยัดพลังงานไฟฟ้า

6) -

7) มีการวางแผนโดยการพาไปปฏิบัติธรรม วัดที่ไปเป็นวัดป่าเขาจะซึมซับไปเอง

8) ไม่ได้วางแผนโดยตรง ผู้ปกครองจะกวาดไปไม้เองทุกวัน

9) ไม่มีการวางแผน หลักการแค่สอนโดยธรรมชาติ เช่น การปลูกต้นไม้ด้วยตนเอง เลี้ยงดูจนเติบโต รู้สึกห่วงแหนไม่อยากให้ใครทำลาย

10) เข้าค่ายพิพิธภัณฑสถานเด็กที่สวนจตุจักร ค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมยังไม่มีโอกาส คุณแม่แม่พาไปเที่ยวพาไป 2 ชั่วโมง ให้เขาได้อยู่กับธรรมชาติ เคยพาลูกไปตอนอายุสามขวบ ครั้งไปนอนเต็นท์กัน

8. การเป็นแบบอย่างของท่าน ท่านได้แสดงออกหรือไม่ ในเรื่องใดบ้าง รวมทั้งมีตัวแบบคนอื่นในบ้านหรือไม่ อย่างไร

1) แสดงออกในบางครั้ง ส่วนใหญ่สอนให้เด็กเป็นคนกล้าแสดงออก, กล้าพูด, กล้าทำ ไม่ให้เป็นคนพูดโกหก ทำผิดต้องยอมรับผิด

2) แสดงออกในบางเรื่อง เช่น การใช้น้ำ ไม่เปิดน้ำหรือไฟทิ้งไว้โดยไม่จำเป็น คนอื่นในบ้านก็ควรทำแบบเดียวกันด้วย

3) การแยกขยะ ใช้ของ Reuse เช่น ถุงพลาสติก, ภาชนะต่างๆ ใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด เช่น เปิดไฟในจุดที่จำเป็น และปิดทันทีที่ไม่ใช้ ไม่มีคนอื่นในบ้านนอกจากพ่อ-แม่ ลูก

- 4) แสดงออก เช่น ปิดไฟฟ้าทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน ทุกคนในบ้านช่วยกันประหยัด
- 5) แสดงออก คือ การมีระเบียบ รู้จักประหยัดในเรื่องการใช้จ่าย พ่อแม่เป็นตัวอย่าง

ลูกเห็นเป็นตัวอย่าง

- 6) ทำตามหน้าที่ ให้เขาดูแลเอง ให้เขาทำตามไปเอง
- 7) คิดว่าแสดงและแสดงอย่างมากในเรื่อง น้ำ ไฟ ชยะ เรื่องอื่นๆ ตัวแบบอื่นๆก็มี คุณพ่อ พี่เลี้ยง ช่วยกัน คุณทวดยังพูดคุยกุศลลูกสอนหลาน โดยการเล่าเรื่องสมัยก่อนที่เกี่ยวกับการประหยัด ว่าสมัยก่อนไม่มีไฟ น้ำก็ไม่สะดวก
- 8) คุณป้าแยกขยะฝักที่ย่อยสลายได้จะนำไปใส่ต้นไม้ทำปุ๋ย
- 9) การเป็นแบบอย่าง เช่น การประหยัดน้ำ ให้อาบน้ำด้วยฝักบัวแทนการอาบน้ำในอ่าง ซึ่งเปลืองน้ำและจะทำให้ตัวเปีย
- 10) ผู้ใหญ่ในบ้าน คุณตา-คุณยาย พ่อแม่มีอิทธิพลที่สุด รวมทั้งครู, โรงเรียน, สื่อ

9. การชื่นชม การจูงใจ การให้กำลังใจ ท่านทำโดยวิธีใดบ้าง

- 1) ใช้การลองผิดลองถูก โดยให้เด็กทราบในเรื่องที่เด็กทำ และจึงอธิบายเสริมให้เด็กทราบ
 - 2) แนะนำให้ทำสิ่งต่างๆ เช่น จัดโต๊ะหนังสือและปลูกผักเอง พอผักงอกเราก็ให้กำลังใจให้เขาคอยดูแลผักมากขึ้นสร้างให้เด็กมีความรับผิดชอบ
 - 3) ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง และอธิบายถึงผลตอบแทนที่ดีที่จะได้รับในอนาคต
 - 4) ให้รางวัลเมื่อทำดี
 - 5) พ่อ,แม่ จะชื่นชมให้ลูกทำประโยชน์ต่อส่วนร่วมและในกรณีที่ตั้งใจเรียนผลการเรียนออกมาดี พ่อ,แม่จะมีรางวัลให้
 - 6) -
 - 7) ทำให้เห็น การพูดคุย เห็นจากการไปต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ต้นไม้ ตึกกรมบ้านช่องสวยงามและเป็นคนชอบธรรมชาติ ตามป่า
 - 8) ใช้การบอกกล่าวธรรมดา
 - 9) -
 - 10) การให้ความรัก การชมเชย ดูทีวีก็จะสอนเสริมให้จะพูดในเรื่องสาเหตุของปัญหา
10. ท่านได้ให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับลูกบ้างหรือไม่ ให้ความรู้ในเรื่องใดบ้าง ให้ความรู้ในเวลาใด และให้ความรู้โดยวิธีใด
- 1) ให้เด็กรู้เรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการดูจากทีวีและวีดีโอ เช่น เรื่องการดูแลสัตว์ที่มีในป่า ถ้ามีการล่าก็จะสูญพันธุ์ ทำให้ธรรมชาติขาดสมดุล เป็นต้น

2) ให้ เรื่องน้ำ ไฟ กระจก สิ่งต่างๆทั่วไปเท่าที่เรานึกออกช่วงเย็นถ้าเป็นวันธรรมดา ส่วนวันหยุดช่วงไหนก็ได้ถ้าว่าง

3) เมื่ออ่านเจอในเอกสารใดก็จะเอามาให้อ่าน เปิดทีวี ให้ดูสารคดีต่างๆ

4) ได้ให้ความรู้อย่างมากเรื่องการประหยัด เช่น สอนไม่เปิดตู้เย็นนานๆจะกินไฟมากขึ้น

5) ให้ เรื่องการทิ้งขยะให้เป็นที เวลาที่ลูกออกไปธุระข้างนอก โดยวิธีอบรมสั่งสอนให้มีระเบียบวินัย

6) ยังไม่ได้ให้ความรู้ เน้นวิธีการมากกว่า

7) ให้มาก เช่น ขยะไม่ต้องช่วยเพิ่ม โลกร้อนขึ้นเราก็ต้องช่วยตนเองและโลกตลอดเวลา ยกเว้นตอนอยู่โรงเรียน

8) สอนให้ดูสารคดี มักเป็นวันหยุดช่วงกลางคืน (การอ่าน ดูสื่อ บอกกล่าว)

9) ให้ความรู้ ในเรื่องบางเรื่องที่เหมาะสมกับวัย เช่น ไฟฟ้า ประหยัดค่าใช้จ่าย เล่นน้ำจะปิดน้ำจนให้เกิดความรู้สึกว่าขาดน้ำแล้วเป็นอย่างไร จะฝึกตอนที่กำลังกระทำจริง จะสอนในเชิงตลกขบขันทันที เพราะถ้าล่วงเลยเวลาไปแล้วจะไม่ได้ผลเพราะเด็กจะ

10) เล่าให้ฟังโดยเห็นตัวอย่างจริงก็จะสอนได้ดี ตัวอย่างเช่น พาไปป่าไปเจอของจริง พาไปเที่ยว ถ้าสอนก็จะคุยให้ฟัง ต้องพูดดีๆ ถ้าใช้วิธีทางบวกไม่ได้ผลค่อยใช้วิธีทางลบ

11. ท่านได้สังเกตอารมณ์ความรู้สึกของลูกในขณะแสดงพฤติกรรมเหล่านี้หรือถูกห้ามปรามในพฤติกรรมที่ไม่ดี หรือไม่ อย่างไร

1) สังเกตตลอด และต้องคอยอธิบายให้เด็กรู้ เพื่อก่อให้เกิดการยอมรับ

2) สังเกต ตอนแรกที่บอกเขายังไม่ค่อยเข้าใจแต่พอเราอธิบายให้ทราบถึงเหตุผลเขาก็จะเข้าใจ

3) สังเกต ส่วนใหญ่เด็กจะทำไปโดยอัตโนมัติ มีบางพฤติกรรมที่ทำโดยนึกถึงสิ่งที่สอนไว้ ถ้าเป็นกรณีหลัง มักจะมาบอกพ่อ-แม่เพื่อขอรางวัล

4) ยอมรับแต่โดยดี

5) จะให้ความใกล้ชิดกับลูกอยู่ตลอดเวลา

6) อารมณ์อ่อนไหว แต่ก็ยังสอนต่อ

7) เป็นส่วนหนึ่งในชีวิต เขาไม่ต่อต้านมันเป็นสิ่งที่ดีที่ต้องสอน ใช้วิธีการพูดคุยมาตั้งแต่เล็ก แม่พูดสั่งสอนตลอด อธิบายด้วยเหตุผล ถ้าทำไม่ดีจะห้ามปราม ดูการแสดงเหตุผล

8) เขารู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำสิ่งนั้น เขาจะรับฟังสิ่งที่กำลังจะบอกเขา

9) จะสังเกตอารมณ์ลูก ถ้าลูกเริ่มโมโหหรือไม่พอใจ จะสอนด้วยเรื่องบาปบุญคุณโทษ

10) -

12. ท่านมีวิธีสอนลูกให้รู้จักการใช้น้ำอย่างไรบ้าง

- 1) ใช้เมื่อจำเป็น และไม่ควรรู้ใช้อย่างฟุ่มเฟือย เช่น การล้างรถไม่ควรใช้สายยางที่ใช้รดต้นไม้ฉีด แต่ควรตักน้ำเป็นถังไปใช้ล้างรถเพื่อประหยัดน้ำและรู้จักใช้
- 2) เช่น ไม่เปิดน้ำทิ้งไว้เวลาแปรงฟัน ถ้ารดน้ำทานก็กดเฉพาะทานไม่ควรเปิดน้ำมากเกินไป
- 3) บอกกล่าว – ใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น ใช้ฝักบัวอาบน้ำ เปิดน้ำก็กดใส่ขันไว้เพื่อใช้แปรงฟัน เทน้ำซักผ้าซึ่งรดต้นไม้ ไม่ต้องเปิดก็กดเต็มที่ถ้าล้างแบบต้องถูไปเรื่อยๆ
- 4) เวลาอาบน้ำ แปรงฟันให้ปิดน้ำ
- 5) อย่าเปิดน้ำทิ้งไว้ เวลาใช้เสร็จให้รีบปิดและอย่าเปิดแรง
- 6) แปรงฟันต้องปิดน้ำก่อน เปิดน้ำใช้ อาบน้ำ ชักล้าง การประหยัดน้ำ ชักผ้ารองเท้าถูเท้า น้ำสุดท้ายต้องใช้ถูบ้าน ล้างห้องน้ำให้เขาทำ
- 7) แปรงฟันไม่เปิดน้ำทิ้งไว้ ล้างมือตอนฟอกสบู่ก็ไม่เปิดน้ำทิ้งไว้ มีการสอนล้างจานเอง ถ้าทานพร้อมกันก็จะล้างให้ แต่คุณแม่คอยดูอยู่ตลอด
- 8) แทะน้ำที่บ้านใช้แล้วให้ปิดเพราะมีจุดรั่ว
- 9) -
- 10) แปรงฟันให้ปิดน้ำก่อน อาบน้ำให้ปิดน้ำก่อน คุณพ่อจะเป็นแบบอย่างจะใช้น้ำสองไปรดน้ำต้นไม้ ล้างรถด้วยถังน้ำ

13. ท่านมีวิธีสอนลูกให้รู้จักการใช้ไฟฟ้าอย่างไรบ้าง

- 1) ให้ปิดไฟ และปิดสวิตช์เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกอย่างเมื่อเลิกใช้งาน เช่น ดับไฟห้องน้ำเมื่อใช้เรียบร้อยแล้ว
- 2) ไฟหลอดไหนไม่ใช้ก็ควรปิดเสีย ยกตัวอย่างเรื่องพลังงานว่าถ้าไม่รู้จักประหยัดพลังงานก็สามารถจะหมดไปได้
- 3) บอกกล่าว – ไม่เปิดตู้เย็น เช่น คิดก่อนว่าจะหยิบอะไรแล้วจึงเปิดตู้เย็น, ปิดพัดลมเมื่อลูกออกไป, ถอดปลั๊กทีวี ทุกครั้งเมื่อไม่ดู
- 4) ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน
- 5) เวลาใช้เสร็จแล้วให้รีบปิดและดึงปลั๊กออกทุกครั้งที่ใช้เสร็จแล้ว
- 6) เข้านอนช่วง 2 ทุ่ม เปิดแอร์ตอน 2 ทุ่ม ปิดไฟเมื่อไม่ใช้ ทีวี ปิดพัดลม ไม่ดูให้ปิด ไม่อยู่ให้ปิด
- 7) ไม่เปิดแอร์ทิ้งไว้จนกว่าจะขึ้นนอน ตี 4 จะลุกขึ้นมาปิด
- 8) พัดลมออกจากบ้านให้ปิดจะทำกันบ่อยๆ ปลั๊กไฟให้ดึงออกเลยเมื่อไม่ดูทีวี
- 9) -

10) ตื่นนอนให้ปิดพัดลมเอง เก็บเตียงเอง ที่วีไม่ ปิดทิ้งไว้ให้ปิดเอง

14. ท่านมีวิธีสอนในเรื่องของการดูแลขยะอย่างไรบ้าง

- 1) จัดถังขยะไว้เป็นส่วน และสอนให้เด็กนำขยะไปทิ้งในที่ๆจัดไว้ให้ทุกครั้ง
- 2) สอนให้ทิ้งขยะให้เป็นที่ไม่ทิ้งขยะเรี่ยราด ถ้ามีที่แยกขยะก็สอนให้แยก เช่น ขยะเปียก, ขยะแห้ง
- 3) บอกกล่าว – ปีบกล่องนมให้แบนก่อนทิ้ง, แยกขยะเปียก-แห้ง, ขนขยะไปทิ้งนอกบ้านเมื่อถึงขยะในบ้านเต็มแล้ว
- 4) ทิ้งให้เป็นที่
- 5) จะใช้วิธีแยกขยะ เช่น ขยะเปียก, ขยะแห้ง, ขยะมีพิษ
- 6) ให้เขาทิ้งขยะให้เป็นที่ เก็บใส่ถังขยะ ให้เขาแยกขยะ ให้ช่วยเก็บของ ให้เขาทำรีไซเคิล เก็บถุงต่างๆไว้ใช้ต่อ เขาจะเห็นตัวอย่างจากผู้ใหญ่
- 7) ขยะบ้านจะแยกกระป๋องไว้ขาย ขวดจะแยกไว้ จะมีการแยกขยะ กระดาษ/จ.ม. จะเก็บไว้ขาย ที่บ้านจะไม่บริโภคอะไรที่ทำให้เกิดขยะมาก
- 8) ไม่สอนเพราะทราบอยู่แล้ว
- 9) -
- 10) ช่วยแยกขยะ เก็บไว้ตามที่ ถู กระดาษ กล่องนม

15. ท่านมีวิธีสอนในเรื่องของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปอย่างไรบ้าง

- 1) เน้นที่เรื่องของการดูแลความสะอาดที่เกิดจากสิ่งใกล้ตัวของเด็กก่อน รวมทั้งสอนเด็กไม่ให้ความรู้สึกของคำว่า "ทำลาย"
- 2) การสอนในเรื่องปลูกและดูแลต้นไม้ทำให้เด็กรักธรรมชาติมากขึ้น
- 3) ไม่ทิ้งขยะตามที่ต่างๆ, ปิดปากทุกครั้งที่ไอหรือจาม, พูดยให้ฟังเรื่องคว้นพิษในท้องถนน, การหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปที่อากาศไม่บริสุทธิ์
- 4) สิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคน ต้องรักษาไว้
- 5) เวลาไปข้างนอกจะบอกให้เด็กอย่าไปเด็ดไม้ใบและไม้ดอก จะให้ช่วยกันดูแลและรักษา
- 6) ช่วยรดน้ำต้นไม้ เห็นแม่ทำจะมาช่วย
- 7) จะไปอุทยาน จะมีวินัยมากในครอบครัว ห้ามทิ้งขยะ ห้ามเด็ดกิ่งไม้ ใบไม้ ฯลฯ จากอุทยานมาเป็นอันตราย
- 8) -
- 9) การสอนให้ประหยัดในเรื่องกระดาษ จะใช้กระดาษหน้าเดียว (หากกระดาษเก่าๆ) มาใช้ให้ลูกวาดรูปเล่น

10) ทิ้งไป ดอกไม้ในที่สาธารณะ คุณพ่อ-คุณแม่จะสอน

16. ท่านได้วางกฎระเบียบภายในบ้านเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้างหรือไม่

1) สอนเด็กให้รู้จักการจัดเก็บสิ่งของภายในบ้านเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สอนให้เด็กใช้เวลาว่างดูแลรดน้ำต้นไม้

2) ก็ไม่ได้วางอะไรมากนักแต่ก็จะพยายามทำทุกอย่างที่เป็นตัวอย่างที่ดี เช่น การมีน้ำใจและความเมตตากรุณาด้วย

3) ไม่ได้วางกฎระเบียบ แต่บอกกล่าวให้เป็นวิธีปฏิบัติเฉยๆไม่ได้มีการลงโทษเมื่อไม่ได้ปฏิบัติ แต่จะชมเชยหรือให้รางวัลเมื่อมีการปฏิบัติ

4) ไม่

5) ได้วางระเบียบไว้ อยู่บ้านจะให้นักเรียนช่วยรดน้ำต้นไม้, ช่วยทอยะ และทิ้งขยะให้เป็นระเบียบ

6) -

7) ไม่ถึงเป็นกฎ แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนปฏิบัติ ถ้าพูดถึงกฎมันเหมือนบังคับ แต่เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมีสำนึกในการปฏิบัติ การปฏิบัติโดยพ่อแม่เป็นแบบอย่าง ไม่เหมือนอเมริกาขะลันโลก

8) ไม่ได้วางกฎระเบียบ

9) -

10) มุมของเขาต้องดูแลให้ดี เช่น ต้องทิ้งขยะให้เป็นที่ ปิดไฟ ทานข้าวให้หมด

17. ท่านเคยทอดทิ้งที่จะแก้ไขพฤติกรรมลูกหรือไม่

1) ไม่เคยทอดทิ้ง

2) ไม่เคย เพราะนั่นหมายถึงเราจะทำให้พฤติกรรมที่ติดตัวเขาจนโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อสังคม

3) ไม่เคยเลย

4) ไม่

5) ไม่เคย

6) ทอดทิ้งเป็นบางครั้ง ทะเลาะกันแทบทุกวัน

7) ไม่เคยทอดทิ้ง เพราะที่บ้านจะทำจนเป็นนิสัยเคยชินและจะไม่ทอดทิ้งไม่ว่าเรื่องใด ถ้าเป็นสิ่งที่ดีต่อลูกและสังคม

8) ไม่ทอดทิ้ง แต่ระเบียบวินัยอื่นๆอาจจะเปื้อนบ้าง

9) ไม่ทอดทิ้ง เพราะลูกยังเล็กยังสามารถให้อภัยและเสริมสั่งสอนอะไรๆได้อีกมากมาย

10) ไม่ห่อถอย ถ้าไม่ทำก็แสดงว่าไม่พยายาม

18. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1) -

2) ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตามควรให้เด็กเป็นคนรักครอบครัวเพราะถ้ามีปัญหาต่างๆเด็กจะกล้าที่จะปรึกษากับครอบครัวก่อนจะไปหาเพื่อน

3) พฤติกรรมการดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเริ่มได้ทุกช่วงอายุ อย่าอ้างว่าแก่แล้วแก้ไขไม่ได้ ดังนั้นบอกตัวเองไว้เสมอๆอย่าบอกแต่คนอื่น

4) -

5) การทำวิจัยแบบนี้ จะได้ข้อคิดหลายๆแบบมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้คนอ่านได้นำสิ่งที่ดีไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์

6) รับรู้ทุกสิ่งทุกอย่างให้เห็น สามารถสอนเขาภายในสิ่งรอบๆตัว การใช้น้ำ ใช้ไฟ ประหยัดให้เห็นทำให้เขาทำได้เองโดยอัตโนมัติ

7) ให้ศึกษาโครงการ พลังงานหาร 2 เป็นโครงการที่ดี เข้าใจง่าย อยู่ในชีวิตประจำวัน ควรรณรงค์ในตัวเด็กซึ่งยังแก้ไขและดีต่อไปในอนาคต ผู้ใหญ่จะแก้ยากไม่ยอมฟังคนอื่น

8) สื่ออื่นๆมีบทบาทสนับสนุนแนวความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสื่อที่สามารถเข้าถึงบุคคลได้ง่าย อย่างวิทยุเข้าซึ้นมาก็เปิดฟังแล้ว (ฟังรายการเพลงตามพีเอส)

9) -

10) ต้องทำกิจกรรมร่วมกับเขาไม่ใช่ให้เด็กทำตามลำพัง ไม่ควรอยู่ในรูปข้อบังคับซึ่งเป็นข้อควรระวัง ต้องอนุญาตให้ผิดได้เป็นบางครั้ง

19. การส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ความคิดเห็นของท่าน ควรเริ่มเมื่ออายุเท่าใด กรุณาให้เหตุผลประกอบ

1) ควรเริ่มสอนเด็กตั้งแต่อายุ 2-3 ขวบ ซึ่งเด็กจะค่อยๆรับรู้ในสิ่งที่ถูกต้องตั้งแต่ยังเล็ก เป็นการปลูกฝังจิตใต้สำนึกของเด็ก

2) เริ่มเมื่อเด็กอายุประมาณ 3 ขวบขึ้นไป เพราะเด็ก 3 ขวบ จะพูดจารู้เรื่องและให้เหตุผลเขาก็จะเข้าใจง่ายกว่า

3) เมื่อเด็กเริ่มฟังรู้เรื่อง เพราะสามารถเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ก่อนได้

4) เริ่มได้ตลอด

5) ตั้งแต่อายุ 3 ขวบ เพราะเด็กจะเรียนรู้ได้ง่าย

6) -

7) พุดรู้เรื่อง สื่อสารใดก็ควรส่งเสริม เพราะจะได้ไม่สายเกินแก้และเป็นสิ่งที่ดีต่อตัวเขา เขาต้องโตในโลกนี้อีกนาน ที่บ้านแม่แต่สเปอร์ที่จะทำลายสิ่งแวดล้อมจะไม่ใช้และแม่เป็นคนช่างอ่าน พวกที่ผงซึกฟอก พวกวิม ดีดีที่ จะไม่ใช้กัลวลงท่อน้ำ ยุง 7 วันตาย ใช้ปิดมุ้งลวดเอา

8) ควรเริ่มตั้งแต่รู้ความเพราะจะปลูกฝังเด็กเป็นลักษณะที่เขาจะค่อยๆซึมซับเข้าไปรู้สึกโดยอัตโนมัติ เมื่อโตจะรู้สึกว่ายอยู่ในตัวเขาแล้ว

9) -

10) อายุ 5-6 ขวบ ควรจะเริ่มสอนแล้ว เด็กเล็กๆให้เขาดู ปลูกฝังไปเรื่อยๆจนออกหูไว้ก่อน

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม นามสกุล เกี่ยวข้องกับนักเรียน.....

ชื่อนักเรียน นามสกุล ห้อง

แบบสอบถามพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของบุตร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ข้อความต่อไปนี้ถามถึงการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของบุตรของท่าน ขอให้ท่านอ่านข้อความ แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงบนช่องที่ตรงกับการกระทำของบุตรมากที่สุด กรุณาทำทุกข้อ

1. ลูกของท่านปิดทีวี เมื่อเลิกดูแล้วทุกครั้ง				
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย	
2. ลูกของท่านแปรงฟัน โดยใช้ผ้าจากแก้ว/ขัน				
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย	
3. ลูกของท่านทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง				
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย	
4. ลูกของท่านใช้ผ้าซับน้ำแทนกระดาษทิชชู				
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย	
5. ลูกของท่านเก็บห้องนอนของเขาเรียบร้อย				
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย	
6. ลูกของท่านเปิดพัดลม หรือเครื่องปรับอากาศเมื่ออากาศร้อนมากเท่านั้น				
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย	

7. ลูกของท่านนำน้ำที่ใช้แล้วไปรดน้ำต้นไม้

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
8. ลูกของท่านแยกประเภทขยะก่อนนำไปทิ้ง

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
9. ลูกของท่านให้กระดาษทั้งสองหน้าก่อนทิ้ง

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
10. ลูกของท่านช่วยรดน้ำต้นไม้

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
11. ลูกของท่านช่วยปิดไฟ เมื่อเห็นผู้เปิดไฟทิ้งไว้

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
12. ลูกของท่านล้างจานและชามจากก๊อกน้ำโดยตรง

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
13. ลูกของท่านนำของที่ใช้แล้ว มาดัดแปลงเป็นสิ่งของที่ใช้ได้อีก

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
14. ลูกของท่านนำกระดาษดีมาเย็บเป็นเล่มเพื่อใช้ได้อีก

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
15. ลูกของท่านทำช่วยท่านทำความสะอาดบริเวณบ้าน

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย
16. ลูกของท่านเปิดไฟเฉพาะดวงที่จำเป็นต้องใช้งานเท่านั้น

 ทำเป็นประจำ ทำเป็นบางครั้ง นานๆทำครั้ง ไม่ทำเลย

17. ลูกของท่านลืมนำหนังสือไป

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

18. ลูกของท่านนำถุงขยะไปทิ้งไว้ในถังขยะรวม

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

19. ลูกของท่านนำกระดาษที่ใช้แล้วมาใช้ในกิจกรรมอื่นให้เกิดประโยชน์

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

20. ลูกของท่านทำห้องนอนของเขาสกปรก ไม่เป็นระเบียบ

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

17. ลูกของท่านลืมนำน้ำทิ้งไว้

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

18. ลูกของท่านนำถุงขยะไปทิ้งไว้ในถังขยะรวม

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

19. ลูกของท่านนำกระดาษที่ใช้แล้วมาใช้ในกิจกรรมอื่นให้เกิดประโยชน์

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

20. ลูกของท่านทำห้องนอนของเขาสกปรกไม่เป็นระเบียบ

.....
ทำเป็นประจำ	ทำเป็นบางครั้ง	นานๆทำครั้ง	ไม่ทำเลย

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการอบรมบุตรเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ข้อความต่อไปนี้ ถามความคิดเห็นของท่านในการสอนบุตรหลานเกี่ยวกับ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขอให้ท่านพิจารณาว่า ข้อความต่อไปนี้ เป็นจริงสำหรับท่านมากน้อยเพียงใด โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงบนเส้นเหนือตัวเลือกที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของท่านมากที่สุดเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อ กรุณาตอบทุกข้อ

1. การสอนให้ลูกรู้คุณค่าของน้ำเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. ฉันชอบสอนลูกให้รู้จักเปิดน้ำเบาๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. ฉันมุ่งมั่นที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกในการประหยัดไฟ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. ฉันรู้สึกพอใจที่ได้สอนลูกให้ใช้กระดาษอย่างประหยัด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. ฉันเห็นว่าการสอนให้ลูกรู้จักทิ้งขยะในที่ทิ้งขยะ เป็นประโยชน์ต่อการสร้างวินัยในตัวเองของเด็ก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ฉันมีความสุขที่ได้สอนให้ลูกรู้จักจัดห้องให้เป็นระเบียบ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. ฉันเห็นว่าสอนให้ลูกใช้ไฟฟ้าในบ้านอย่างประหยัด ไม่ส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศโดยรวม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

8. ฉันตั้งใจที่จะสอนให้ลูกเก็บข้าวของในบ้านให้เรียบร้อย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

9. การสอนให้ลูกนำกระดาษที่ใช้แล้วหน้าเดียวมาใช้อีกเป็นเรื่องไม่จำเป็นสำหรับเด็ก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

10. ฉันรู้สึกอึดอัดที่ต้องเปิดน้ำให้เบาเมื่อล้างจาน เพื่อเป็นแบบอย่างในการประหยัดน้ำแก่ลูก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

11. ฉันชอบสอนให้ลูกนำน้ำที่ใช้แล้ว เช่น น้ำอาบน้ำ ไปรดต้นไม้ต่อ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

12. เป็นการยุ่งยากที่จะสอนให้ลูกแยกประเภทของขยะ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

13. การยอมให้ลูกเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้ทั้งวัน ไม่ทำให้ประเทศชาติต้องสิ้นเปลืองมากนัก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

14. ฉันพอใจที่เป็นแบบอย่างแก่ลูก ในการนำสิ่งของที่ใช้แล้ว กลับมาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ แล้วนำมาใช้ใหม่

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

15. ฉันตั้งใจที่จะชมเชยลูก เมื่อเห็นทิ้งขยะลงถัง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

16. เมื่อเห็นลูกวางสิ่งของไม่เป็นที่เป็นทาง ฉันพร้อมที่จะสอนลูกเก็บ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

17. ฉันเบื่อกับที่จะต้องคอยสอนลูกให้ปิดไฟ เมื่อไม่ใช้แล้ว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

18. ฉันชอบที่จะสอนให้ลูกช่วยกันปลูกต้นไม้

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

19. การบอกให้ลูกรู้ว่าน้ำเป็นของหายากเป็นเรื่องที่ไม่เกิดประโยชน์สำหรับเด็ก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

20. ฉันตั้งใจเป็นแบบอย่างแก่ลูก ในการใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนกระดาษทิชชู

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

21. ฉันจะเตือนให้ลูกเปิดพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศ เฉพาะเวลาอากาศร้อนมากเท่านั้น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

22. การสอนให้ลูกนำกระดาษที่เหลือมาเย็บเป็นเล่ม ไว้เขียนได้อีกเป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

23. ฉันชอบสอนให้ลูกดัดแปลงวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ทำเป็นของเล่น หรือเครื่องใช้

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

24. การสอนให้ลูกช่วยจัดเก็บของในบ้านให้เป็นระเบียบ เป็นสิ่งที่เกินวิสัยของเด็กที่จะทำได้

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

25. ฉันจะชมเชยลูก เมื่อใช้กระดาษหมดทั้งสองหน้าก่อนนำไปทิ้ง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

26. ฉันตั้งใจจะตักเตือนลูก เมื่อเห็นเปิดน้ำทิ้งไว้ขณะแปรงฟัน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

27. ฉันดีใจที่ได้สอนให้ลูกรู้จักทำสมุดจากกระดาษที่เหลืออยู่ในเล่มที่ใช้ไปเพียงบางส่วน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

28. ฉันเห็นว่าการสอนให้ลูกช่วยดูแลรดน้ำต้นไม้ เป็นการสร้างนิสัยรักสิ่งแวดล้อม

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

29. การสอนให้ลูกเปิดไฟเฉพาะดวงที่จำเป็น เป็นสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกของฉัน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

30. ฉันมุ่งมั่นที่จะสอนให้ลูกเป็นคนที่ขยันดูแลเก็บกวาดบ้านให้สะอาด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

.....

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อ
คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์

1.ชื่อผู้ปกครอง.....นามสกุล.....เกี่ยวข้องกับนักเรียน.....

2.ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ห้อง.....

3.การประชุมชี้แจงครั้งแรก มาร่วมประชุม ไม่ได้มาร่วมประชุม

4.การส่งเอกสารคืนแก่ผู้วิจัย

- คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ ส่งคืนแล้ว ยังไม่ได้ส่งคืน

- แบบสอบถาม 2 ชุด ส่งคืนแล้ว ยังไม่ได้ส่งคืน

5.การทดลองใช้คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ (เลือกข้อที่ตรงกับท่านมากที่สุด)

ทดลองได้ครบถ้วนสมบูรณ์

ทดลองได้ค่อนข้างดี ประมาณ 80 %

ทดลองได้ดีพอสมควร เกินครึ่ง

ไม่ค่อยมีเวลาฝึกลูก แต่ได้ฝึกบ้างเป็นบางกิจกรรม

ไม่มีเวลาฝึกลูกตามคู่มือ แต่ได้สอนเป็นปรกติอยู่แล้ว

ไม่ได้ฝึกลูกเลย เนื่องจากไม่มีเวลาจริงๆ

6.ความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะของกิจกรรมที่นำไปใช้กับลูก

เหมาะสมมาก

เหมาะสมปานกลาง

ไม่ค่อยเหมาะสม ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ.....

.....

7.เนื้อหาที่เลือกมาฝึก ได้แก่ การใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ การใช้กระดาษ การทิ้งขยะ และการดูแลสิ่งแวดล้อมทั่วไป

เหมาะสมมาก

เหมาะสมปานกลาง

ไม่ค่อยเหมาะสม ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ.....

.....

8. ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยครอบครัว ควรีแนวทางอย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือนะ

คณะผู้วิจัย

คู่มือ

สร้างหนูน้อยนักรักสุข

โดย...

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โครงการวิจัยเรื่องกลยุทธ์สำหรับครอบครัว
ในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กไทย

ปีพ.ศ.2546

คำนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญของชาติและเป็นปัญหาของโลก การปลูกฝังพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเยาวชนตั้งแต่ยังเป็นเด็ก จึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเร่งกระทำ ครอบครัวนับว่ามีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานความรู้สึกรักใคร่ คัดลอกจนพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลได้แสดงออกมา

คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ฉบับนี้ ได้พัฒนาขึ้นจากการระดมความคิดจากครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในการสร้างเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็ก นักการศึกษา นักพัฒนา และผู้ทรงคุณวุฒิแขนงต่างๆ โดยมีตัวอย่างพฤติกรรมที่เป็นการปฏิบัติจริงที่ได้ผลมาแล้ว คู่มือฉบับนี้ได้ผ่านการทดลองใช้กับผู้ปกครอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวนหนึ่ง และได้แก้ไขข้อบกพร่องบางประการเพื่อให้คู่มือฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อสามารถเผยแพร่ไปสู่ผู้ปกครองกลุ่มอื่นๆ และยังประโยชน์ไปสู่การพัฒนาเยาวชนไทยของเราให้มีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น

คณะผู้วิจัย

พรรณณี บุญประกอบ

วิลาศลักษณ์ ชิววลลี

มนัส บุญประกอบ

มิถุนายน 2546

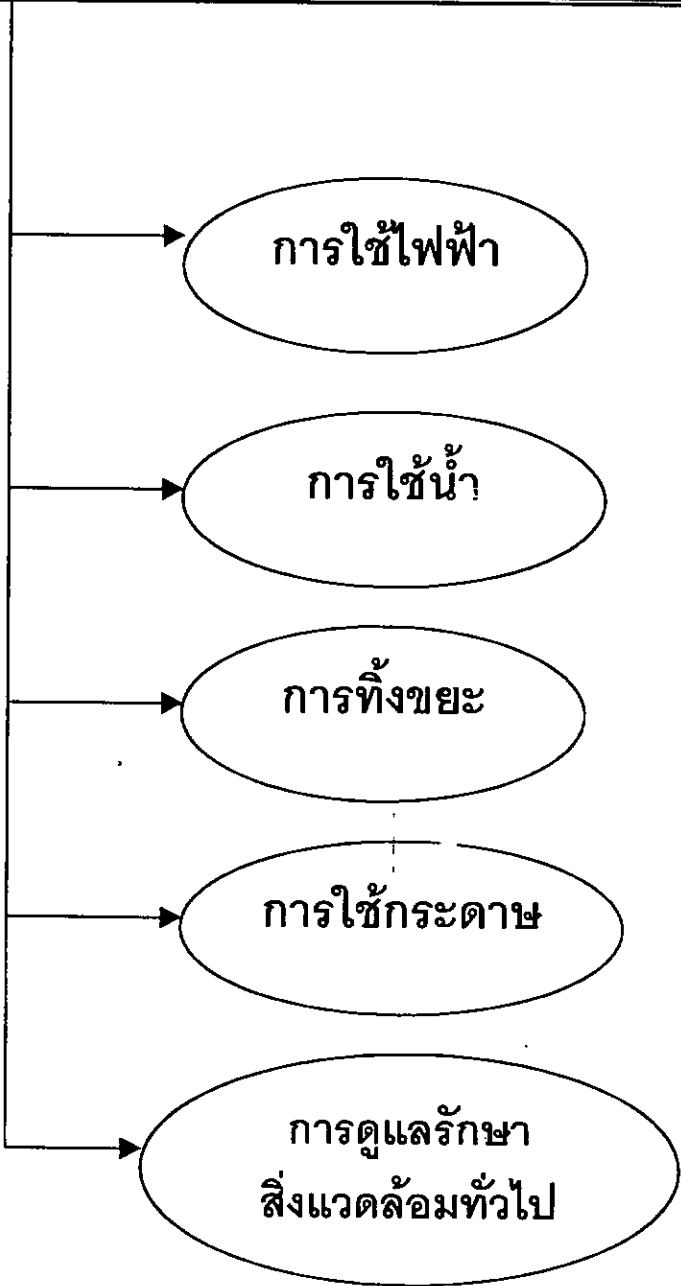
คำชี้แจง

คู่มือสร้างหนูน้อยนักอนุรักษ์ฉบับนี้ เป็นคู่มือสำหรับผู้ปกครองในการพัฒนาพฤติกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กระดับประถมศึกษา ซึ่งได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ที่เป็นพ่อแม่สามารถอ่านและ นำไปใช้ได้โดยง่าย เนื้อหาสาระประกอบด้วย พฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา บทบาทของ พ่อแม่ ตัวอย่างกิจกรรมในชีวิตประจำวันและการติดตามและประเมินผลพฤติกรรมของลูก โดยมุ่งเน้น ไปที่สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ได้แก่ การใช้ไฟฟ้า การใช้น้ำ การทิ้งขยะ การใช้กระดาษ และการดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไป ในตอนท้ายของแต่ละกิจกรรมจะมีการบันทึกของผู้ปกครองและข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการทำกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งผลการบันทึกนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยและเป็นข้อมูล ในการปรับปรุงคู่มือสำหรับผู้ปกครองฉบับนี้ให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและพร้อมที่จะนำไปใช้ ขยายผลต่อไป

สารบัญ

	หน้า
ขอบเขตเนื้อหาของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน	1
พฤติกรรมเป้าหมายของการใช้ไฟฟ้า	2
พฤติกรรมเป้าหมายของการใช้น้ำ	3
พฤติกรรมเป้าหมายของการทิ้งขยะ	4
พฤติกรรมเป้าหมายของการใช้กระดาษ	5
พฤติกรรมเป้าหมายของการดูแลสิ่งแวดล้อมทั่วไป	6
ระยะเวลาในการทำกิจกรรม	7
บทบาทของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของลูก	8
❖ เรื่องที่ 1 กิจกรรมการใช้ไฟฟ้า	16
กิจกรรมที่ 1 การใช้ไฟอย่างคุ้มค่า	18
กิจกรรมที่ 2 ช่วยกันลดค่าไฟฟ้า	20
❖ เรื่องที่ 2 กิจกรรมการใช้น้ำ	24
กิจกรรมที่ 3 การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า	26
กิจกรรมที่ 4 ช่วยกันลดค่าน้ำประปา	28
❖ เรื่องที่ 3 กิจกรรมการทิ้งขยะ	31
กิจกรรมที่ 5 การแยกขยะ	33
กิจกรรมที่ 6 การทิ้งขยะให้เป็นที่	34
❖ เรื่องที่ 4 กิจกรรมการใช้กระดาษ	39
กิจกรรมที่ 7 การใช้กระดาษอย่างประหยัด	41
กิจกรรมที่ 8 การใช้กระดาษอย่างคุ้มค่า	44
กิจกรรมที่ 9 ใช้ผ้าแทนกระดาษทิชชู	46
กิจกรรมที่ 10 การนำกระดาษเหลือใช้มาใช้ใหม่	48
❖ เรื่องที่ 5 กิจกรรมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั่วไป	52
กิจกรรมที่ 11 การดูแลห้องนอน	54
กิจกรรมที่ 12 การดูแลต้นไม้	56

ขอบเขตเนื้อหาของการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

พฤติกรรมเป้าหมาย

การใช้ไฟฟ้า

ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดทีวี ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดทันที
เมื่อเลิกใช้แล้ว หรือ เมื่อพบเห็นการเปิดทิ้งไว้โดยไม่มีผู้ใช้

ช่วยพ่อแม่ดูแลการใช้ไฟฟ้าให้เป็นไปอย่างประหยัดและ
คุ้มค่า เช่น

- ไม่เปิดไฟหลายดวงโดยไม่จำเป็น
- ไม่เปิดไฟตอนกลางวันเมื่อมีแสงสว่างพอเพียง
- ไม่เปิดตู้เย็นนานๆ

มีส่วนร่วมในการวางระเบียบการใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน
เช่น

- กำหนดเวลาในการเปิด-ปิด ทีวี เครื่องปรับอากาศ

พฤติกรรมเป้าหมาย

การใช้น้ำ

ปิดก๊อกน้ำทันทีและปิดให้สนิทเมื่อเลิกใช้แล้ว
หรือ ช่วยปิดเมื่อพบเห็นการเปิดน้ำทิ้งไว้จนล้น

ใช้น้ำอย่างประหยัด เช่น

- แปร่งฟันโดยใช้น้ำจากแก้ว
- ขณะถูสบู่ฟอกตัว หรือ ล้างมือ ควรปิดก๊อกน้ำก่อน
- รินน้ำแต่พอดี
- ใช้บัวรดน้ำต้นไม้

ใช้น้ำอย่างคุ้มค่า เช่น

- นำน้ำล้างผักไปรดน้ำต้นไม้
- ล้างชามในอ่างแทนการล้างที่ละใบจากก๊อกน้ำ
- ไม่เทน้ำที่เหลือทิ้งโดยเปล่าประโยชน์

ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน เช่น

- ไม่เปิดน้ำแรง
- ไม่เล่นน้ำ

พฤติกรรมเป้าหมาย

การทิ้งขยะ

ทิ้งขยะให้ถูกที่

รู้จักแยกขยะในการทิ้ง

ลดขยะโดยการนำขยะดีหรือ
ขยะบางประเภทมาใช้ให้เกิด
ประโยชน์

พฤติกรรมเป้าหมาย

สิ่งแวดล้อมทั่วไป

ปลุกต้นไม้ ดูแลต้นไม้ และสัตว์เลี้ยง

ดูแลความสะอาด ความเป็นระเบียบ
ในห้องนอนของตน หรือ
บริเวณที่ตนใช้อยู่

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม

เนื้อหาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมี 5 เรื่อง แต่ละเรื่องจะมีการดำเนินการเหมือนกัน ดังต่อไปนี้

1. มีการประเมินพฤติกรรมของลูกก่อนทำกิจกรรมทุกเรื่อง
2. เริ่มต้นเรื่องที่ 1 คือ การใช้ไฟฟ้าในวันเสาร์ที่ 19 กรกฎาคม 2546 และเริ่มเรื่องที่สองในสัปดาห์ต่อไป ต่อเนื่องกันไปทุกวันเสาร์ จนครบ 5 เรื่องในวันเสาร์ที่ 16 สิงหาคม
3. ระยะเวลาในการทำแต่ละเรื่องใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ซึ่งอาจจะน้อยหรือมากกว่านั้นก็ได้แล้วแต่พฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือยัง เมื่อผู้ปกครองสังเกตพบว่า มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเป็นประจำแล้ว ก็อาจเริ่มเรื่องต่อไปได้เลย
4. ในขณะที่ทำเรื่องที่หนึ่งครบ 1 สัปดาห์ และเริ่มเรื่องที่สองนั้น ให้ผู้ปกครองทำควบคู่กันไปทั้งสองเรื่อง เมื่อครบสัปดาห์ที่สองแล้วจึงประเมินพฤติกรรมของลูกในเรื่องที่หนึ่งตามตารางที่ให้ไว้

เรื่อง ที่	เนื้อหา	ประเมินก่อน ทำกิจกรรม	ระยะเวลาในการทำ กิจกรรมและการ สังเกตพฤติกรรม	ประเมินหลัง ทำกิจกรรม
1	การใช้ไฟฟ้า	เสาร์ที่ 19 ก.ค.	19 ก.ค.-1 ส.ค.	เสาร์ที่ 2 ส.ค.
2	การใช้น้ำ	เสาร์ที่ 26 ก.ค.	26 ก.ค.-8 ส.ค.	เสาร์ที่ 9 ส.ค.
3	การทิ้งขยะ	เสาร์ที่ 2 ส.ค.	2 ส.ค.-15 ส.ค.	เสาร์ที่ 16 ส.ค.
4	การใช้กระดาษ	เสาร์ที่ 9 ส.ค.	9 ส.ค.-22 ส.ค.	เสาร์ที่ 23 ส.ค.
5	ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมทั่วไป	เสาร์ที่ 16 ส.ค.	16 ส.ค.-30 ส.ค.	เสาร์ที่ 30 ส.ค.

บทบาทของพ่อแม่
ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของลูก

1. สร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัว ที่ส่งเสริมการประหยัด และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อการซึมซับลักษณะนิสัยและวิถีการดำเนินชีวิต
2. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งลูกจะเลียนแบบจนเกิดความเคยชินและปฏิบัติเป็นนิสัย
3. สอนอบรมให้ลูกได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่ใช้ และความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ลูกได้เรียนรู้ และแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ลูกได้พัฒนาตนเอง
5. จัดกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเสริมประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
6. การหยุดหรือแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

**บทบาทของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อ
พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของลูก**

1. สร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัว ที่ส่งเสริมการประหยัด และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อการซึมซับลักษณะนิสัยและวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องการ

1.1 สร้างระเบียบวินัยที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ

1.2 ดูแลบ้านเรือนให้สะอาด มีระเบียบเรียบร้อย มีการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายในบ้านอย่างคุ้มค่า เช่น การใช้น้ำ การใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด และคุ้มค่าจะนำมาซึ่งการชักนำจิตใจและการปฏิบัติของสมาชิกในครอบครัว เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในบ้านได้เป็นอย่างดี และเป็นวิถีชีวิตปกติในแต่ละวัน

1.3 ให้ความสนใจใส่ใจ ใกล้ชิด ให้เวลา ให้ความสนใจกับสิ่งที่ลูกทำ ชยันตตอบคำถามของลูก ให้โอกาสลูกได้แสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ซึ่งอาจจะแตกต่างจากความคิดของพ่อแม่ ให้ลูกได้มีโอกาสเรียนรู้จากการคิดและทดลองทำด้วยตนเอง ให้ลูกได้รู้สึกว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในครอบครัว มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

1.4 จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ส่งเสริมให้ลูกมีพฤติกรรมอนุรักษ์ เช่น เตรียมบัวรดน้ำ เพื่อให้ลูกใช้รดน้ำต้นไม้แทนการใช้สายยาง เตรียมถังขยะวางไว้ตามจุดต่างๆ ที่สะดวกต่อการทิ้งขยะ เตรียมผ้าเช็ดมือไว้แทนกระดาษทิชชู เป็นต้น

2. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งลูกจะเลียนแบบจนเกิดความเคยชิน และปฏิบัติเป็นนิสัย

2.1 พ่อแม่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อลูก เป็นแม่แบบที่ลูกสามารถสังเกตได้ตลอดเวลา เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับลูก การที่ลูกได้เลียนแบบพ่อแม่ แล้วได้รับความชื่นชมจากพ่อแม่ จะเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้ลูกอยากแสดงพฤติกรรมนั้นๆอีกจนเกิดความเคยชินได้

2.2 พ่อแม่ควรตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแบบอย่าง โดยพยายามแสดงพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังให้ลูกได้เห็นอยู่เสมอ เพื่อให้ลูกเกิดการเรียนรู้

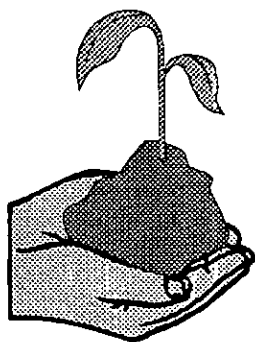
2.3 ชวนลูกให้เข้ามาช่วยทำกิจกรรม ซึ่งพ่อแม่สามารถสอดแทรกค่านิยมเชิงอนุรักษ์ให้แก่ลูกได้โดยง่าย

2.4 ชักชวนสมาชิกในครอบครัว เช่น ญาติพี่น้อง หรือพี่เลี้ยงของลูก ให้แสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

3. สั่งสอน อบรม ให้ลูกได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่ใช้ และ ความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ลูกได้เรียนรู้และแสดงพฤติกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พ่อแม่ต้องให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในตัวลูก ให้ลูกได้เห็นถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ่อแม่อาจใช้วิธีการสั่งสอนอบรมลูกโดยตรง ด้วยการบอก การให้ความรู้ การตั้งคำถามให้ลูกได้คิดถึงสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หากไม่ช่วยกันประหยัดหรือดูแลรักษา การแนะนำวิธีการปฏิบัติแก่ลูก ซึ่งอาจค่อยเป็นค่อยไป หากพฤติกรรมใดยังเป็นปัญหา ก็อาจจะต้องใช้วิธีการอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น การให้กำลังใจ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นต้น

4. ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ลูกได้พัฒนาตนเอง

การให้กำลังใจแก่ลูกเพื่อเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้ลูกอยากแสดงพฤติกรรมเหล่านั้น เป็นเรื่องสำคัญ วิธีการที่พ่อแม่ ควรปฏิบัติ คือ การบอกกล่าวให้ลูกได้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของการแสดง พฤติกรรมนั้น เพราะเมื่อลูกได้แสดงออก พ่อแม่ก็ยกย่อง ชมเชย ให้โอกาสลูกใน การวางแผนการพัฒนาตนเองเพื่อประหยัดพลังงานในบ้าน อันจะนำไปสู่พฤติกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป

ตัวอย่างการเสริมแรงลูก

เมื่อลูกแสดงพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามเป้าหมายที่เราต้องการ สิ่ง ที่พ่อแม่ ควรทำอย่างยิ่ง และต้องรีบทำทันทีที่ลูกได้แสดงพฤติกรรมเหล่านั้น ได้แก่

1. ชมเชยด้วยวาจาทันที เช่น “ดีมาก” “เก่งจัง” “ลูกมีส่วนทำให้ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปาของบ้านเราลดลง” “ลูกทำให้เราไม่ขาดแคลนน้ำในอนาคต”

2. สนใจ ใส่ใจ ในการกระทำของลูก แสดงให้ลูกรู้ว่า พ่อแม่กำลังชื่นชมใน การกระทำของเขา นอกจากแสดงด้วยวาจาในข้อ 1 แล้ว ควรแสดงออกทางสี หน้า ท่าทาง น้ำเสียง และการสัมผัส ให้ลูกได้รู้ว่าพ่อแม่ชื่นใจและพอใจในการ กระทำของเขา

3. ยกย่อง ชมเชย ให้ญาติพี่น้องได้ทราบถึงพฤติกรรมของเขาโดยเฉพาะ อย่างยิ่งกล่าวชมเชยต่อหน้า

4. ให้ลูกได้ร่วมวางแผนการลดค่าใช้จ่ายภายในบ้านในการประหยัดพลังงาน ไฟฟ้า หรือประหยัดน้ำประปา โดยให้ลูกได้กำหนดพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าและ การใช้น้ำของตนเอง และสำรวจค่าใช้จ่ายที่ลดลง

5. ให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เมื่อเห็นลูกแสดงพฤติกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ต้องการ เช่น ลูกช่วยปิดไฟทุกครั้งที่มีคนเปิดทิ้งไว้ พ่อแม่ยัง ควรให้คำชมเชย หรือแสดงให้ลูกรู้ว่าพ่อแม่พอใจในพฤติกรรมของเขา

5. การจัดกิจกรรมอื่นๆ

พ่อแม่อาจเลือกจัดกิจกรรมสำหรับลูกตามโอกาสและความสนใจของลูกดังต่อไปนี้

5.1 ให้ลูกได้มีโอกาสหยิบจับ หรือสัมผัสโดยตรง เช่น การหยิบจับดินปลูกต้นไม้ การล้างพืชผักและผลไม้ด้วยน้ำที่ใสสะอาด และแยกขยะ เป็นต้น

5.2 การได้พูดคุยสนทนากันในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวในช่วงเวลาเดินทาง ในโต๊ะอาหาร หรือในช่วงพักผ่อน เป็นการส่งเสริมให้ลูกได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องนี้

5.3 ให้ลูกได้มีโอกาสเป็นเจ้าของความคิดในการดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบ้าน เช่น การประหยัดพลังงานไฟฟ้า ซึ่งลูกอาจเสนอกฎเกณฑ์ให้ทุกคนได้ปฏิบัติตาม เป็นต้น

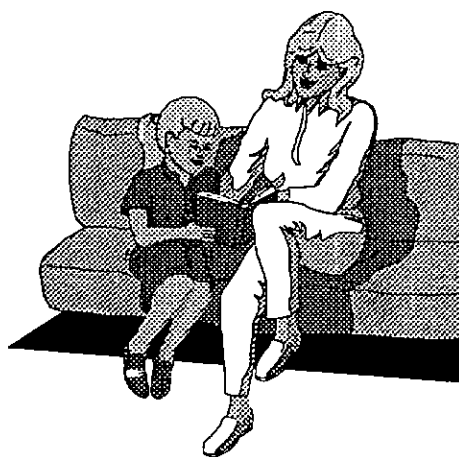
5.4 ให้ลูกได้มีโอกาสจินตนาการในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการเขียนภาพ ระบายสี เป็นต้น

5.5 พาลูกไปชื่นชมกับธรรมชาติ สวนสัตว์ สวนไม้ดอก สวนสาธารณะ เพื่อสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ ความสวยงามของธรรมชาติ นอกจากนี้ยังอาจพาไปสังเกตสิ่งที่ตรงกันข้าม คือ ปัญหาของสิ่งแวดล้อม ความสกปรก ความไม่มีระเบียบวินัยของคนในสังคม เช่น ทิ้งขยะไว้เกลื่อนกลาด

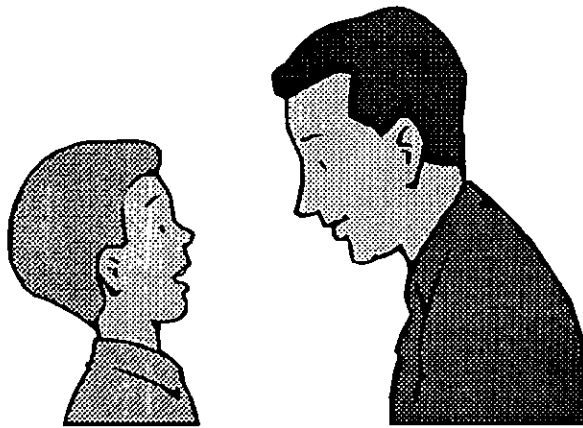

5.6 เล่านิทานที่สนุกสนานให้ลูกได้ฟัง โดยพ่อแม่อาจเลือกหาหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของลูก เช่น เรื่องชีวิตสัตว์ ธรรมชาติที่สวยงาม เรื่องราวเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือเป็นเรื่องจากประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของพ่อแม่ ให้ลูกๆ ฟังก่อนนอนหรือในยามว่าง

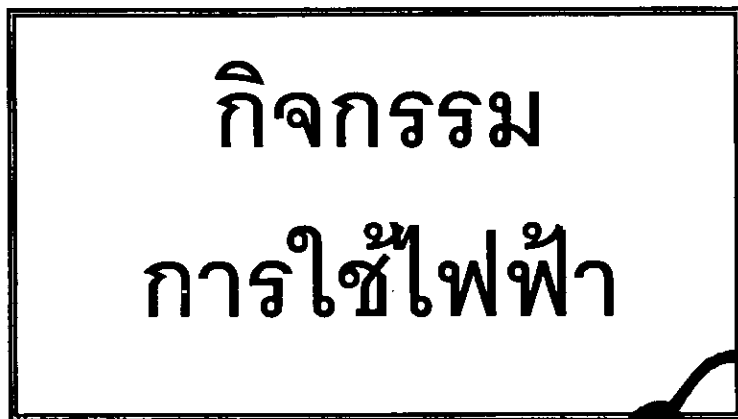
6. การหยุดหรือแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เมื่อลูกแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เปิดน้ำแรง เปิดไฟทิ้งไว้ เปิดทีวีทิ้งไว้ ไม่ใส่ใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัว พ่อแม่ควรตักเตือน และสอนลูกทันที ขณะที่ลูกกำลังแสดงพฤติกรรมนั้น พ่อแม่ควรตักเตือนและสอนลูกด้วยท่าทีที่เป็นมิตร อธิบายด้วยเหตุผล โดยเน้นสิ่งที่ควรจะทำและประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเสียจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมของลูกนั้น อาจบอกเป็นข้อมูลให้ลูกได้รู้ โดยไม่ได้เป็นการดูด่าว่ากล่าว

เรื่องที่ 1

19 กรกฎาคม – 1 สิงหาคม 2546

ก่อนทำกิจกรรม (บันทึกวันเสาร์ที่ 19 กรกฎาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

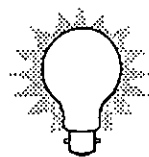
พฤติกรรมการใช้ไฟฟ้า	ทุกครั้ง	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ปิดไฟปิดพัดลม ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้า ทันทีเมื่อเลิกใช้				
2. ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้า เมื่อเห็นคนเปิดทิ้งไว้ โดยไม่ได้ใช้				
3. ปฏิบัติตามระเบียบการใช้ไฟฟ้าที่ ตกลงร่วมกัน เช่น เปิด-ปิดทีวี เครื่องปรับอากาศ ตามเวลาที่ตกลง กันไว้ เป็นต้น				

กิจกรรมที่ 1

การใช้ไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า

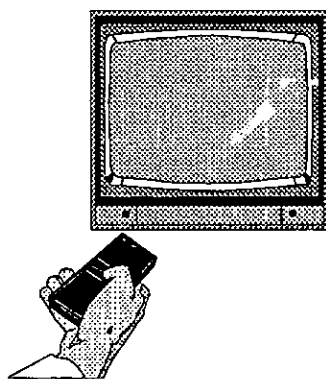
■ สำคัญอย่างไร

ไฟฟ้าเป็นพลังงานที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของทุกคน เรือ่น การรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าจะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านไฟฟ้าได้ และเป็นกรช่วยเหลือประเทศชาติลดค่าใช้จ่ายด้วย จะเห็นได้จากประกาศของรัฐบาลเกี่ยวกับการเพิ่มปริมาณการผลิตไฟฟ้า ซึ่งต้องใช้ น้ำมันเชื้อเพลิงมาก ประกอบกับค่าน้ำมันมักสูงขึ้น แต่ลัะปีรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการผลิตกระแสไฟฟ้า

■ สอนอะไรบ้าง

สอนให้ ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดทีวี ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดทันทีเมื่อเลิกใช้แล้ว หรือเมื่อพบเห็นการเปิดทิ้งไว้โดยไม่มีผู้ใช้

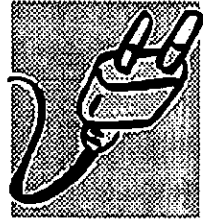

■ สอนอย่างไร

1. การเป็นแบบอย่างของพ่อแม่

● พ่อแม่จะปิดไฟฟ้า ปิดวิทยุ ปิดโทรทัศน์ ปิดพัดลม ปิดเครื่องปรับอากาศ ถอดปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกครั้ง เมื่อเลิกใช้แล้วทุกครั้ง

● เมื่อพบเห็นการใช้พลังงานไฟฟ้าโดยไม่จำเป็น เช่น เปิดวิทยุ เปิดโทรทัศน์ เปิดพัดลม เปิดเครื่องปรับอากาศ ฯลฯ ทิ้งไว้ ก็จะต้องปิดทันที

● สังเกตการใช้ไฟฟ้าของคุณและให้คำแนะนำแก่คุณ ในการใช้ไฟฟ้า

● ยกย่องชมเชยเมื่อคุณปฏิบัติได้ถูกต้อง

2. การใช้คำถามเพื่อชี้ให้คุณเห็นความสำคัญของการใช้ไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า

เช่น

● ลองคิดดูซิ ถ้าไม่มีไฟฟ้าใช้บ้านเราจะเป็นอย่างไร ?

● แล้วทำอย่างไรเราจึงจะมีไฟฟ้าใช้ไปได้นานๆ ?

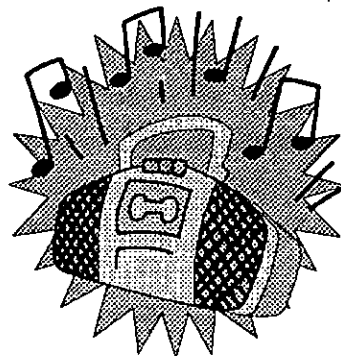
■ บทบาทของคุณ

1. สนใจที่จะเรียนรู้การใช้ไฟฟ้าอย่างถูกวิธีและคุ้มค่า

2. ปฏิบัติตนในการใช้ไฟฟ้าอย่างถูกต้องและคุ้มค่า

■ การติดตามผล

สนทนาซักถามเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้าของคุณเป็นระยะๆ สังเกตพฤติกรรม การใช้ไฟฟ้าของคุณอยู่เสมอ

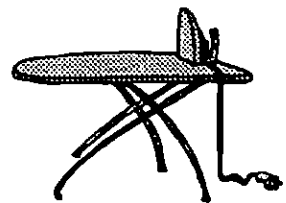

กิจกรรมที่ 2

ช่วยกันลดค่าไฟฟ้า

■ สำคัญอย่างไร

ไฟฟ้าเป็นพลังงานที่มีประโยชน์มาก ซึ่งเราต้องใช้ทุกวันเพื่อช่วยให้เครื่องใช้ต่างๆในบ้านและเครื่องจักรใหญ่ทำงานเพื่อประโยชน์และความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันของเรา เช่น พัดลม เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น วิทยุ โทรทัศน์ เตารีด คอมพิวเตอร์ และ เครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น เดือนหนึ่งๆคนไทยใช้ไฟฟ้ากันเป็นจำนวนมาก หากแต่ละครอบครัวได้ช่วยใช้ไฟฟ้าเท่าที่จำเป็น หรือลดการใช้ไฟฟ้าลงบ้างก็จะช่วยประเทศประหยัดพลังงานได้ทางหนึ่ง

■ สอนอะไรบ้าง

แนะนำให้ช่วยกันลดค่าไฟฟ้าในแต่ละเดือนของบ้านตนเอง และให้รู้จักนำใบเสร็จรับเงินค่าไฟฟ้าของแต่ละเดือนมาสังเกตดูเปรียบเทียบ

■ สอนอย่างไร

1. นำใบเสร็จรับเงินค่าไฟฟ้าแต่ละเดือนมาให้ลูกได้สังเกตตัวเลขค่าไฟฟ้าว่า เท่าเดิม หรือเพิ่มมากขึ้น กรณีที่เพิ่มขึ้นถามลูกว่า ควรจะลดการใช้ไฟฟ้าได้อย่างไรบ้าง

2. คุยกับลูกและวางแผนร่วมกันในการลดการใช้ไฟฟ้าในบ้าน เพื่อให้เสียค่าไฟฟ้าถูกลง

3. แนะนำวิธีการลดการใช้กระแสไฟฟ้า แก่ลูกได้แก่

3.1 การไม่เปิดตู้เย็นนานๆ

3.2 ไม่เปิดไฟตอนกลางวัน

3.3 กำหนดเวลาในการใช้ไฟฟ้าบางชนิด เช่น เครื่องปรับอากาศ ทีวี

4. การใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นความสำคัญของการช่วยกันลดค่าไฟฟ้า เช่น

- ลูกลองช่วยคิดซิ ว่าทำอะไรค่าไฟบ้านเราจึงจะลดลง ?

- ลูกรู้ไหมเครื่องใช้ไฟฟ้าอะไรกินไฟที่สุด ?

5. ยกย่องชมเชย เมื่อลูกร่วมมือในการช่วยกันลดการใช้ไฟฟ้าลง

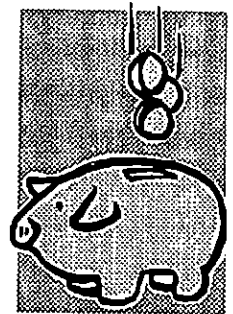
■ บทบาทของลูก

1. สังเกต เรียนรู้ และปฏิบัติตามคำแนะนำของพ่อแม่เกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด

2. ร่วมกันวางแผนในการใช้ไฟฟ้า เพื่อให้เสียค่าไฟถูกลง

■ การติดตามผล

สังเกตพฤติกรรมของลูกในการใช้ไฟฟ้าที่ลดน้อยลง

แบบบันทึกของพ่อแม่ (บันทึกวันเสาร์ที่ 2 สิงหาคม)

1. บทบาทของพ่อแม่

ได้ปฏิบัติตามคู่มือนี้มากน้อยเพียงไร มีบทบาทอื่น นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในคู่มือหรือไม่ กรุณابันทึกสิ่งที่ได้ทำโดยละเอียด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การแสดงออกของลูก กรุณابันทึกอย่างละเอียด

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังพฤติกรรมดังกล่าว

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

หลังทำกิจกรรมพัฒนา

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการใช้ไฟฟ้า	ทุกครั้ง	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ปิดไฟปิดพัดลม ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทันทีเมื่อเลิกใช้				
2. ปิดไฟ ปิดพัดลม ปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าเมื่อเห็นคนเปิดทิ้งไว้ โดยไม่ได้ใช้				
3. ปฏิบัติตามระเบียบการใช้ไฟฟ้าที่ตกลงร่วมกัน เช่น เปิด-ปิดทีวี เครื่องปรับอากาศ ตามเวลาที่ตกลงกันได้ เป็นต้น				

เรื่องที่ 2

26 กรกฎาคม – 8 สิงหาคม 2546

ก่อนทำกิจกรรม (บันทึกวันเสาร์ที่ 26 กรกฎาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการใช้น้ำ	ทุกครั้ง	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ปิดก๊อกน้ำทันทีเมื่อเลิกใช้				
2. ปิดก๊อกน้ำสนิทไม่มีน้ำหยด				
3. ปิดก๊อกน้ำเมื่อเห็นน้ำเปิดทิ้งไว้				
4. แปร่งพื้นโดยรองน้ำใส่แก้ว				
5. ฟอกสบู่ล้างมือ หรือถูตัว โดยปิดก๊อกน้ำไว้ก่อน				
6. รินน้ำแล้วดื่มนจนหมดแก้วไม่เหลือทิ้ง				
7. นำน้ำที่ใช้แล้วไปรดต้นไม้				
8. ล้างชามในอ่างแทนการล้างจากก๊อก		✓		
9. ไม่ใช้น้ำฟุ่มเฟือย เช่น <u>ไม่เปิดน้ำแรง</u> <u>ไม่เล่นน้ำ</u> เป็นต้น		✓		
10. รดน้ำต้นไม้ด้วยบัวรดน้ำแทนการใช้สายยางจากก๊อกน้ำ				

กิจกรรมที่ 3

การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า

■ สำคัญอย่างไร

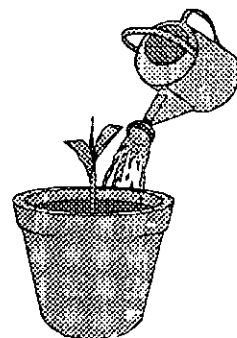

น้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับชีวิต ถ้าทุกคนใช้น้ำกันอย่างฟุ่มเฟือยจนทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนน้ำ ก็จะเป็นปัญหาสำหรับทุกคน ลองจินตนาการดูว่า ถ้าไม่มีน้ำใช้อะไรจะเกิดขึ้นบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าไม่มีน้ำสะอาดให้ใช้ จึงควรระมัดระวังในการใช้ โดยใช้น้ำให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด

■ สอนอะไรบ้าง

การตระหนักถึงความสำคัญของน้ำที่มีต่อสิ่งมีชีวิต

วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าในกิจวัตรประจำวัน

■ สอนอย่างไร

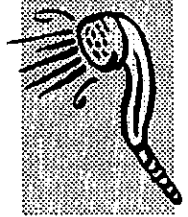
1. การเป็นแบบอย่างของพ่อแม่

พ่อแม่แสดงพฤติกรรมการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าให้ลูกได้เห็น เช่น ไม่เปิดน้ำทิ้งไว้จนล้น ปิดน้ำทันทีเมื่อเลิกใช้ ไม่เปิดน้ำแรง น้ำที่ใช้แล้วแต่ยังดีอยู่ เช่น น้ำล้างผัก ฯลฯ นำไปใช้ประโยชน์อื่นต่อไป เช่น รดน้ำต้นไม้

2. สอนลูกในขณะที่กำลังทำสิ่งนั้น เช่น กำลังปิดก๊อกน้ำสอนให้ปิดให้สนิท การรินน้ำแต่พอรับประทาน การแปรงฟันโดยรินน้ำใส่แก้ว การฟอกสบู่ล้างมือหรือถูตัว ให้ปิดน้ำก่อน เป็นต้น

3. ชี้นะให้ลูกหัดสังเกตเกี่ยวกับน้ำดื่ม น้ำใช้ในชีวิตประจำวัน ว่าจำเป็นแก่คน สัตว์ และพืชเพียงใด และให้ลูกสังเกตตัวเองว่าต้องใช้น้ำทำอะไรบ้าง

4. ชวนลูกให้ทำการทดลองง่ายๆ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความสำคัญของน้ำต่อสิ่งมีชีวิต เช่น ต้นไม้ถ้าไม่รดน้ำหลายวันจะเหี่ยวเฉา หรือให้สังเกตตัวเองว่าถ้าไม่ดื่มน้ำเมื่อกระหายน้ำจะเป็นอย่างไร

5. ให้ลูกได้ทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่ที่เกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างประหยัด เช่น รดน้ำต้นไม้ด้วยบัวรดน้ำ ล้างชามในอ่าง เป็นต้น โดยพ่อแม่สอนเรื่องการประหยัดน้ำด้วย

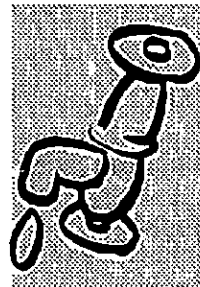
6. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นความสำคัญของการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า เช่น

- ถ้าลูกไม่ได้ดื่มน้ำ 1 วัน ลูกจะเป็นอย่างไร?
- เราจะใช้น้ำที่เหลือจากการล้างผักไปทำอะไรประโยชน์อะไรได้บ้าง?

7. ชมเชยลูกทุกครั้งที่อยู่จักใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์

■ บทบาทของลูก

ร่วมเรียนรู้ สนทนา ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
พบเห็นก็อกน้ำชำรุดต้องรีบบอกให้ผู้ใหญ่ทราบ

■ การติดตามผล

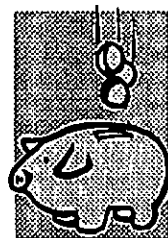
สังเกตพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำของลูก เช่น การรินน้ำดื่ม การเปิดก็อกน้ำ การล้างหน้าแปรงฟัน เป็นต้น

กิจกรรมที่ 4

ช่วยกันลดค่าน้ำประปา

■ สำคัญอย่างไร

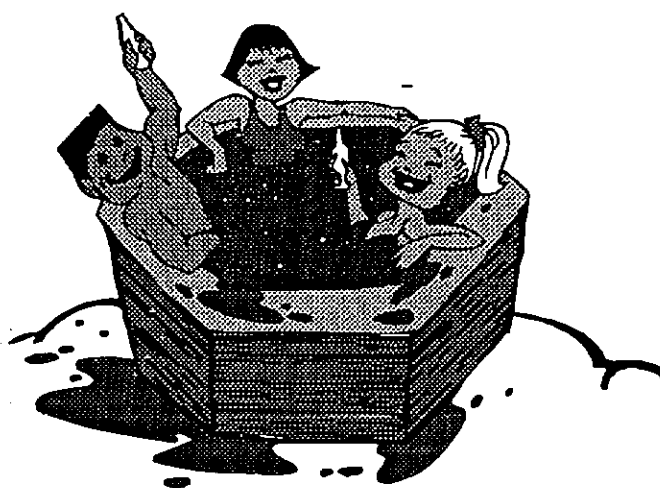
น้ำประปาที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ต้องผ่านขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอน ค่าใช้จ่ายในการผลิตมีราคาแพง รัฐต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มาก การรู้จักใช้น้ำอย่างระมัดระวัง และให้เกิดประโยชน์เต็มที่จะเป็นทางหนึ่งในการช่วยลดค่าใช้จ่ายทั้งของรัฐและของครอบครัวด้วย รวมทั้งเป็นการปลูกฝังนิสัยด้านการอนุรักษ์ให้แก่ทุกคนด้วย

■ สอนอะไรบ้าง

ให้ลูกเข้าใจกระบวนการผลิตที่สะอาด ซึ่งต้องผ่านขั้นตอนมากมาย และเสียค่าใช้จ่ายมาก

ช่วยกันหาวิธีลดการใช้น้ำ เพื่อประหยัดค่าน้ำ

■ สอนอย่างไร

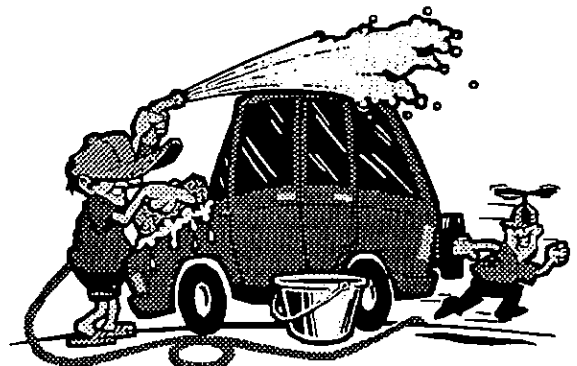
1. เล่าให้ลูกฟังถึงการผลิตน้ำประปา ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก และรัฐบาลต้องลงทุนเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน
2. นำใบเสร็จค่าน้ำมาให้ลูกดู และหาวิธีลดค่าน้ำ โดยสร้างข้อตกลงร่วมกันว่าจะปฏิบัติอย่างไรบ้าง เช่น
 - ไม่เปิดน้ำเล่น
 - ไม่เปิดน้ำแรง
3. ชวนลูกสำรวจมิเตอร์วัดปริมาณน้ำ
4. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นความสำคัญของการช่วยกันลดค่าน้ำประปา เช่น
 - ลองคิดดูซิ ว่าทำไมบ้านเราถึงจ่ายค่าน้ำประปาแพง ?
 - ลูกจะมีวิธีอะไรที่ช่วยลดค่าน้ำประปาของบ้านเรา ?
5. ชมเชยลูกเมื่อลูกแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

■ บทบาทของลูก

ร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน ติดตามให้ความสนใจใบเสร็จค่าน้ำ ในรอบเดือนใหม่

■ การติดตามผล

สังเกตพฤติกรรมกาใช้น้ำของลูก

แบบบันทึกของพ่อแม่

1. บทบาทของพ่อแม่

ได้ปฏิบัติตามคู่มือนี้มากน้อยเพียงไร มีบทบาทอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในคู่มือหรือไม่ กรุณابันทึกสิ่งที่ได้ทำโดยละเอียด

.....
 15/06/66 Mrs. ปณิศา วัฒนวิทย์ วัฒนวิทย์ ทุกคน จะใช้สิทธิลงชื่อ

2. การแสดงออกของลูก กรุณابันทึกอย่างละเอียด

.....

3. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังพฤติกรรมดังกล่าว

.....

4. ข้อเสนอแนะ

.....

หลังทำกิจกรรมพัฒนา (บันทึกวันเสาร์ที่ 9 สิงหาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

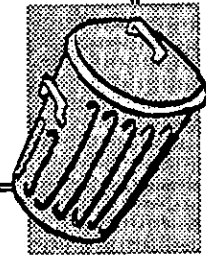
พฤติกรรมกาใช้น้ำ	ทุกครั้ง	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ปิดก๊อกน้ำทันทีเมื่อเลิกใช้				
2. ปิดก๊อกน้ำสนิทไม่มีน้ำหยด				
3. ปิดก๊อกน้ำเมื่อเห็นน้ำเปิดทิ้งไว้				
4. แปร่งฟันโดยรองน้ำใส่แก้ว				
5. ฟอกสบู่ล้างมือ หรือถูตัว โดยปิดก๊อกน้ำไว้ก่อน				
6. รินน้ำแล้วตีมจนหมดแก้วไม่เหลือทิ้ง				
7. นำน้ำที่ใช้แล้วไปรดต้นไม้				
8. ล้างชามในอ่างแทนการล้างจากก๊อก				
9. ใช้น้ำฟุ่มเฟือย เช่น ไม่เปิดน้ำแรง ไม่เล่นน้ำ เป็นต้น				
10. รดน้ำต้นไม้ด้วยบัวรดน้ำแทนกาใช้สายยางจากก๊อกน้ำ				

เรื่องที่ 3

2 สิงหาคม – 15 สิงหาคม 2546

กิจกรรม

การทิ้งขยะ

ก่อนทำกิจกรรม (บันทึกวันเสาร์ที่ 2 สิงหาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

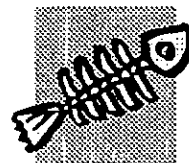
พฤติกรรมการทิ้งขยะ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ทิ้งขยะลงถัง				
2. รู้จักแยกขยะในการทิ้ง				
3. ลดขยะโดยการนำขยะดีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น เก็บไว้ใช้ใหม่ นำมาดัดแปลงทำเป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้				

กิจกรรมที่ 5

การแยกขยะ

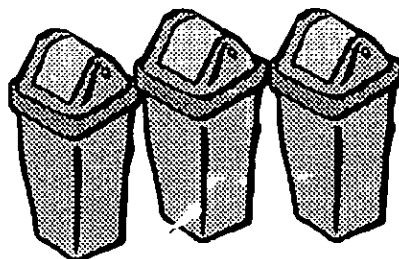
▪ สำคัญอย่างไร

การแยกขยะเป็นพฤติกรรมเล็กๆ แต่สามารถส่งผลต่อส่วนรวมได้มาก ถ้าทุกคนไม่ช่วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะที่เป็นพลาสติก เพราะเมื่อพลาสติกถูกรวมไปกับขยะอื่น เมื่อเกิดการไหม้ไฟแล้ว จะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เป็นอันตรายได้ นอกจากนี้การนำพลาสติกมารีไซเคิลจะนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกมากมาย

▪ สอนอะไรบ้าง

วิธีแยกขยะ ประโยชน์ที่ได้รับจากการแยกขยะ

สาระสำคัญ

ปัจจุบันบริษัทกว่า 20 แห่งในอุตสาหกรรมการผลิตพลาสติกได้ทำการรีไซเคิลพลาสติกจำนวน 20% จากขวดเครื่องดื่ม แล้วนำไปทำเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า กระเบื้องปูพื้น ถูนอน หรือใช้บุเสื้อแจ็คเก็ต (กระทรวงวิทยาศาสตร์, 2541 : หน้า 10)

■ สอนอย่างไร

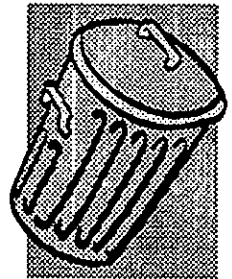
1. พ่อแม่ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

พ่อแม่จะทิ้งขยะลงในถังทุกครั้ง มีการแยกประเภทขยะให้เห็น เช่น จัดให้มีที่ทิ้งขยะเปียก เช่น เศษอาหาร ที่ทิ้งขยะแห้งซึ่งมีหลายชนิด เช่น เศษกระดาษ ขวดพลาสติก ส่วนขยะดี เช่น ถุงกระดาษที่ยังใช้ได้ ก็จะมีการคัดจำแนกให้ลูกเห็น เพื่อเก็บไว้ใช้ ขยะที่เป็นขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระป๋อง ก็จะแยกไว้ต่างหาก สำหรับเก็บไว้ใช้หรือแยกทิ้ง เป็นต้น

2. ให้ความรู้แก่ลูกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการแยกขยะ และชมเชยลูกเมื่อทิ้งขยะแยกจากกันได้ถูกต้อง

3. ใช้คำถามเพื่อให้ลูกเห็นความสำคัญของการแยกขยะ เช่น

- ลูกรู้ไหมว่าการแยกขยะเป็นอย่างไร?
- เราได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการแยกขยะ?

■ บทบาทของลูก

ได้เห็นตัวแบบจากพ่อแม่ ได้ลงมือปฏิบัติจริง

■ การติดตามผล

ดูแลในความสม่ำเสมอของลูก และความตั้งใจที่แสดงออก

สาระสำคัญ

การทิ้งเศษกระดาษลงในถังร่วมกับขยะอื่นๆ จะทำให้กระดาษเปราะเปื้อนไขมัน และเศษอาหารจะทำให้เศษกระดาษนั้นนำไปผลิตใหม่อีกไม่ได้

พลังงานที่ได้จากการนำกระป๋องอลูมิเนียมที่ใช้แล้วมาผลิตใช้ใหม่ 1 โบนัน เทียบเท่าได้กับพลังงานแสงสว่างที่ใช้กับทีวีเป็นเวลานานถึง 3 ชั่วโมง (กระทรวงวิทยาศาสตร์, 2541 หน้า 49)

กิจกรรมที่ 6

การทิ้งขยะให้เป็นที่

▪ สำคัญอย่างไร

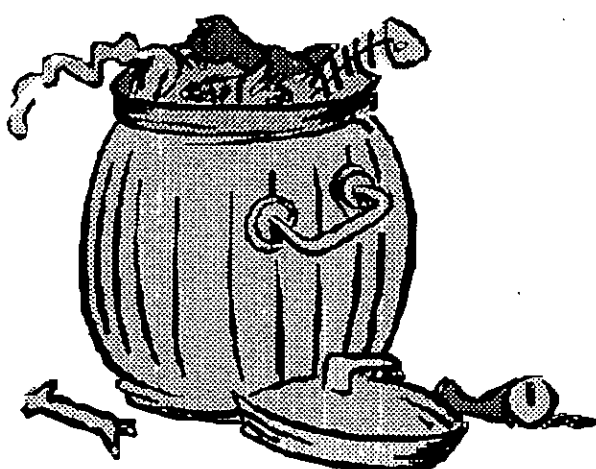
การทิ้งขยะให้เป็นที่ ถือเป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่สำคัญมากในการฝึกวินัยในเด็ก และเป็นการสร้างนิสัยพื้นฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กได้ตระหนักถึงความสะอาด ความปลอดภัย และความมีวัฒนธรรม ที่จะติดตัวเป็นผู้ใหญ่ที่สังคมต้องการต่อไป

▪ สอนอะไรบ้าง

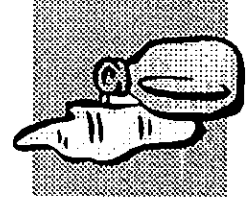
การทิ้งขยะลงในถังขยะที่จัดเตรียมไว้

การลดขยะโดยการนำของดีมาใช้ให้เกิดประโยชน์

การเก็บขยะให้มิดชิดก่อนนำไปทิ้ง

■ สอนอย่างไร

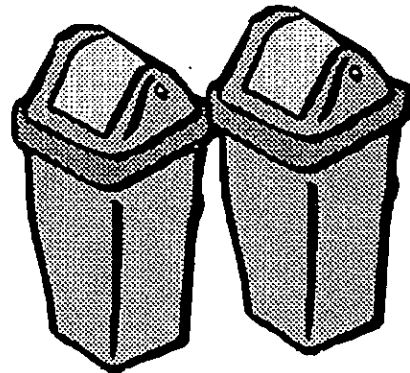
1. การเป็นแบบอย่างของพ่อแม่
 - จัดหาถังขยะไว้สำหรับรองรับขยะ
 - ทิ้งขยะลงในถังทุกครั้ง
 - เก็บขยะใส่ถุง ปิดปากถุงให้มิดชิด เพื่อนำไปรวมกันสำหรับให้รถขยะมารับไป
2. ฝึกลูกให้รู้จักนำขยะไปทิ้งในที่ที่เตรียมไว้ให้
3. เปิดโอกาสให้ลูกมีส่วนร่วมในการจัดหาที่ทิ้งขยะภายในบ้าน
4. ใช้คำถามเพื่อให้ลูกเห็นถึงความสำคัญของการทิ้งขยะให้เป็นที่ เช่น
 - ถ้าเราทิ้งขยะไม่เป็นที่ แล้วจะเกิดผลอะไร?
 - ลูกอยากให้มีถังขยะวางที่ไหนในบ้านบ้าง?
5. ชมเชยลูกเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

■ บทบาทของลูก

ได้เห็นตัวแบบจากพ่อแม่ ได้ลงมือปฏิบัติจริง

■ การติดตามผล

สังเกตพฤติกรรมกาทิ้งขยะของลูก

แบบบันทึกของพ่อแม่

1. บทบาทของพ่อแม่

ได้ปฏิบัติตามคู่มือนี้มากน้อยเพียงไร มีบทบาทอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้
ในคู่มือหรือไม่ กรุณابันทึกสิ่งที่ได้ทำโดยละเอียด

.....
.....
.....
.....

การแสดงออกของลูก กรุณابันทึกอย่างละเอียด

.....
.....
.....
.....

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังพฤติกรรมดังกล่าว

.....
.....
.....
.....

3. ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....

หลังทำกิจกรรมพัฒนา (บันทึกวันเสาร์ที่ 16 สิงหาคม)

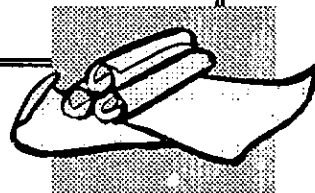
ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการทิ้งขยะ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ทิ้งขยะลงถัง				
2. รู้จักแยกขยะในการทิ้ง				
3. สามารถทำที่ใส่ขยะอย่างง่ายด้วยตัวเองได้				
4. ลดขยะโดยการนำขยะดีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น เก็บไว้ใช้ใหม่ นำมาดัดแปลงทำเป็นสิ่งอื่นที่ใช้ประโยชน์ได้				

เรื่องที่ 4

9 สิงหาคม - 22 สิงหาคม 2546

กิจกรรม
การใช้กระดาษ

ก่อนทำกิจกรรม (บันทึกวันเสาร์ที่ 9 สิงหาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการใช้กระดาษ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ใช้กระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้าให้เกิดประโยชน์ เช่น ทดเลข วาดการ์ตูน จดบันทึก เป็นต้น				
2. ใช้กระดาษได้อย่างประหยัด เช่น ดึงกระดาษที่ขรุขระยาวพอเหมาะกับการใช้				
3. ใช้ผ้าซับน้ำ แทนกระดาษทิชชู				
4. รู้จักเลือกกระดาษดีไว้ใช้งาน เช่น กระดาษสมุดที่เหลือจากการเรียนปีที่แล้ว				
5. นำกระดาษเหลือใช้มาใช้ใหม่ เช่น กุงกระดาษที่ยังใช้ได้ การผลิตสิ่งของจากวัสดุกระดาษ ภาพศิลปะต่างๆ				

กิจกรรมที่ 7

การใช้กระดาษอย่างประหยัด

๓ สำคัญอย่างไร

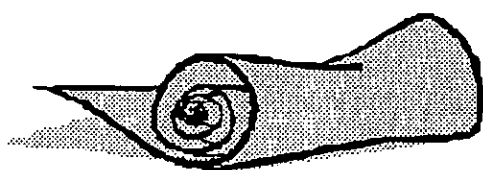
การสอนให้ลูกใช้กระดาษอย่างประหยัด หรือใช้เท่าที่จำเป็นนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างนิสัยประหยัดให้เกิดกับลูกแล้ว ยังเป็นการลดจำนวนการตัดต้นไม้เพื่อนำมาผลิตเป็นกระดาษได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการที่จะต้องซื้อกระดาษมาใช้เพิ่มเติม

■ สอนอะไรบ้าง

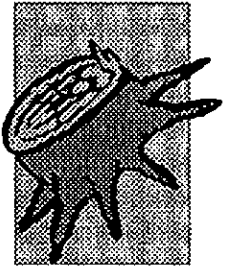
ความประหยัด จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

■ สอนอย่างไร

1. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ได้แก่ การแสดงให้ลูกเห็นว่าพ่อแม่เป็นผู้ที่ประหยัด มีการใช้กระดาษเท่าที่จำเป็น เช่น ฉีกกระดาษทิชชูให้มีความยาวเท่าที่จำเป็นในการใช้ ใช้กระดาษในการจดบันทึกทั้งด้านหน้าและด้านหลัง เป็นต้น

2. ทำกิจกรรมร่วมกับลูก ได้แก่ การพูดคุย การดูสารคดีที่เกี่ยวกับผลเสียของการตัดไม้ทำลายป่า พ่อแม่คอยให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยของลูก เพื่อชี้้นำให้ลูกเห็นประโยชน์ของการใช้กระดาษอย่างประหยัด

3. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นถึงความสำคัญของการใช้กระดาษอย่างประหยัด เช่น

- ลูกรู้ไหมกระดาษทำมาจากอะไร แล้วมีวิธีการทำอย่างไรบ้าง?
- ถ้าโลกนี้ไม่มีกระดาษใช้ ลูกจะทำอย่างไร?

4. ตั้งกฎร่วมกัน ได้แก่ ให้ลูกมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีในลดการใช้กระดาษลง เช่น ไม่ใช้กระดาษทิชชูที่ยังใช้งานได้มาขีดเขียน หรือฉีกเล่น เป็นต้น

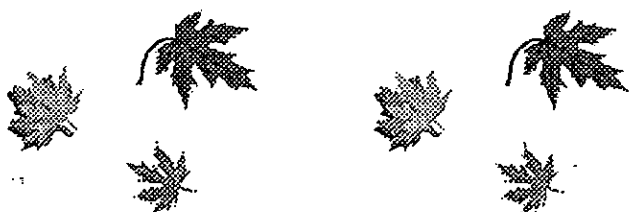
5. ให้แรงเสริม ได้แก่ ชมเชยทุกครั้งที่ลูกแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

■ บทบาทของลูก

ให้ลูกได้ลงมือปฏิบัติตามที่พ่อแม่สอน หรือทำตามกฎที่ตั้งร่วมกัน

■ การติดตามผล

สังเกตพฤติกรรมของลูกในการใช้กระดาษ

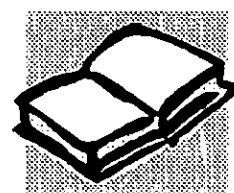

กิจกรรมที่ 8

การใช้กระดาษอย่างคุ้มค่า

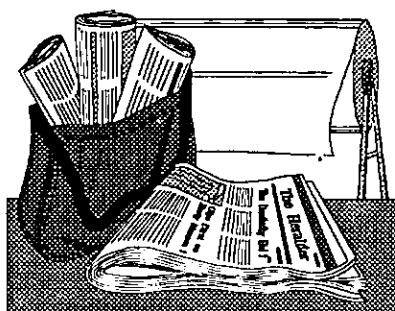
▪ สำคัญอย่างไร

การสอนให้ลูกนำกระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้ามาใช้ประโยชน์นั้น เป็นการสอนให้ลูกรู้จักการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ให้คุ้มค่าโดยการใช้ซ้ำ ซึ่งจะเป็นการสร้างนิสัยประหยัดให้กับลูก รวมทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อกระดาษ และเป็นการช่วยประหยัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้

▪ สอนอะไรบ้าง

การใช้สิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความประหยัด จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สาระสำคัญ

การนำกระดาษที่ใช้แล้ว กลับมาผลิตใช้ใหม่ในจำนวนทุกๆ 1 ตันนั้น เป็นการช่วยอนุรักษ์ต้นไม้ได้ถึง 17 ตัน (กระทรวงวิทยาศาสตร์, 2541 : หน้า 44)

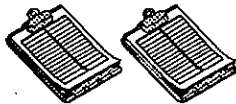
■ สอนอย่างไร

1. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ได้แก่ การแสดงให้ลูกเห็นถึงการนำกระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้ามาใช้ประโยชน์ เช่น นำมาจดยรายการของที่ต้องการซื้อ นำมาทดเลข เป็นต้น
2. ทำกิจกรรมร่วมกับลูก ได้แก่ ชักชวนให้ลูกนำกระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้ามาใช้ในการวาดรูปแทนการใช้กระดาษใหม่ มีการพูดคุยให้ลูกได้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้กระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้า
3. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นถึงความสำคัญของการใช้กระดาษอย่างคุ้มค่า เช่น
 - ลูกจะมีวิธีการใช้ประโยชน์จากกระดาษสมุดที่เหลืออย่างไร?
 - ลูกจะใช้กระดาษ 1 แผ่นทำอะไรบ้างจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด?
4. ตั้งข้อตกลงร่วมกันในการใช้กระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้าให้เกิดประโยชน์ในการใช้งานต่อไปได้อีก
5. ให้แรงเสริม ได้แก่ ชมเชยทุกครั้งที่ลูกแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

■ บทบาทของลูก

ให้ลูกรวบรวมกระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้านำมาเย็บเล่ม หรือจัดไว้เป็นที่เพื่อสะดวกในการหยิบใช้ และใช้กระดาษหน้าเดียวสำหรับกิจกรรมต่างๆ ที่ลูกต้องการ

■ การติดตามผล

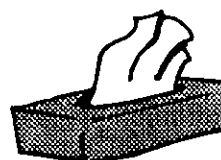
สังเกตพฤติกรรมของลูกในการใช้กระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้า

กิจกรรมที่ 9

ใช้ผ้าแทนกระดาษทิชชู

■ สำคัญอย่างไร

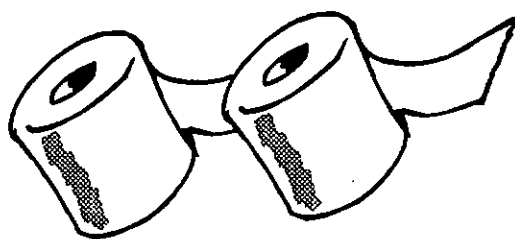
การใช้กระดาษทิชชู เป็นสิ่งที่ทุกคนใช้กันจนเกิดความเคยชิน และมักใช้กระดาษทิชชูกับการเช็ดสิ่งต่างๆแทนผ้า ซึ่งเคยใช้มาในอดีต มีบางสิ่งบางอย่างสามารถกลับไปใช้ผ้าได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยกันลดการใช้กระดาษทิชชูลง

■ สอนอะไรบ้าง

สอนให้ลูกใช้ผ้าแทนการใช้กระดาษทิชชู ได้แก่

- การล้างหน้าแล้วเช็ดด้วยผ้าขนหนู
- การใช้ผ้าเช็ดมือ
- การใช้ผ้าเช็ดโต๊ะ

สาระสำคัญ

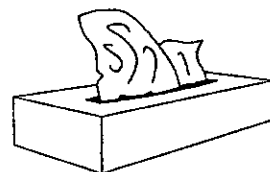
เราใช้กระดาษทิชชูเช็ดมือ เช็ดหน้าปีละหลายล้านฟุต ซึ่งหมายถึงการโค่นต้นไม้ลงจำนวนมหาศาล (กระทรวงวิทยาศาสตร์, 2541 : หน้า 1)

■ สอนอย่างไร

1. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยการใช้ผ้าแทนกระดาษทิชชู เช่น ใช้ผ้าขนหนูซับน้ำที่หน้า หรือใช้ผ้าเช็ดมือที่เปียก เมื่อโต๊ะเปียกหรือเปื้อนก็จะใช้ผ้าแห้งหรือผ้าปิดน้ำจนหมดมาเช็ด

2. เตรียมผ้าสำหรับให้ลูกใช้ได้โดยสะดวก เช่น ผ้าขนหนูสำหรับเช็ดหน้า ผ้าเช็ดมือ ผ้าเช็ดโต๊ะ โดยวางไว้ในที่ที่หยิบได้สะดวก และควรบอกให้ลูกได้รับรู้ว่าวางอยู่ที่ใด จะใช้เมื่อใด

3. ในสถานการณ์บางเรื่อง ไม่ควรใช้กระดาษทิชชู เช่น บริเวณน้ำที่เปียกมาก ๆ บนโต๊ะอาหาร ควรใช้ผ้าซับน้ำแทน พ่อแม่ควรสอนลูกขณะที่อยู่ในสถานการณ์นั้นๆ และให้เหตุผลในเรื่อง การอนุรักษ์ต้นไม้ซึ่งนำมาผลิตเป็นกระดาษทิชชู และการลดค่าใช้จ่าย (ค่ากระดาษทิชชู)

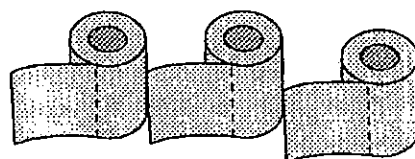
4. ให้ลูกได้แสดงพฤติกรรมในเรื่องนี้ซ้ำๆ

5. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นถึงความสำคัญของการใช้ผ้าแทนกระดาษทิชชู เช่น

- ลูกจะใช้อะไรแทนกระดาษทิชชูได้บ้าง ?
- ลูกจะลดการใช้กระดาษทิชชูได้อย่างไร ?

■ บทบาทของลูก

ให้ลูกมีโอกาสดำเนินการด้วยตนเอง โดยพ่อแม่ค่อยๆ ปล่อยให้ลูกทำโดยอิสระ

■ การติดตามผล

ให้พ่อแม่สังเกตดูการแสดงผลของลูกเกี่ยวกับพฤติกรรมนี้ว่าสามารถปฏิบัติได้

กิจกรรมที่ 10

การนำกระดาษเหลือใช้มาใช้ใหม่

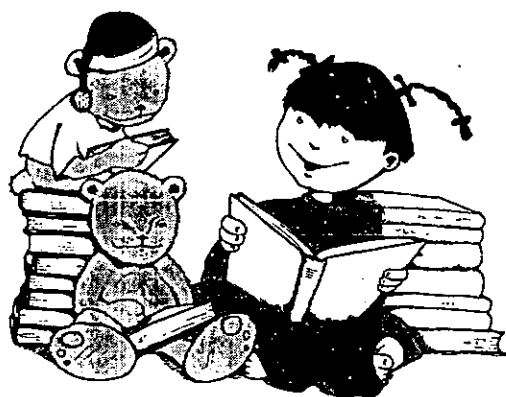
▪ สำคัญอย่างไร

กระดาษที่คิดว่าไม่มีค่า ไม่มีประโยชน์ และไม่สามารถใช้ซ้ำได้อีก เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ ลังกระดาษ นิตยสาร ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ยังสามารถทำให้มีค่าได้โดยการประดิษฐ์และสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นชิ้นงานใหม่ที่มีค่าขึ้นมาได้ อาทิ ประดิษฐ์เป็นที่ใส่ของ ตุ๊กตา ภาพศิลปะต่างๆ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมการสร้างสรรค์ดังกล่าวนอกจากจะเป็นการใช้กระดาษเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์ และทำให้ลูกเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการใช้มือและสมองไปพร้อมกันด้วย ซึ่งเมื่อผลงานที่ลูกทำได้รับคำชมจากพ่อแม่จะทำให้ลูกเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น และมีกำลังใจที่จะประดิษฐ์งานสร้างสรรค์ต่างๆต่อไป รวมทั้งเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมอนุรักษ์ไปด้วยในตัว

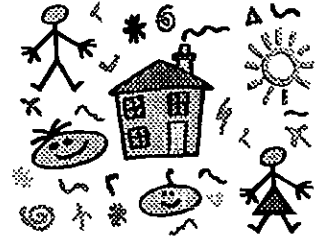
▪ สอนอะไรบ้าง

การใช้กระดาษเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์

■ สอนอย่างไร

1. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ได้แก่ การนำกระดาษที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำมาประดิษฐ์เป็นกล่องใส่ของ ปะติดกระดาษให้เกิดเป็นลวดลายสวยงาม การพับหรือตัดกระดาษเป็นรูปต่างๆ เป็นต้น

2. ทำกิจกรรมร่วมกับลูก ได้แก่ ชักชวนให้ลูกเข้ามาร่วมประดิษฐ์สิ่งของร่วมกัน โดยให้ลูกได้เป็นคนออกแบบ สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง หรือให้มีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ผลงานร่วมกับพ่อแม่

3. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้ลูกเห็นความสำคัญของการนำกระดาษเหลือใช้มาใช้ใหม่ เช่น

- การนำกระดาษเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์อะไรบ้าง ?
- เราจะจัดการกับกระดาษที่ไม่ได้ใช้แล้ว อย่างไรดี ?

4. ให้แรงเสริม ได้แก่ ชมเชยในผลงานที่ลูกได้ทำ พร้อมทั้งนำผลงานนั้นมาเป็นส่วนหนึ่งในการตกแต่งบ้านให้สวยงาม หรือนำผลงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์

■ บทบาทของลูก

1. ให้ลูกได้คิดสร้างสรรค์งานประดิษฐ์ได้ด้วยตนเอง โดยมีพ่อแม่คอยให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจ
2. ให้ผลงานของลูกมีส่วนในการเป็นอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน หรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง

■ การติดตามผล

สังเกตพฤติกรรมของลูก ในการรู้จักเก็บกระดาษเหลือใช้เพื่อนำมาทำประโยชน์

แบบบันทึกของพ่อแม่

1. บทบาทของพ่อแม่

ได้ปฏิบัติตามคู่มือนี้มากน้อยเพียงไร มีบทบาทอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในคู่มือหรือไม่ กรุณابันทึกสิ่งที่ได้ทำโดยละเอียด

.....

.....

.....

.....

การแสดงออกของลูก กรุณابันทึกอย่างละเอียด

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังพฤติกรรมดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

หลังทำกิจกรรมพัฒนา (บันทึกวันเสาร์ที่ 23 สิงหาคม)

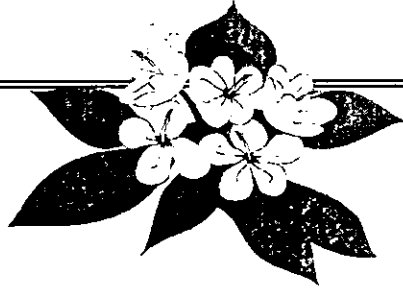
ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการใช้กระดาษ	เป็นประจำ	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ใช้กระดาษที่ใช้ไปแล้ว 1 หน้าให้เกิดประโยชน์ เช่น ทดเลข วาดการ์ตูน จดบันทึก เป็นต้น			✓	
2. ใช้กระดาษได้อย่างประหยัด เช่น ดึงกระดาษทิชชูยาวพอเหมาะกับการใช้	✓	,		
3. ใช้ผ้าซับน้ำ แทนกระดาษทิชชู		✓		
4. รู้จักเลือกกระดาษดีไว้ใช้งาน เช่น กระดาษสมุดที่เหลือจากการเรียนปีที่แล้ว		✓		
5. นำกระดาษเหลือใช้มาใช้ใหม่ เช่น กุงกระดาษที่ยังใช้ได้ การนำวัสดุของจากวัสดุกระดาษ ภาพศิลปะต่างๆ		,	✓	

เรื่องที่ 5

16 สิงหาคม – 30 สิงหาคม 2546

กิจกรรมการดูแลรักษา
สิ่งแวดล้อมทั่วไป

ก่อนทำกิจกรรม (บันทึกวันเสาร์ที่ 16 สิงหาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

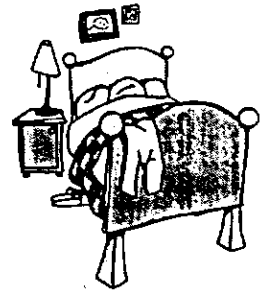
พฤติกรรมการดูแลสิ่งแวดล้อมทั่วไป	เป็นประจำ	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ดูแลต้นไม้ เช่น รดน้ำ		✓		
2. ดูแลห้องนอนของตนให้สะอาดมีระเบียบ	✓			
3. ดูแลความสะอาดของสัตว์เลี้ยง (ถ้ามี) เช่น อาบน้ำ ล้างกรง				7x ✓
4. รักษาความสะอาด จัดของเข้าที่ บริเวณที่ใช้งานของตน	✓			

กิจกรรมที่ 11

การดูแลห้องนอน

▪ สำคัญอย่างไร

การที่ลูกสามารถดูแลห้องนอนของตัวเองได้ โดยได้รับคำชมจากพ่อแม่ ว่าเป็นห้องที่ดูสะอาด เรียบร้อยน่าอยู่ ก็จะเป็นพลังผลักดันให้ลูกได้พัฒนานิสัยรักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถจัดการอะไรด้วยตนเองได้

หมายเหตุ ห้องนอนของลูก อาจหมายถึง บริเวณที่ลูกใช้นอน หรือสามารถรับผิดชอบได้ โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในห้องนอนของพ่อแม่ หรือพี่น้องคนอื่น ๆ

▪ สอนอะไรบ้าง

การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การวางของให้เป็นที่

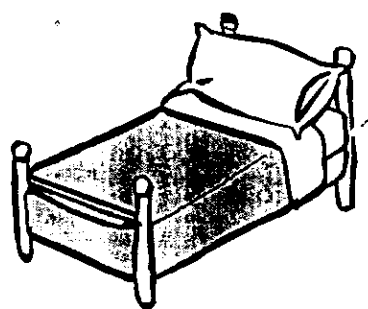

■ สอนอย่างไร

1. การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ได้แก่ การแสดงให้ลูกเห็นถึงวิธีการดูแลห้องนอนของลูก เช่น พับผ้าห่ม เก็บที่นอนให้เรียบร้อย จัดของบนโต๊ะให้เรียบร้อย เก็บของเล่นเข้าที่ นำขยะไปทิ้ง ทำความสะอาดโต๊ะ เก้าอี้ พื้นห้อง เป็นต้น
2. ทำกิจกรรมร่วมกับลูก ได้แก่ ชวนลูกให้มาพับผ้าห่ม เก็บที่นอนร่วมกัน จัดของให้เข้าที่ ชวนกันแต่งห้องให้สวยงาม จัดระเบียบของห้อง ดูแลเรื่องความสะอาดร่วมกัน
3. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการดูแลห้องนอน เช่น
 - ถ้าลูกปล่อยให้ห้องนอนรกจะเกิดผลเสียอย่างไร?
 - ลูกจะจัดการห้องนอนอย่างไรให้น่าอยู่ น่านอน?
4. ตั้งกฎร่วมกัน ได้แก่ ให้ลูกมีส่วนร่วมในการตั้งกฎข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตามร่วมกัน เช่น ไม่นำอาหารมารับประทานในห้องนอน
5. ให้แรงเสริม ได้แก่ ชมเชยทุกครั้งที่ลูกแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ

■ บทบาทของลูก

1. ให้ลูกได้ดูแลห้องนอนด้วยตนเองโดยพ่อแม่ค่อยๆ ปล่อยให้ลูกทำโดยอิสระ
2. ให้ลูกได้มีโอกาสแสดงให้พ่อแม่เห็นถึงความรับผิดชอบ และการจัดการด้วยตนเองได้ โดยอาจให้พ่อแม่เข้าไปชื่นชมความเรียบร้อยในห้องนอนของลูก

■ การติดตามผล

พ่อแม่ควรซักถาม พูดคุยถึงการดูแลห้องนอนของลูก เพื่อตักเตือน ให้กำลังใจ และแสดงถึงความสนใจในพฤติกรรมที่ลูกแสดงออก

กิจกรรมที่ 12

การดูแลต้นไม้และสัตว์เลี้ยง

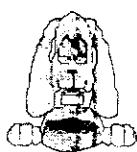
▪ สำคัญอย่างไร

ต้นไม้ที่ปลูกไว้ในบ้าน ไม่ว่าจะปลูกลงดินไว้หรืออยู่ในกระถาง สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งก็คือ การดูแลต้นไม้เหล่านั้นให้สวยงามและเจริญเติบโตต่อไป การที่ลูกสามารถช่วยพ่อแม่ดูแลต้นไม้และสัตว์เลี้ยงนั้นได้ด้วยความสมัครใจและด้วยใจรัก จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการมีจิตสำนึกที่ห่วงใยสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และรู้จักช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวอีกด้วย

▪ สอนอะไรบ้าง

ให้รู้จักการดูแลต้นไม้ การรดน้ำต้นไม้ สังเกตการเจริญงอกงามของต้นไม้

การดูแลสัตว์เลี้ยง เช่น การให้อาหาร การอาบน้ำให้สัตว์เลี้ยง และการทำความสะอาดกรง เป็นต้น

สาระสำคัญ

เวลาที่ควรรดน้ำต้นไม้ที่ดีที่สุด คือ เวลาหลัง 6 โมงเย็น หรือก่อน 6 โมงเช้า เพราะระหว่างเวลา 9 โมงเช้า จนถึง 5 โมงเย็น น้ำที่รดจะสูญเสียน้ำไปในการระเหยมากถึง 60 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนที่รด

เงาต้นไม้ช่วยลดความต้องการเครื่องปรับอากาศลงได้ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ และในฤดูร้อนต้นไม้จะทำให้เมืองเย็นลงได้ถึง 15 เปอร์เซ็นต์

ช่วยกันปลูกต้นไม้อีก 5 เท่า จึงจะเพียงพอกับการใช้ประโยชน์ในอนาคต (กระทรวงวิทยาศาสตร์, 2541 หน้า 50-51)

■ สอนอย่างไร

1. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ได้แก่ การแสดงให้ลูกเห็นวิธีการดูแลต้นไม้ เช่น การรดน้ำต้นไม้ การใช้และการจัดเก็บอุปกรณ์ต่างๆ (บัวรดน้ำ, สายยาง) การเก็บเศษใบไม้แห้ง การกำจัดวัชพืช การพรวนดิน เป็นต้น การดูแลสัตว์เลี้ยง (ถ้ามี) เช่น วิธีการให้อาหารสัตว์ การอาบน้ำให้สัตว์เลี้ยง การทำความสะอาดกรง เป็นต้น

2. ทำกิจกรรมร่วมกับลูก ได้แก่ ชวนลูกให้มาช่วยกันดูแลต้นไม้ ช่วยกันปลูกต้นไม้ ใส่ปุ๋ย พรวนดิน รดน้ำต้นไม้ การช่วยกันดูแลสัตว์เลี้ยง โดยให้ลูกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

3. ใช้คำถามเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการดูแลต้นไม้และสัตว์เลี้ยง เช่น

- ถ้าต้นไม้ที่ปลูกไม่ได้รดน้ำ พรวนดินให้ จะเป็นอย่างไร?
- ถ้าลูกอยากให้สัตว์เลี้ยงรัก ลูกควรจะทำปฏิบัติอย่างไรกับมัน?

4. ตั้งกฎร่วมกัน ได้แก่ ให้ลูกมีส่วนร่วมในการตั้งกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน เช่น ไม่เด็ดใบไม้หรือดอกไม้มาเล่น ช่วยกันรดน้ำต้นไม้ตอนเช้าและตอนเย็น ผลัดกันอาบน้ำให้สัตว์เลี้ยง ล้างกรง โดยอาจตกลงกันว่าใครรับผิดชอบวันไหน หรือจะช่วยๆกัน

5. ให้แรงเสริม ได้แก่ ให้คำชมเชยในผลงานของลูกหรือขณะที่ลูกกำลังดูแลต้นไม้ หรือดูแลสัตว์เลี้ยง หากมีญาติมาเยี่ยมบ้านก็อาจถือโอกาสชื่นชมลูกให้ญาติได้ชื่นชมด้วย

■ บทบาทของลูก

ได้เห็นตัวแบบจากพ่อแม่ ได้ลงมือปฏิบัติจริง

■ การติดตามผล

พ่อแม่ดูแลในเรื่องความสม่ำเสมอ ในการแสดงพฤติกรรมของลูก

แบบบันทึกของพ่อแม่

1. บทบาทของพ่อแม่

ได้ปฏิบัติตามคู่มือนี้มากน้อยเพียงไร มีบทบาทอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในคู่มือหรือไม่ กรุณابันทึกสิ่งที่ได้ทำโดยละเอียด

.....

.....

.....

.....

2. การแสดงออกของลูก กรุณابันทึกอย่างละเอียด

.....

.....

.....

.....

3. ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังพฤติกรรมดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

หลังทำกิจกรรมพัฒนา (บันทึกวันเสาร์ที่ 30 สิงหาคม)

ผู้ปกครองกรุณาสั่งเกตพฤติกรรมของลูก ว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด โดยขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมการดูแลสิ่งแวดล้อมทั่วไป	เป็นประจำ	บ่อยๆ	บางครั้ง	นานๆครั้ง หรือ ไม่เคยเลย
1. ดูแลต้นไม้ เช่น รดน้ำ	✓			
2. ดูแลห้องนอนของตนให้สะอาดมีระเบียบ	✓			
3. ดูแลความสะอาดของสัตว์เลี้ยง (ถ้ามี) เช่น อาบน้ำ ล้างกรง				7 ครั้ง ✓
4. รักษาความสะอาด จัดของเข้าที่ บริเวณที่ใช้งานของตน	✓			